

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת דברים

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
18:47	19:01	19:07	18:56	18:56	19:05	19:00	19:08	19:07	18:50	כניסת שבת
20:04	20:04	20:03	20:04	20:03	20:05	20:05	20:03	20:05	20:02	יציאת שבת
20:38	20:42	20:40	20:37	20:37	20:38	20:41	20:39	20:39	20:41	ר"ת

לקראת שבת מלכתא

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרו עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה שלחו מייל ל - Dirshu@dirshu.co.il

יום המישי ז' אב תשע"ו | פניני פרשת השבוע פרשת דברים | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלוקינו

השיעור כללי בסוגיית 'מה אָשִׁיב' שהדהד במסדרונות בית החולים

קשה לי, אני לא יכול, אני לא מחוייב, האשמה לא תהיה עלי וכו' וכו' - שלל תרוצים של בריחה מקושי והתמודדות. כיצד אכן מתמודדים עם כל זה? מה המנוף לחלצנו מבור התחתיות של המשברים והירידות? זה ייסד לנו הגאון רבי משה מרדכי זצוק"ל בשיעור כללי האחרון לחייו ממיטת חליו: בשיא הקושי בעומק המשבר, כשהנפש מפרכת מאין אונים, זה הזמן לראות את הכוס המלאה, לחשוב בלב ולומר בפה 'מה אשיב לה!' להודות לה' על רוב חסדיו בכל עת תמיד, שנתן לי חיים, שאני בריא קם בבוקר יכול להתפלל לאכול ללכת לדבר לשמוע, ובעיקר מה שקרבני לעבודתו, שזיכני להיות מיושבי בית המדרש חפצי חיים מלאי סיפוק ואושר רוחני, ולא מיושבי קרנות נטולי חיים מלאי ריקנות ותסכול! אז נכון שיש נפילות שיש ירידות, אבל זה רק מראה שאני 'חי'!! שאני בהליכה ובעליה, וכשיחשוב כל אחד לעצמו, כמה מאושר אני על כל הטובה אשר ה' גמלני, על אשר אני בכלל מסוגל ומבין שיש להודות לו יתברך [יש כאלו שלא יכולים רח"ל, יש כאלו שלא מבינים רח"ל] - זה עצמו מנוף וכח אדיר לרומם נפש האדם, לחלצה ממיצר וממשברי ים.

שאלה נוקבת שאל הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל - דוד המלך אומר "דשנת בשמן ראשי כוסי רוויה", מדוע רק לדוד המלך היתה הכוס מלאה בהודאה לה? למה אנחנו לא מרגישים כוס רוויה בהודאה לה' על חסדיו אתנו? והוא ביאר נפלא! הכוס של דוד המלך היתה שלמה, הכוס שלנו יש בה חור בתחתיתה, כל חסד שה' עושה - נכנס - אנחנו מודים וזה נעלם! לא זוכרים אחרי זמן מזה! נשאר לנו רק את ההודאה האחרונה. דוד המלך שכוסו היתה שלמה, היה מודה להקב"ה על כל חסדיו גם בעבר כי הם היו אצלו בכוס המלאה - 'כוסי רויה'!

צריכים לדעת! כשאדם יהיה בהרגשה של 'כוסי רוויה' ב'מה אשיב לה' שלו - אז הוא יזכה למה שזכה דוד המלך - גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי! - נפשו תתמלא בכוס רוויה של חוסן ואמונה.

הגאון הגדול רבי משה מרדכי זצוק"ל

הרב בנימין בירנצווייג

הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנְבוֹנִים... וְאֲשִׁימָם בְּרָאשֵׁיכֶם (דברים, א' י"ג)

אלפים רבים גודשים את היכל ישיבת אור אלחנן בשכונת רוממה בירושלים, אלפים רבים מצטופפים במבואות וברחובות הסמוכים לישיבה הקדושה, דמעות יגון זורמות כמים מעיניהם הצרובות מכאב של ההמונים העומדים דוממים, קולות של בכי וצער נשמעים מכל פינה ועבה התלמידים וקהל ההמונים מתקשה לעכל מתקשה להאמין, כי ראש הישיבה הנערץ הגאון הגדול רבי משה מרדכי חדש זצוק"ל היה ואיננו! לא עוד הדמות רבת ההוד הסלבודקאי, לא עוד החביבות מאירת הפנים, לא עוד ראש הישיבה שהיה האבא הרוחני של כל אחד, הצער וההלם נשקף מכל זית עטופת יגון ומכאוב..... בין כל דברי החיזוק וההספד במעלת ראש הישיבה, נשמע מעשה מרטיט שגרם לפרץ דמעות בלתי נשלט, דמעות של צער וערגה על דמות שהיתה ואיננה.... כאשר בנו הגאון רבי חיים אריה שליט"א סיפר בבכי וברגש רב, על היומיים האחרונים במחיצתו של אביהם ראש הישיבה בחדרו שבבית החולים הדסה עין כרם כשמצבו היה בכי רע, וכך הוא סיפה: היינו אצל אבא, והוא אומר לנו 'אני סופר את הימים עד ראש חודש! אני מחכה כבר לומר את הפרק בתפילת הלל

"מה אשיב לה' כל תגמולי עלי", אחד מהבנים אמר לאבא, עכשיו הזמן לתפילת "אנא ה' הושיעה נא" כדי להחלץ מהמצב הקשה ה' ירחם, ענה אבא לא! אני מחכה לתפילה של "מה אשיב לה"! והציבור געה בבכי.... ואז זעק בנו ראש הישיבה שליט"א "זה היה השיעור כללי האחרון של אבא, שיעור כללי בסוגיית 'צדיק באמונתו יחיה'!....."

סיפור מרטיט של אמונת חוסן של אדם גדול, שיש בו מסר של חיזוק לדורות! כל אחד יש לו מצבי משבר, כל בחור עובר מצבים של עליות וירידות, לפעמים הנטיה היא לזרום בירידה, לרבוץ בביצת המשבר, זה יותר קל, זה לא מצריך התמודדות, אבל צריך לדעת שזה עצת היצר! -

ידו של השופט השתתקה והוא לא הצליח לחתום על פסק הדין

'האם היה לך פעם ילד קטן שנחטף ממך והובא אל הכנסייה?' שאל השופט את הנאשם

הרב ישראל ליוש

אבי המשפחה שוכב בביתו כשהוא חולה במצב קשה מאוד, בני הבית המודאגים הזמינו רופא בדחיפות, והם ממתנים בקוצר רוח לבואו. כל דקה עוברת כנצח, מתי כבר יבוא הרופא?, והנה נשמעת דפיקה בדלת, הכל קופצים באחת ממקומם, בתקווה גדולה כי אכן הרופא בא. אך לאכזבתם, לא היו אלו דפיקותיו של הרופא, אלא בסך הכל שכן שבא להחזיר את חבילת הסוכר שלו אתמוול.

חולפות כמה דקות של ציפייה דרוכה מורטת עצבים, ליבם כבר יוצא לראות את פני הרופא, והנה שוב דפיקות בדלת, גם הפעם ניתרו בני הבית ממקומם, ובלבם קיוו לראות את דמותו של הרופא נכנס לבדוק את אביהם החולה. אך שוב אכזבה גדולה, הפעם היה זה שכן אחר שבא לשאול פטיש.

למותר לציין שלמרות האכזבות החוזרות ונשנות, המשכיו בני הבית לקוות בלי ייאוש לבואו של הרופא. הרי יש להם סיבה טובה לצפות לכך, מצבו הקשה של אביהם, יחד עם הבטחתו של הרופא שהוא יבוא כמה שיותר מהר.

עפ"י משל זה מסביר הגאון ר"ז מבריסק זצ"ל את עניין ה'ציפייה לגאולה', כך צריכה להיות ההמתנה לבואו של המשיח, כי ברור שהמצב הנוכחי בו שרוי עם ישראל, אינו יכול

להימשך, וביותר שהרי הקב"ה כבר הבטיח לנו ע"י נביאיו שהגאולה בוא תבוא. ולכן אדם המאוכזב מהפעמים הרבות שחשב שהנה הוא דופק בדלת, ומתייאש מביאת המשיח ואינו ממתין לו יותר, או שהוא טיפש, או שהוא כופר בהבטחה האלוקית.

הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל סיפר על מעשה שהיה בזמן האינקוויזיציה. השלטונות חטפו ילד יהודי קטן מבית הוריו, וגידלוהו לעבודת הכמורה בבית האלילים שלהם. עד מהרה ניכרו בילד כישרונות גדולים והוא עלה ונתעלה בדרגת הכמורה. בתוך שנים אחדות התמנה לתפקיד הרם 'שופט בחצר הכמורה', במסגרת תפקיד זה היה דן את

אחיו היהודים שהואשמו בעוון שמירת תורה ומצוות. פסקי דיו חמורים מאוד יצאו מתחת שבטו של השופט, והמוני יהודים מצאו את מותם בפקודתו, והכל משום שהם שמרו נאמנה במסירות נפש על תורת ה'. יום אחד הובא לפני השופט יהודי שנתפס 'על חם' כשהוא עטור בטלית ותפילין, והנה השופט מנסה לחתום על פסק הדין ואינו מצליח... ידו כאילו נעשתה אבן, היא אינה נשמעת לו. ניסה השופט בשנית, ושוב אינו מצליח לחתום על פסק הדין. לאחר כמה ניסיונות שעלו בתווה, הכריז השופט כי הוא יוצא להפסקה.

בהפסקה ישב השופט וחשב לעצמו, 'מה קרה? מה יכולה להיות הסיבה שבגינה אינני מצליח לחתום על פסק הדין?', ואז לפתע עולה בדעתו מחשבה כי אולי הנאשם העומד לפניו אינו אלא אבא שלו...

הוא קרא לנאשם אל חדרו והחל מברר אצלו: 'האם היה לך פעם ילד קטן שנחטף ממך והובא אל הכנסייה?' 'כן' ענה הנאשם. שאלות בירור נוספות שאל אותו השופט, ועד מהרה הבינו שניהם כי אכן השופט הוא בנו של הנאשם. נפלו זה על זה זרועותיו של זה, והבן האובד נימלט מן הכנסייה ושב אל צור מחצבתו לחסות תחת כנפי השכינה. סיפור זה מוכיח - אומר

הגר"א לופיאן זצ"ל - כי הקשר הטבעי בין אב לבנו הוא כך כל עמוק וחזק, עד שגם השנים הרבות שעברו על השופט בתפקיד כה יוקרתי, והשנאה הרבה שצבר לעמו במשך השנים, אין בהם כדי להפריד בין אב לבנו, ואם כך הם פני הדברים בין בני אדם בשר ודם, על אחת כמה וכמה בין הבנים האהובים לאבינו שבשמיים. קשר אמיץ זה הטווי בינינו עוד מימי אבותינו הקדושים מאז נבחרנו לעם, לא ינותק לעולם, ובכל מצב שנהיה נחזור ונפול אל זרועותיו האהבים. ובאהבתו אותנו עוד ישוב ויבנה לנו את בית תפארתנו, וישרה שם שכנתו כבראשונה, לעד ולעולמי עולמים.

בכל מקום ובכל זמן

קו השיעורים של 'דרשו'

077-261-3337

מצטרפים ללימוד
'הדף היומי בהלכה'

לשמיעת שיעורי הדף היומי בהלכה הקישו 3
משך שיעור יומי כ-5 דקות

באחת השנים נכנסתי בשעת אחר הצהריים לבית רבינו, וראיתי אותו יושב על הקרקע ואומר קינות. שאלתי את רבינו: הלא אחרי חצות מותר לשבת על כסא רגיל?

הנהגות של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בתשעה באב ופסקי הלכה במנהגי אבלות על ירושלים

עיר אחת. פעם אחת ביטל ברגע האחרון את הסכמתו לבוא ולסדר קידושין, כשנודע לו שבחתונה ינגנו בכלי זמר באורגן. הוא הודיע בצורה נחרצת: שיחפשו מסדר קידושין אחר!

אולם רבינו זצוק"ל התיר לבוא ולהשתתף בשמחת נישואין של קרובי משפחה שאינם מקיימים את 'מנהג ירושלים' ומנגנים בכלי שיר מפני שעיקר המנהג הוא על החתן והכלה להעלות את ירושלים על ראש שמחתם, משא"כ על האורחים הבאים לשמחתם. ומה שסירב לבוא לסדר קידושין היה בזה משום עמידה בפרץ.

דעתו היתה שסעודת 'שבע ברכות' היא חלק משמחת הנישואין, והוא בכלל המנהג שלא לנגן בכלי שיר. וכך אמה: הקפידא היא: "אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי", 'שמחתי' הכוונה לשמחת

נישואין וכולל כל שמחות הנישואין גם את שמחת ה"שבע ברכות". אולם בשמחת אירוסין [תנאים] הנערכת בירושלים, התיר רבינו לנגן בכלי שיר 'זה לא שמחת חתן וכלה. הם (עדיין) לא חתן וכלה.

פעם נשאל רבינו: האם מותר לנגן בחתונה באורגן, מאחר וזהו כלי אחד. השיב: אסור! והוסיף: מותר אפילו עשרה כלים, אבל באיזה כלים? תוף בלבד! [כלומה: כל כלי זמר אסור, ואפילו כלי בודד. ומה שמותר תוף אינו מפני שהוא כלי אחד, אלא מפני שאינו כלי זמר כלל, אלא כלי קצב]. וכשנשאל רבינו האם מותר להשמיע קלָטָת של מוזיקה בשמחת נישואין.

השיב: אסור! והוסיף ואמה: אני רגיל לומר על כך, לא התירו כלי שני אלא אצל שבת בלבד... [כלומר כל כלי המשמיע קול כלי שיר אסור. וכך גם הקלטת כיוון שנשמע ממנה קול כלי שיר].

(הגרבי"צ קוק - מוסף שבת קודש)

מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

קינות בתשעה באב היה רבינו זיע"א מאריך באמירת הקינות, הוא היה מתחיל את הקינות בשעה שהיה רגיל להשכים קום בכל יום כדי ללמוד, שעה 2-3 לפנות בוקר, וביום זה במקום ללמוד כהרגלו, היה פותח באמירת הקינות עד שעת התפילה, לאחר קריאת התורה כשהציבור פתח באמירת 'שבת סורו מני', רבינו אמר במקום שהוא אחז, ואף על פי כן כשהציבור סיימו את אמירת הקינות רבינו עדיין לא סיים, וכשחזר לביתו המשיך לאומרם עוד זמן רב.

בשנים האחרונות נחלש רבנו ולאחר קריאת התורה היה פורש מהמניין ועולה חזרה לביתו למנוחה, לאחריה המשיך באמירת הקינות ביחידות שעות ארוכות עד שסיים את אמירת כל הקינות.

באחת השנים נכנסתי בשעת אחר הצהריים לבית רבינו, וראיתי אותו יושב על הקרקע ואומר קינות. שאלתי את רבינו: הלא אחרי חצות מותר כבר לשבת על כסא רגיל? השיב רבנו: לא! קינות צריכים לומר דווקא בישיבה על הקרקע.

וכך השיב לי רבינו בפעם אחרת כששאלתי האם אפשר לומר קינות בעמידה? תשובה: אמירת קינות היא בישיבה על הקרקע דווקא, בזה ניכרת אבלות. לא בעמידה. [אבלים שצריכים לשבת על הקרקע דווקא בשעת ניחום אבלים, אע"פ שבמשך היום רשאים האבלים לעמוד, אבל בזמן שבני אדם מנחמים אותם צריכים לשבת על הקרקע דווקא [ט"ז וש"ך יו"ד, שפ"ז].

אבלות על החורבן

כבר נודעה בשער בת רבים חרדת רבינו זצוק"ל לקיום 'מנהג ירושלים' בכלל, וכן בעניין ניגון כלי שיר בשמחת נישואין. דעתו היתה שגם ירושלים החדשה מחוץ לחומת ירושלים נכללת במנהג זה 'הואיל והכל

עדכונים

שיעורים

מידע

עכשיו בקו השיעורים של דרשו

077-2613337

הפנסיונר נגש אל ה"חזון איש", לקיים "מצוות" ה'הוכח תוכיח', אתם מבינים... ואמר לו: "מדוע אתה מסתובב סתם ככה ברחובות? אם אין לך מה לעשות? זו לא הדרך, לא ראוי לאדם להסתובב סתם

להקפיד עליך על מה שאתה חושד בי שיש לי עליך קפידא... אבל גם על זה לא אקפיד..."

נחזור לענייננו, כאמור, ההליכה הייתה חלק מרפואתו. פעם אחת כאשר הלך עם המלווה, שתק, שתק והלך, והגיעו עד רמת גן. הרים לפתע את הראש ושאל: "היכן אנחנו נמצאים?" והמלווה השיב: "אנחנו נמצאים ברמת גן".

"אוי, כזה תוספות קטנצ'יק לוקח כל כך הרבה זמן..." - אמר החזון איש

"אל תאבד זמנך לריק - תאמר תהילים".

כמה פעמים בטילו היה מגיע מחוץ לעיר בני ברק דאז- לכיוון רמת גן. פעם אחת (כפי שמספרת ביתו של רבי יהודה בויאר ששמעה מביתו של המלווה), כאשר פסע בשולי העיה, הגיע מולם יהודי תושב אותו רחוב, פנסיונר (שומר מצוות) שראה לפניו יהודי זקן המטייל במקום מידי יום, וחשב לעצמו: "חוצפה כזו, מה הוא מסתובב ומבזבז את הזמן שלו באמצע היום? וכי אינו עובד? אז מה אם הוא לא עובד?"

הפנסיונר הנ"ל נגש אל ה"חזון איש", לקיים "מצוות" ה'הוכח תוכיח', אתם מבינים... ואמר לו: "מדוע אתה מסתובב סתם ככה ברחובות? אם אין לך מה לעשות? זו לא הדרך, לא ראוי לאדם להסתובב סתם ככה". למחרת ה"חזון איש" הגיע שוב, והיהודי, שהתגורר במקום, המתין במרפסת ביתו לראות אם הזקן יבוא שוב. והנה באמת הוא רואה אותו שוב.

ירד מביתו לרחוב, והתחיל לדבר בקול צעקה: "אמרת לי כבר אתמול, ומדוע

אתה לא שומע? אמרת לי שאין זו הדרך הישרה לטייל סתם ככה באמצע היום, האם אין לך מה לעשות בחיים?"

ה"חזון איש" הקשיב ואמר לו: "ר' איד, תגיד לי, מה אתה רוצה ממני? מה רצונך שאעשה? תסביר לי מה כוונתך?"

"מה אני רוצה? שתשב ותגיד תהילים (במקום לטייל סתם)!"

הם נפרדו. ה"חזון איש" שב לביתו. למחרת, כמובן, כבר לא הלך באותו כיוון...

אחרי תקופה קצרה אותו יהודי היה זקוק לישועה, ושמע כי לא רחוק - ב"בני ברק", נמצא ה"חזון איש" שנהנים ממנו עצה ותושייה. אמרו לו כי כדאי ללכת אליו...

הלך, הגיע, המתין בתור. כשהגיע תורו ונכנס - ששכו עיניו. הוא נזכר מיד שזה היהודי שלפני כמה חודשים צעק עליו ברחוב...

הוא כבר שכח לחלוטין לשם מה הגיע, והתחיל רק לבקש רחמים: "רביה, שהרבי יסלח לי, לא ידעתי שזה הרב, חשבתי שאני פוגש סתם יהודי המסתובב לו, אני מבקש מחילה, סליחה וכפרה, רבי, ברחמנות, תסלח לי! לא ידעתי!"

התחנן על נפשו...

(מתוך 'חיראובן יתרו')

הבו לָכֵם אֲנֵשִׁים חֲכָמִים וְנְבִנִים (דברים א', י"ג)

אם כבר אנחנו עם מעשה'ס, אספר עוד מעשה נפלא, שביתו של ר' יודל בויאר שמעה את פרטיו מביתו של בעל המעשה.

אתם יודעים כי ה"חזון איש", זכותו תגן עלינו ועל כל עם ישראל, לצורך בריאותו נזקק להליכות קבועות מידי יום ביומו, אפשר לתאר מה הוא עשה בהליכה, לא מה שאנחנו עושים...

יצויין כי החזון איש היה חולה וחלש כל ימיו. עוד מימי מגוריו בחוץ לארץ (כאן, בארץ ישראל, מצבו היה טוב בהרבה לעומת מצבו שם). הווי עובדה שנכנס אליו אחד מהתלמידים וראה שהוא כותב בדף חידושי התורה שלו: "ואין הספר תחת ידי". שאל התלמיד: "רביה, הנה אני רואה שהספר נמצא פה בארון?"

אמר לו ה"חזון איש": "בארון כן, אבל לא תחת ידי... כי אין לי כוח לקום ליטול את הספר מהארון", מבהיל החולשה שהייתה לו, ועמה - צמח ונהיה גדול מאוד - ה"חזון איש".

גסי שליט"א היה מהמקורבים של החזון איש, והוא סיפר לי (מכלי ראשון) את המעשה הבא:

ה"חזון איש" סבל מאוד מבעיות בלב, והיו זמנים שהיה אסור לו לדבר בהוראת הרופא (באותם ימים אכל בלא ברכה, כי 'ברכה' ו'תהילה' היו הדיבורים שהכבידו עליו ביותר, מחמת שהתרגש מאוד בעת אמירת ברכה, והדבר היה סכנה ממשית לבריאותו). כידוע, הדיבור ונשימותיו הם מאמץ ללב. אחד התלמידים ראה שהדלת סגורה, ובמקרים רבים באותם ימים החזון איש היה אומר למקורבים שאפשר להיכנס דרך החלון.

באותו ערב, כאשר ראה שהדלת סגורה, טיפס התלמיד דרך החלון ונכנס. החזון איש שכב במיטתו מהרהר בתלמודו ולידו ספר פתוח (למד כדרכו בשכיבה מתוך חולשה). התקרב אליו התלמיד והתחיל לדבר, אך החזון איש לא הגיב.

פחד התלמיד שהסיבה שהחזון איש לא מגיב, כי מקפיד הוא עליו שנכנס דרך החלון. הוא לא היה משוכנע ולכן ניסה לדבר שוב, אך החזון איש לא ענה לו מטוב ועד רע.

"אוי ואבוי לראשי!" אמר לעצמו, "החזון איש מקפיד עלי". ראשית כל- מיהר ופנה לאחוריו ויצא מהבית דרך החלון. הוא היה שבור ורצוף: "מדוע נכנסתי כך דרך החלון, הנה ה"חזון איש" לא ענה ואפילו הקפיד עלי, מה יהיה איתי?"

חלפו כמה ימים והבחור ראה את החזון איש מטייל (במקום שהיום רחוב חזון איש/רשב"ם).

נגש הבחור אליו ואמר בכאב רב: "רביה, אני ממש מתחנן ומבקש שלרבי לא תהיה קפידא עלי, לא ידעתי שהרב מקפיד אם נכנסים דרך החלון".

תשמעו מה שה"חזון איש" הגיב: "יכול להיות שבאמת הייתי צריך

סוף החזון איש זצ"ל

ולהפתעתו הוא רואה שהכרטיס שלו זכה בסכום כסף עצום, התחיל לרוץ בשמחה לביתו כדי להביא את הכרטיס. כשנכנס לבית ראה את כולם בוכים, וכששאל מה קרה הבין שכרטיס ההגרלה נשרף באש..

הגרבי"צ פלמן זצ"ל היה מספר מעשה מהסטייפלר על המקרה שהיה צריך להגיע בימי האבל וסיפור מיוחד של הגרבי"צ פלמן על כרטיס ההגרלה שנשרף, והבכיות הגדולות

אני אדאג שהשבוע הזה לפני שיתחילו ימי האבלות (שהיה עדיין כמה ימים לפני י"ז בתמוז) תקבלו את המקרה. וכבר באותו יום שלח את המקרה לביתם...

הגרבי"צ היה מספר את הסיפור הזה על אברך, ולא הזכיר שהוא היה בעל המעשה, כדרכו שלא הזכיר את עצמו בשיעוריו

עוד סיפר הגרבי"צ משל נפלא, לעורר להתבונן על מה מתאבלים בימים הללו. מעשה באדם עני ואביון, שבקושי רב הצליח להביא כל יום

טרף לביתו יום יום היה מכתת רגליו בעבודות שונות ומשונות,

כדי להרוויח מעט כסף שיספיק לו ולבני ביתו לצורכי אותו היום.

יום אחד החליט העני לנסות את מזלו, ולקנות כרטיס הגרלה שאפשר לזכות בו בסכום כסף גדול מאוד, שביום אחד הוא יכול

להתהפך בו לעשיר גדול. ואכן ממחשבה למעשה כך עשה, קנה את הכרטיס המדובר, והגיע עימו

לביתו. בבית הראה את הכרטיס הזה לאשתו, וביקש ממנה שתשמור עליו עד מאוד, משום

שהוא כרטיס חשוב שיכול להביא להם הרבה תועלת. האשה עשתה כמצוות בעלה, והניחה את הכרטיס בארון העליון שבבית שהיא מונח

שם למשמרת.

יום אחד בשעת הצהרים, האמא היתה עסוקה בעיסוקיה, והילדים שהיו בבית חיפשו משהו מעניין להתעסק עימו, ופתחו את הארונות כדי לתור

אחר איזה חפץ מעניין. אחד מהילדים לקח כיסא, עלה עליו ופתח את הארון העליון ולהפתעתו הוא רואה שם כרטיס גדול ויפה, שמצוייר עליו

ציור מאוד מרשים. הילד התפעל מהציור הזה, ולקח את הכרטיס כדי לשחק עימו במשחקיו. הילדים כולם התקבצו סביבו, והתחילו לשחק

בכרטיס, להעתיק את הציור שמצוייר בו, לצבוע אותו, וכהנה וכהנה. פתאום באמצע המשחק הילדים לא נזהרו כראוי, והכרטיס נפל לתוך

התנור שדלק בפינה, וברגע אחד נשרף כולו והפך לכמה פרורי אפה. הילד שלקח את הכרטיס הצטער מאוד על הציור היפה שאבד, ומרוב

צער התחיל לבכות. הילדים הקטנים שראו את אחיהם הגדול בוכה, הבינו שצריך עכשיו לבכות, ולפיכך התחילו גם הם לבכות. האמא שלא

הבחינה כל אותה העת במעשיהם, כששמעה את הילדים בוכים הזדרזה מיד לבדוק מה קרה להם.

וכשסיפרו לה על הכרטיס עם הציור היפה שהורידו מלמעלה והוא נשרף, הבינה שמדובר בכרטיס היקר שבעלה ביקש ממנה לשמור עליו.

ואם הוא נשרף כנראה שהפסידו משהו חשוב, וגם היא התחילה לבכות

והבכיות הגדולות

שיבנה בית המקדש במהרה בימינו..

הגרבי"צ פלמן זצ"ל בשיעוריו בימי בין המצרים, היה מספר מעשה מהסטייפלר - מרן הגרי"י קנייבסקי זצ"ל וכך המעשה: באותם ימים היה הדרך שכאשר היו קונים מקרר חדש או כל מוצר חשמלי אחר, היה לוקח

הרבה זמן עד שהמוצר הגיע לבית הלוקח. ולפעמים היו צריכים להמתין אפילו כמה שבועות, עד שהגיע תורו של הלוקח לקבל את המוצר שקנה.

שנה אחת בתחילת חודש סיון קנה הגרבי"צ מקרר חדש לביתו, וכשקנה

סיכם עם החברה על התאריך שבו המקרר יגיע לבית, והתאריך היה בימים הראשונים של חודש

תמוז. חלפו הימים וכשהתקרר התאריך המיועד, קיבל הגרבי"צ

מכתב מהחברה שעקב שיבושים באספקה המקרר יגיע באיחור של חודש, זאת אומרת שהוא

יגיע בתחילת חודש אב. הגרבי"צ ראה את המכתב, ולא ידע מה להכריע, הרי הימים הראשונים

של חודש אב אלו ימי תשעת הימים, שבו לא קונים ולא

מחדשים דברים חדשים וכל שכן

לחדש בבית מקרר חדש, שזהו שמחה לכל בני הבית, בוודאי שלא ראוי להביאו לבית בתשעת הימים. אבל מצד שני אם יתקשר לחברה ויבקש

לדחות את התאריך הזה, הרי ידחו אותו לסוף הרשימה, ואז שוב יצטרך להמתין עוד מספר שבועות עד להגעת המקרר.

ואולי יש להקל באופן זה לקבל את המקרר בתשעת הימים, כדי שלא יצטרך להמתין כל כך הרבה זמן. כששאלתו בפיו, עלה אל בית הסטייפלר והציע לפניו את כל צדדי השאלה וציפה להכרעתו כדת מה לעשות. אמר

הסטייפלר, באמת בתשעת הימים אין ראוי לקבל מקרר חדש שגורם שמחה רבה, וראוי לדחות את אספקת המקרר לאחר תשעת הימים

אפילו שיתכן שמחמת זה יצטרך להמתין עוד זמן רב - אבל - הוסיף הסטייפלר - שלא יתקשר אל החברה ויבקש לדחות את ההספקה, אלא

שיסע אל החברה ויבקש לפגוש את המנהל, ויסביר לו את ענין תשעת הימים, שהם ימי אבלות על חורבן בית המקדש שנחרב בימים הללו,

ומסיבה זו אין שמחים ולא ראוי לקבל דברים חדשים שגורמים שמחה, מחמת כן הינו מבקש לדחות את אספקת המקרר לאחר תשעה באב.

משום שראוי שגם המנהל יידע את ענין חורבן בית המקדש. ואכן עשה כדבריו, נסע אל המנהל והסביר לו בטוב טעם ודעת, את

מהותם של ימי בין המצרים בכלל ותשעת הימים בפרט, וכמה חמור הוא ענין קניית וקבלת דברים חדשים בימים הללו. ולכן ביקש לדחות את

אספקת המקרר לאחר תשעה באב. המנהל ששמע עתה לראשונה, את הדברים הללו, התרגש מאוד. ואמר מיד אם הימים הללו כל כך חמורים,

הגרבי"צ פלמן זצ"ל

'אותו בכי' - אמר איש העסקים - מהדהד באזני מאז כל הימים, ומכח השפעה זו החזקתי את עצמי ובני ביתי קשורים לתורה באווירה זכה של אהבת תורה ויראת שמים!

הנהגותיו המופלאות בימי בין המצרים, של מרן רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצוק"ל

הגאון רבי איסר זלמן סלצר זצ"ל

ביום ט"ז בתמוז תשכ"ח, סיימו בלימוד הישיבה את מסכת קידושין. והורה רבינו להזדרז ולערוך את ה'סיום' לפני השקיעה של ימי בין המצרים - אף שמן הזין מותר לערוך סיום מסכת ולאכול בשר אף בתשעת הימים - מכל מקום, טען רבינו "בימי בין המצרים צריכים להתחנך שאלו הם ימי אבלות, ולא להסיח דעת אפילו אם זו שמחה של מצוה, כשאפשר לעשותה קודם לכן!".

ומה מפליא היה המחזה, אשר במשך מסיבת הסיום, היה רבינו שש ושמח עם תלמידיו בשמחת התורה. כהוראתו, סיימו את הסעודה מבעוד יום. ועם שקיעת החמה התחלפה באחת ארשת פניו השמחה של רבינו במבע של עצבות, כשתוגה נסוכה על פניו, כמי שמתו מוטל לפניו.

חורבן הבית היה לדבר מוחשי לנגד עיניו - בעיקר בימי בין המצרים, וביותר בשבוע שחל בו תשעה באב. תלמיד הישיבה שהתבקש פעם לחזור על תוכן שיחת רבינו באותם הימים, השיב: "דבר אחד אני זוכה, שרבינו בכה ובכה ללא הפוגה...".

***

בערב ימיו, היה רבינו מתפלל בתשעה באב תפילת מנחה בישיבה הגדולה דפוניבז', והיה עולה למפטיה. צבע פניו היה חיוור כסיד מחולשה ומצעה. וכשהיה מברך את ברכות ההפטרה, היו רגשותיו עולים על גדות לבו ההומה, וכשהוא משתנק בבכי היה מתחנן - "ולעלובת נפש תושיע...".

איש מסחר בעל עסקים מסועפים, זכה להקים ולהחזיק מסגרת משפחתית ספוגה באהבת תורה ללא מיצרים, וכל בנו וחתנו לימודי ה', בני תורה ותלמידי חכמים מופלגים.

כאשר נשאל איך זכה לכל זאת - למרות מעמדו וסביבתו בה הוא שרוי? אמה: בצעירותי למדתי אצל רבינו, ופעם בעת שיעור הלכה שנמסר על

ידו לאחר תפילת שחרית, בעודו עטוף בטלית ומעוטר בתפילין, למד את ההלכה שבראש שולחן ערוך אורח חיים: "ראוי לכל ירא שמים, שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש" - פרץ לפתע בבכי. "אותו בכי" - אמר איש העסקים - "מהדהד באזני מאז כל הימים, ומכח השפעה זו החזקתי את עצמי ובני ביתי קשורים לתורה באווירה זכה של אהבת תורה ויראת שמים!"

(דובב שפתיים)

ולהפתעתו הוא רואה שהכרטיס שלו זכה בסכום כסף עצום, התחיל לרוץ בשמחה לביתו כדי להביא את הכרטיס. כשנכנס לבית ראה את כולם בוכים, וכששאל מה קרה הבין שכרטיס ההגרלה נשרף באש..

הכרטיס כמה הוא היה שווה וכמה הפסיד עתה בשריפתו. אותו הדבר הוא בענין האבלות והבכי על חורבן בית המקדש, יש כאלו שבוכים על ההוד והדר החיצוני שהיה לבנין הבית, יש שבוכים על הכבוד שכלל ישראל הפסיד בחורבן הבית, ויש שלא מבינים כלום ובוכים כי כולם בוכים. אבל האיש המשכיל, מתבונן איזה דרגות של קדושה וטהרה כלל ישראל זכו כשהיה בית המקדש קיים, לאיזה רוממות עלו ונתעלו, וכל זה הפסידו בחורבן הבית. ואצלו הבכי והצער הוא אמיתי שמבין את ההפסד האמיתי שהפסדנו בחורבן הבית. ועל זה צריך להתבונן בימים הללו, על מה לבכות ...

(מתוך שלמים מציון מתורתו של

הגאון הגדול רבי של' בן ציון פלמן זצוק"ל פרשת מסעי)

<< המשך מעמוד 5

על שריפת הכרטיס. ובדיוק באותו זמן האבא הלך לבדוק איזה כרטיס זכה בהגרלה, ולהפתעתו הוא רואה שהכרטיס שלו עלה בגורל, וזכה בסכום כסף עצום שיכול להפוך את מצבו מחושך לאור, והתחיל לרוץ בשמחה לביתו כדי להביא את הכרטיס. הוא נכנס לבית, והוא רואה את כולם בוכים, וכששאל מה קרה, הבין שהכרטיס של ההגרלה נשרף באש... ומיד גם הוא התחיל לבכות...

על האובדן הגדול שהפסיד עתה בשריפת הכרטיס. יוצא למעשה שכולם בוכים, אבל כל אחד מסיבה אחרת, זה בוכה על הציור היפה שאבד, זה בוכה על הכרטיס היקר שאבד, זה בוכה כי כולם בוכים, אבל היחיד שבוכה ומבין על מה הוא בוכה זה האבא שמבין את תוכן

כשבאו לקוברו, פתחו אנשי החברא קדישא את הקבר, וראו והנה הוא כולו מלא זבובים. מאות זבובים עומדים שם ונראה שהם משחרים לטרף... מכיון שלא היתה להם שום ברירה הכניסו את הגוף לקבר

ומרן רה"י היה מלא התפעלות והתרגשות, ואמר הלא יצר הרע דומה לזבוב, הנה, היצר הרע חיכה לו... כמה רואים שיש דין ויש דיין. והנה כעת, אנו זוכים לראות היפך, כי האיש המרומם והנעלה, שזוכה ושולט ביצרו, אז הבעלי חיים ורמשים אין נוגעים בו...

אפילו הרמשים ובעלי חיים הפחותים מכירים בזה... עד כאן תגובת מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א. אבל מוכרחים אנו לציין גם, מה שהפליא אותנו ביותר, לשמוע צד נוסף במעשה, וכך סיפר לנו אחד מבני ביתו של מרן הגראי"ל: לפני כעשור שנים מת אחד מהרשעים הגדולים בארץ ישראל שלא שמר תורה ומצוות וכיהן בממשלה וגרם והסית הרבה מאוד נגד ציבור היראים. בתקופה דאז. והנה, כשבאו לקוברו, פתחו אנשי החברא קדישא את הקבר, וראו והנה הוא כולו מלא זבובים. מאות זבובים עומדים שם ונראה שהם משחרים לטרף... מכיון שלא היתה להם שום ברירה הכניסו את הגוף לקבר. וסתמו את הגולל. בזמנו, סיפר לאחר מכן אחד מאנשי החברא קדישא (הרב י"ו) את הסיפור למרן רה"י, ומרן רה"י היה מלא התפעלות והתרגשות, ואמר הלא יצר הרע דומה לזבוב, הנה, היצר הרע חיכה לו... ומשך תקופה ארוכה הפליא בסיפור זה כמה רואים שיש דין ויש דיין והאריך בזה. והנה כעת, אנו זוכים לראות היפך, כי האיש המרומם והנעלה, שזוכה ושולט ביצרו, אז הבעלי חיים ורמשים אין נוגעים בו... (וע"ע גם במדרש ב"ר פרשה נ"ד, א', ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו - גם אויביו לרבות מזיקי ביתו כגון יתושים ופרעושים וזבובים")

(נערך מתוך דברי ש"ח מסעי)

עין אֲשֶׁר מְלֵא אֲחֵרֵי ה' (דברים א', ל"ז)

סיפור מפעים ומיוחד על מרן ראש הישיבה רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א, מהתקופה האחרונה, סיפרו לפני רבינו מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א, ולהלן תגובתו.

לפני תקופה, עשו איזשהו תיקון קטן באחד מפינות הבית, בביתו של מרן הגראי"ל. מבצע התיקון עשה מה שעשה והלך לו. אך כפי הנראה שנשאר שם איזה חור קטן, ובעקבות זה באו למחרת נמלים רבים והסתובבו בכל האזור. מדובר במאות נמלים. בני הבית שהיו אותו זמן בבית הבחינו בדבר מפליא מאוד, הנמלים שוטטו בכל מקום, על השולחן וסביב, על החלון ומתחתיו, בכל הריצפה גם בכלים שעמדו שם וכו', אך... אל מרן שליט"א שלמד אותה עת בחדו, הם לא התקרבו.

הדבר בלט והפליא מאוד. כביכול היה סביבו מחיצה שאליה לא התקרבו. כך אירע הדבר כל אותם שעות (עד שלאחר מכן הגיע איש מקצוע עם כמה חומרי הדברה מיוחדים). והנה, כשסיפרו את המעשה לפני מרן שליט"א הוא התפעל ונהנה מהסיפור, ומיד הגיב כי בגמרא יש כבר מקור לזה. בגמרא ברכות (י', ב') נאמר שם כי האשה השונמית ידעה באלישע שהוא איש קדוש, ולשון הגמרא שם: "מנא ידעה? וכו' שלא ראתה זבוב עובר על שולחנך" הרי מפורש כי האדם הקדוש והמרומם משאר אנשים,

מה המקור למנהג גדולי ישראל ודיינים לצאת במקל עם עטרה של כסף, ויש במקל נקב ורצועה בתוכו?

ח"א סי' קע"ח) כתב במה שעלה על הדעת להרהר על אותן גדולי ישראל אב"ד וראשי דיינים שמנהגם היה לשאת מטה עם עטרה כסף על ראשו, וטפח מתחת העטרה יש נקב ובו יש רצועה של עור, אם יש טעם בדבר הזה. וכתב ע"פ הגמ' הנ"ל ש"ל שלכן נשאו מקל ובו תלוי רצועה להראות לעם בזה לייסרם ולהזהירם ולהטיל אימה עליהם, לשם שמים. וכיון שהמה אב"ד וראשי דיינים, היו שמים במטה עטרה של כסף, דהרי ת"ח העם מעשרין אותן.

(קב ונק)

הרב צבי וינברג

וְאַצְוָה אֶת שְׂפָטֵיכֶם (דברים א', ט"ז)

בסנהדרין (ז) "ואצוה" ל' זירוז, אמר רבי יוחנן כנגד מקל ורצועה תהא זריז. וברש"י שם פירש, שזירז על המקל ועל הרצועה (שילפי' שם מ"אלה המשפטים אשר תשים לפניהם" אלו כלי הדיינים, מקל ורצועה, ושופרא וסנדלא), שהיו הדיינים מטילין על ידם אימה על הציבור לשם שמים. ובשו"ת התעוררות תשובה (להג"ר שמעון סופר זצ"ל

למרות שאני אישית זכיתי במשך קרוב לארבעים שנה לשמש אצלו בהוראה, למרות גילויי החיבה שהרעיף כאשר שהיתי במחיצתו יום יום, עדיין כל פעם שעמדתי מולו - חרדה אחזה בי ויראתי לעמוד במחיצתו, כי ידעתי שאני נמצא במחיצת ענק שבענקים

הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א מספר על בעל ה'שבט הלוי' זיע"א, על ההבנה שכפי עוצם גדלותו כך כדאי להימצא כל דקה ודקה במחיצתו, ולהקשיב ולשמוע כל הגה מהלכה והוראה היוצאת מפי קודשו

שתיתי, אחרי עצתם הלכתי ומדברי רבותינו לא נטיתי, ואני זאת בריתי, ללכת בעקבות הראשונים, גאונים קדושים וטהורים, הן בהרבצת תורה, והן בהנהגה והוראה, לא לשנות מאומה, להעמיד את הדברים כחומה, זה חלקנו עלי אדמה...! ואכן בכל תקופת הנהגתו, ראו הכל בחוש כי בראש מעיינותיו היה שלא לשנות מאומה מהגדרים והסייגים שתקנו רבותינו ז"ע שבדור הקודם, אבל לא רק זאת, יש דברים, שמלבד שיש לסמוך על מסורת הדברים, יש צורך לנקוט פעולות שונות להעמיד את הדברים על תילם.

לענות לשואל ברורות היה מקפיד על הלשון כיצד לענות לשואלים. וזכורני מה שאמר בפתיחת בית ההוראה שבשכונתנו 'אור החיים' בב"ב, היה זה לפני יותר מכ"ה שנים. שצריך מורה הוראה לענות לשואל ברורות! לא להאריך עימו במו"מ של הלכה אלא לענות בחדות לשון ובקיצור אמרים: 'אסור' 'מותר'. אמנם לת"ח שהם

בעל השבט הלוי זיע"א

בדרגה גבוהה יותר ניתן לומר את המו"מ של הלכה בכדי להחכימם, ללמדם ולהטעימם דרכי ההוראה, ואמר שזה מה שאמרה תורה (דברים ל"ג י'): "וירו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל". "וירו משפטיך ליעקב" היינו המון העם, בלא מו"מ של הלכה, 'ותורתך לישראל' הם הת"ח שעיימם כבר ניתן לדון במו"מ של הלכה.

לברר יסודי הדברים

רבינו היה 'מחנך' כיצד ללמוד הלכה, והיה מוסר שיעור בכל יום חמישי לרבים. בראשית למד בפנים את השו"ע הט"ז והש"ך או המ"א והיה מסדר את הסוגיה והשיטות באופן מסודר, אח"כ ביאר את דברי השו"ע והנו"כ והיה מוציא את המסקנה בהלכה. בכך זכה להקים עולה של תורה, פשוטו כמשמעו, כי החדיר בקרב הלומדים את מושגי לימוד ההלכה בעיון, החל מהגפ"ת והראשונים עד לשו"ע. וכלשון קדשו בתשובות רבות: 'ואני אברר יסודי הדברים כדרכי' וכדו', והעמיד מאות תלמידים המאירים את העולם בדרך ההוראה שהתווה להם.

לבדוק השלכותיו של ההיתר

רבינו לימד אותנו תדיר שבהוראה יש ב' דברים: א. ההלכה שצריך לברר ב. אף אם יש היתר בהלכה יש לבדוק את השלכותיו של ההיתר אם לא יפגום ח"ו בחינוך לדורות, או יגרור ח"ו פרצה או קלות ראש בעקבות ההיתר וכדו'.

(מתוך 'רב רבנן' בעריכת הרב יעקב הייזלר)

"וְאִשְׁיָם פְּרָאִשְׁיָם" (דברים א', י"ג)

רבינו הרגיש שליחות מן השמיים שהטילו עליו תפקיד שהיה בכל מקום בארץ ובעולם מורה צדק לרבים, והשקיע כוחות רבים בזה; כל המושג של הקמת בתי הוראה בכל העולם נתחזק על ידו.

כל מאווייו וחפצו היה להצמיח דורות של ת"ח מופלגים, ראשי ישיבות ורבנים מרביצי תורה והוראה, שיהיו למאורות בבית ישראל, וימלאו את החלל הריק של חלק ההוראה, שכמעט ולא היה קיים טרם פרץ רבינו תחום זה. הוא היה משובח נתיבות בפניהם בים התלמוד וההוראה, הולכים והדריכם בדרך ישרה להבין שמועה ומעל הכל חניך בכל הווייתו, בדוגמתו האישית והאצילית, באורחותיו והליכותיו ובכל שיחו ושיגו. כיצד צריך להיראות רב ומורה הוראה בישראל, וכיצד מורה הוראה ירא חרד ושלם ניגש לכל דבר ועניין. רבינו זי"ע ישב עמי ועם רעי

וידידי הוותיק הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א יחד בבית ההוראה, וחפץ היה להקשיב כיצד אנו עונים את התשובות לשואלים. כשהשואלים צלצלו לבית ההוראה היה מקשיב לשיחה בקו הטלפון השני, כי חפץ היה לעקוב אחר עניית התשובות, האם אכן אנו מורים כהלכה, בתוכן, בנוסח ובגישה. פעמים שהיה יכול להתערב, באמצע עניית התשובה. רק לאחר שנים שעקב אחרינו ניאות לסמוך על פסקי ההלכות. הדבר לא היה קל כלל ועיקר.

למרות השנים הרבות שזכינו לשהות במחיצתו, ואני אישית זכיתי במשך קרוב לארבעים שנה לשמש אצלו בהוראה, למרות גילויי החיבה שהרעיף כאשר שהיתי במחיצתו יום יום, אולם עדיין כל פעם שעמדתי מולו - חרדה אחזה בי ויראתי לעמוד במחיצתו, כי ידעתי שאני נמצא במחיצת ענק שבענקים ובסמוך לגדולי גאוני ההוראה, שגדולי עולם ומצוקי ארץ מהדורות שלפני פנינו רחשו לו כבוד והערצה עצומה ורצו לשמוע את חוות דעתו בהלכה, כמו מרנן הגרי"צ דושינסקיא, הגאון מטעפליק, החזו"א ועוד. אולם באופן שכלי הבנו שכפי עוצם גדלותו כך כדאי הוא הדבר להימצא כל דקה ודקה במחיצתו, ולהקשיב ולשמוע כל הגה מהלכה והוראה היוצאת מפי קודשו.

לצעוד בעקבות הראשונים

רבינו זי"ע בחר להתחיל את סדרת ספריו המאירים לכל בית ישראל במילים כדורבנות, ובהקדמת ספרו שו"ת 'שבט הלוי' (ח"א): "אני עני מעודי מאהלה של תורה לא משתי, וגדולי עולם שימשת, דבריהם בצמא

הגאון הגדול רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל מספר מדוע הסכים להתמנות למורה הוראה, ומדוע לא צריך לקבוע שעות קבלת קהל

והסיפור על השאלה שנשאל בעל ה'נודע ביהודה' במעמד הכתרתו לרבה של פראג

"הָבּוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים" (דברים א', י"ג)

והינך וכדו' ורבינו בסבלנותו שומע היטב ומנסה בכל כוחו לעזור, גם אם היה הלה קשה הבנה או טרדן בלתי נלאה לא איבד את סבלנותו לשמוע אותו ולהסביר לו שוב ושוב את שנצרך היה לשמוע.

גם אם צריך היה לצאת לשמחה וכדו', כאשר היציאה התעכבה עד עתה מסיבות שונות, וכבר עמדו בפתח הבית ולפתע הופיע שואל, מסוגל היה לחזור עמו לחדר ולשמוע את אשר בפיו בסבלנות ואורך רוח, כאילו יש לו את כל הזמן עבורו. סיפר רבי אברהם מילר שזכה לשמש את רבינו, ארע פעם שמייהר מאוד לצאת מהבית וכל הנהגתו אמרה הזדרזות, לפתע מישהו התקשר עם שאלה ורבינו ענה לו בכל הסבלנות, הלה דרש כנראה סבלנות מיוחדת שיסבירו לו שוב ושוב ורבינו עונה במלוא הסבלנות ומסביר בנעימות בפעם הרביעית בלי שהוא משדר שום לחץ, אך מאותו רגע שהוריד את השפופרת, שוב ראינו כמה הוא ממהר.

דלת ביתו לא הייתה אף פעם נעולה, כאשר המטרה היא שתושבי הקריה ועמך ישראל יוכלו תמיד לדפוק ולהכנס. סיפר אברך שהגיע פעם בשעה מאוחרת מאוד ודפק בעדינות ולא פתחו ולכן לא נכנס. למחרת התייעץ איתו באותו ענין וסיפר שהיה בלילה ודפק ולא פתחו, הגיב רבינו ואמר לו בפעם הבאה תדע שנכנסים ואפשר להעירני ואף להתקשר בכל עת ושעה. לימים התעוררה לאותו אברך שאלה הלכתית דחופה והוא התקשר בשעה שלוש

הגאון הגדול רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

לפנות בוקר ורבינו ענה מייד. אברך נוסף סיפר שרבינו אמר לו שהוא יכול להתקשר בכל שעה משעות היממה, לפליאתו האם רב בשכונה משועבד לציבור בכל שעות היממה רבינו ענה שלא, אולם- הוסיף: כאן יכול אתה להכנס מתי שתרצה.

כאשר היו נכנסים ורבינו נרדם בכסאו על תלמודו או שנכנס לנום את מנוחת הלילה, ניגשה הרבנית מיד להעירו וכאשר נחרדו השואלים, האם עבורי יש להעירו, השיבה על אתר שהוא ביקש בנחרצות להעירו ולקרא לו מיד כשצריכים לו ללא שום עיכוב. גם כשהיו טלפונים הרים בזריזות בעצמו ולא ציפה שאחרים ירימו גם אם רבים היו בחדר.

(מתוך מגדלתו ומרוממתו)

ביום י"ז שבט תשל"א התקיים מעמד ההכתרה כאשר חשובי תושבי הקריה חותמים על כתב הכתרה. לאחר ההכתרה נכנסו למעונו כמה מרבני השכונה ושאלו היות ורבינו נמצא כל היום בישיבה אולי כדאי לפתוח חדר מיוחד שייחוד לבית הוראה בשעות מסוימות ביום. רבינו ענה באופייניות, שהוא אכן החליט להקדים שוב בשעות הערב לביתו במטרסדורף, אך לגבי שעות קבלת קהל אינו צריך לכה, שכן כאשר קיבל על עצמו את עול ההוראה פירושו של דבר שהוא מסור לגמרי לציבור בכל עת וכל שעה.

באותו מעמד דיבר רבינו מילים קצרות ברגש רב מתוכם קיבלו הנוכחים תשובה לשאלה, מדוע הסכים להתמנות למורה הוראה. הוא סיפר שכאשר התמנה ה'נודע ביהודה' לרבה של פראג נכנסה אישה

תוך כדי מעמד ההכתרה והציגה שאלה מורכבת, הוא ניסה לומר לה שהזמן אינו מתאים לזה ואולי תכנס מאוחר יותר, אך היא אמרה סוף סוף יש לנו רב וברצוני לשאול.

היא שאלה והנודע ביהודה ענה ומכל הכיוונים התערבו והקשו, לפתע נעצר הנודע ביהודה ושתק. כששאלוהו לפרש שתיקתו ענה: השאלה לא הייתה ולא נבראה! הציבור היה מופתע, הם אכן ידעו שהדבר אינו נכון, אך איך הוא יודע, היש לו רוח הקודש? אמר להם הנודע

ביהודה כאשר רב בישראל נשאל שאלה יש לו סיעתא דשמיא מיוחדת לענות, ראיתי שאין לי את אותו כח הרבים והבנתי שאין זו שאלה אמיתית. חזר רבינו לענין בו התחיל ואמר עד היום הייתי בהלכה בגדר יחיד עכשיו כשנתמנתי למורה הוראה שלכם אזכה לסייעתא דשמיא של כל הציבור. בזה הייתי מעונין ולכן הסכמתי להענות לבקשתכם.

משועבד לציבור

אכן מאותו יום שקיבל על עצמו את עול ההוראה היה מסור כל כולו לציבור בדרגה מופלאה שלא נשמע כמותה, מדי יום ביומו הקדיש זמן יקר, זמן שתמיד היה מחושב ומדוד לרגעים ומסר לתועלת הציבור, בכל יום ויום הגיעו עשרות יהודים, לאו דווקא מתושבי הקריה, מי בשאלה הלכתית ומי בדין תורה או בורות עם חברו ואף בבעיות של שלום בית

מיד תפסתי את רגליי וברחתי מהמקום. למשך דקות ארוכות לא יכולתי לשוב לעצמי, פחד ורעדה אחזתני, המחשבה שאני יושב מול צדיק וקדוש הצופה ורואה ברוח קדשו מה שאדם עושה בחדרי חדרים – גרמה לי חלחלה

הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, מספר על החברותא עם הרבי מזוועהיל

שנתנה רושם שהוא מרגיש מאד בנוחות וברחבות, הוא פיזם לעצמו ניגון חרישי והתכוון להתחיל להתפלל ביחידות.

הרבי הקדוש הרים את עיניו הזוהרות והמאירות, הסתכל בפניו של האברך, ובבת אחת קם מהספסל. בסבר פנים חמורות ניגש לאברך, והרים קול צעקה שזעזעה את כותלי בית המדרש: מה עשית אתמול בלילה...! האברך נבהל, נעשה חיזור כסיד, תפש את שקית התפילין וברח כל עוד נשמתו בו.

ברגע הראשון נשארתי על מקומי בתדהמה ובפחד, אמנם מיד תפשתי את רגליי וברחתי מן המקום. למשך דקות ארוכות לא יכולתי לשוב לעצמי, פחד ורעדה אחזתני, המחשבה שאני יושב מול צדיק וקדוש הצופה ורואה ברוח

קדשו מה שאדם עושה בחדרי חדרים – גרמה לי חלחלה, הרגשתי שאני פוחד וממש לא מסוגל לחזור לשבת מול הרבי.

[במאמר מוסגר: אני חושב שמקרה דומה לזה לא אירע אף פעם. הרבי בענוותנותו ובצדקותו סבל כל אחד, היה מקרב את האנשים הפחותים ביותר. אבל פה... מי יודע?...] יודע?]

כעבור כמה ימים פגשתי את הרבי בחצר

הסמוך ל"שטיבלאך" בבית ישראל. הרבי שאל אותי בפשטות, 'למה הפסקת ללמוד איתי? בחיור המשיך לשאול 'האם לא מוצאת חן בעיניך החברותא?...' אמרתי לרבי את האמת: אני פוחד ללמוד אתך, אני עדיין מפוחד ממה שקרה בתחילת השבוע... נענה הרבי ואמה: 'הלא לא התכוונתי אליכם?'

היה לי חבל מאד על הפסקת הלימוד בצוותא עם הרבי מזוועהיל אבל הפחד והרעדה גברו עלי

(לב ישראל)

הבו לְכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים... וְאֲשִׁימָם פְּרָאשִׁימָם (דברים א', י"ג)

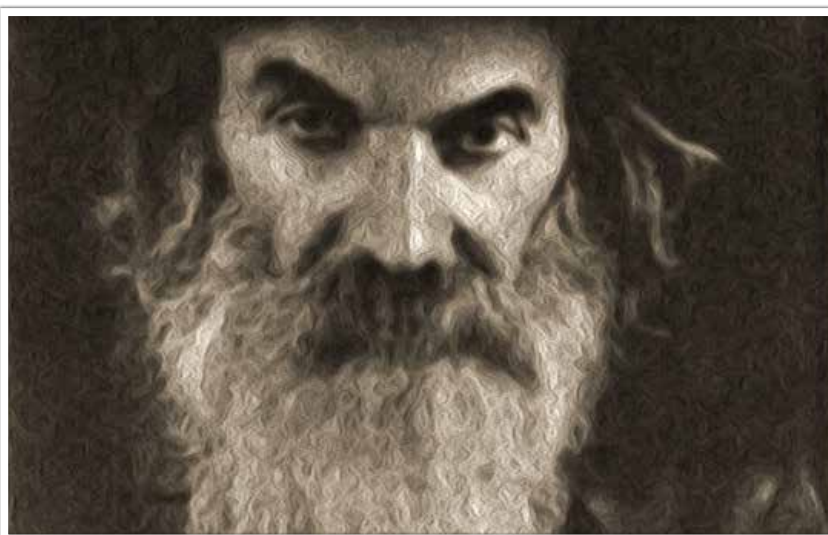
הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע בהגיעו לארץ ישראל קבע את מקום מגוריו בירושלים והסתיר את זהותו. הוא היה מתהלך בצידי הדרכים בלבוש פשוט, הנעלים שלבש לרגליו היו גדולות ממידותיו... עדיין מהדהד באוזני קול צעדי ברחובות העיר חמת הנעליים שנגררו על הרצפה. מבחינתו, יכול היה רבי שלמה להסתתר מעיני הקהל עוד רבות בשנים.

באחד הימים הגיע לירושלים עולה חדש מרוסיה הרחוקה. האורח היה גר בעיירה זוועהיל, ובהגיעו לירושלים שאל לכתובת מגורי רבו הרבי מזוועהיל... כך נודע שהאיש הצנוע והשתקן, הוא הוא הרבי המפורסם מזוועהיל. אמנם גם לאחר שזהותו נודעה ברבים, המשיך להצטנע ולהתנהג בפשטות.

בשכונת בית ישראל יש בית כנסת קטן הנקרא "לייבלע שול". בימות החול לא התקיימו שם תפילות, על כן קבעתי שם לעצמי את מקום לימודי בשעות הבוקר המוקדמות קודם תחילת סדרי הישיבה. יום אחד נכנס הרבי מזוועהיל לבית הכנסת, ניגש אלי, והרכין את ראשו לראות את המסכתא בה אני לומד. הרבי שאל אותי בענוה פשוטה האם אני מעוניין ללמוד אתו בחברותא,

נעניתי ברצון ובשמחה: לזכות ולכבוד לי לשבת מול הרבי וללמוד. החל ממחרת בבוקר הגיע הרבי כל יום, התיישב לידי והתחיל ללמוד בקול. אופן הלימוד היה בבקיאות, והיינו מספיקים כל יום שני דפי גמרא. "החברותא" המשיכה תמידן כסדרן תקופה ארוכה, עד שאירע מעשה פלא שבגללו נפסקה.

באחד הימים נכנס אברך לבית הכנסת, הניח את שקית הטלית והתפילין על בימת הקריאה, הוציא מהשקית את הטלית, הניחה על כתפיו, וכך החל לצעוד לאורכו ולרוחו של בית הכנסת. האברך התהלך בצורה

הרה"ק רבי שלומיקה מזוועהיל זי"ע

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

מי היו הראשונים שניסו לעלות לירח?

הרב צבי וינברג

"ערים גדולות וקצרות בשמים" (דברים א', כ"ח)

וברש"י, ערים גדולות ובצורות בשמים - דברו הכתובים לשון הבאי: והוא ממסכת תמיד (כט). דברה תורה לשון הבאי דכתיב ערים גדולות ובצורות בשמים, בשמים ס"ד אלא גוזמא. במדרש תלפיות (ערך גוזמא),

כתב מהר"ש יפה ז"ל בירושלמי סוף שקלים מאי "גוזמא" דאמרין בכמה דוכתין, ושמעתי גוזמא - "אגוז מאה" והוא כמו שעושין מאגוז אחד מאה, עכ"ל.

ובשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' עג) עמש"כ שם (תמיד כט). דברו חכמים בלשון הבאי, כתב וז"ל "הנה ברכו את ה' (הוי"ה) ר"ת "הבאי", שאין בדבריהם דבר בטל אלא ודאי שיחתן, והיינו הבאי שלהן, צריכה למוד בלי ספק",

עכ"ל. ובספר תמיד ישתעשעון (להרא"מ דיזאלובסקי שליט"א, עמ"ס תמיד שם, עמ' ק"ל) מביא שהקשה בספר אדרת אליהו, אמאי לא הביאו להוכיח דדברה תורה בלי הבאי מקרא דפר' נח (בראשית י"א, ד) גבי דור

הפלגה שרצו לבנות "עיר מגדל וראשו בשמים", ותירץ דאנשי דור הפלגה היו סבורין שיעלו בידם לעלות לשמים ממש.

וצ"ב איך רצו לעלות לשמים ממש, הא זה דבר אין שייך במציאות רק בדמיון, עיין שמונה פרקים להרמב"ם (פרק א) שע"י חלק המדמה מרכיב ענינים אשר השיגם עם ענינים שלא השיגם כלל ואי אפשר להשיגם, כמו

שידמה האדם ספינת ברזל רצה באויר, וכו' והרבה באלו הנמנעות ירכיבם הכח המדמה וימציאם בדמיון. ועיין בתפארת יהונתן להגר"י איבשיץ זצ"ל פר' נח (ח, כא) שביאר שדור הפלגה באמת רצו להגיע לירח ע"י ספינת אויר שתנתק מהאטמוספירה ואז תנוע ללא מעצור עד הירח.

וז"ל שם: "וזה היה כוונת דור הפלגה ג"כ שבקשו לקבוע מושבם בכדור ירחי ששם יהיו ניצולים ממבול וחשבו לעשות ע"י ספינה הנ"ל, אפס כיצד יגביהו אותו הספינה למעלה מאויר העכוה, ולזה חשבו לבנות

מגדל גבוה כ"כ עד למעלה באויר ההוא, ומשם יוכלו להשתמש בספינה הנ"ל לשוט באויר עד כדור הירח", ועי"ש עוד באריכות ע"ז.

(קב ונקי)

מי הם הראויים למנות דיינים?

הרב צבי וינברג

"הבו לכם אנשים חכמים... ואנשים בראשיכם" (דברים א', י"ג)

האור החיים הק' עומד על שינוי הלשון שמצד אומר להם משה רבינו "הבו לכם" שמשמע שהם יבחרו את הראשים, ומצד שני אומר "ואנשים בראשיכם", שהוא בעצמו ישימם בראש. וכתב לבאה, "ואנשים" וגו' - פירוש הגם שאני אומר לכם הבו לכם, שאתם הם הבוחרים אותם, לא יהיו תחת מאמרם ורשיונכם, אני אשים אותם לראשים עליכם לרדותכם במקל וברצועה", ע"כ.

ועיין מהרש"א (סוטה מ. ד"ה ותו), שכתב נגד המעשים ש"בעלי הבתים הם הממנין ומבררים להם ראש כפי רצונם לפי הנאת כל אחד מהם וביותר

בממון, אבל מן הראוי שהלומדים והרבנים בעצמם יבררו להם ראש כמו שהיה בדורות הראשונים", עי"ש. ועיין בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' שי"ג) במעשה שבני קהילה אחת רצו להביא דין לעיר ללא רשותו של המרא דאתרא המכהן שם. וכתב: שנראה לו פשוט שאין לקבלו ללא רשות הרב,

ומביא ראייה מברכות (נה). לגבי מינוי בצלאל, דהתם אמרו לו ישראל למשה אם לפני הקב"ה ולפניך הוא הגון לפנינו לא כ"ש, דחזינן מהתם שת"ח שמתמנה על הציבור צריך להיות מרוצה מקודם להגדול שבציבור ואח"כ מהני לו מה שהציבור מתרצין בו. וכתב: שלא דווקא משה, רק כל ת"ח מצינו שנקרא "משה", ואם

הוא אינו מסכים בוודאי אין רשאי לקבלו. ואע"פ שאמרו חז"ל שאין למדין הלכה מדברי אגדה, היינו בעלמא אבל הכא הוא מידי דסברא וסברא דאורייתא

(קב ונקי)

דווקא בעסק התורה מכבדים זה את זה, ולפעמים הכיבוד הוא רק כדי להקל מעליו וליתן עול התורה על זולתו. אולם כשבאים לעסק ממון, גלה כבוד מישראל, ולא יכבדו הילדים את הזקנים, ואומרים: 'זקן זה ואינו לפי כבודו לעשות בכסף ובזהב', וראוי להקדימו, וכל דאלים גבר ואין חכמה ואין תבונה לנגדם שוה לכלום

קודמים להשתמש בחמדות העולם הזה. וממשיך ה"כלי יקר": "ועוד היום כך המדה בישראל שדווקא בעסק התורה מכבדים זה את זה, ולפעמים הכיבוד הוא רק כדי להקל מעליו וליתן עול התורה על זולתו. אולם כשבאים לעסק ממון, גלה כבוד מישראל, ולא יכבדו הילדים את הזקנים, ואומרים: 'זקן זה ואינו לפי כבודו לעשות בכסף ובזהב', וראוי להקדימו, וכל דאלים גבר ואין חכמה ואין תבונה לנגדם שוה לכלום", ע"כ.

(קב ונק)

הרב צבי וינברג

"ותקרבון אלי פלגם" (דברים א', כ"ב)

כתב רש"י, ותקרבון אלי כולכם - בערבוביא, ולהלן (ה,כ) לגבי מתן תורה הוא אומר "ויהי כשמעכם את הקול מתוך החושך וההר בוער באש ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם", אותה קריבה היתה הוגנת ילדים מכבדים את הזקנים, ושלחום לפנייהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפנייהם, אבל כאן "ותקרבון אלי כולכם - בערבוביא", ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים. והקשה ה"כלי יקר", מדוע הזכיר כעת משה רבינו את מתן תורה, וכתב: "שכל דבריו כאן הוא מענין התוכחה, שאמר משה שעתה אני מאשים אתכם על הקריבה של מתן תורה. וכך אמר להם: במתן תורה דנתי אתכם לכף זכות, שכשראיתי ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפנייהם, אמרתי "מי יתן והיה זה לבבכם כל הימים". אולם כשבאתם לשלוח המרגלים באתם בערבוביא, ילדים דוחפים את הזקנים, ואז התגלה למפרע שגם הקריבה של מתן תורה לא היתה כהוגן לשם שמים. ואדרבה היא ראייה שכל חפציהם ורצונם היא לקניני הגוף, אבל קנין התורה רחוק מכליותיהם. ולכן שלחתם במתן תורה את הזקנים לפני הילדים, לומר לזקנים שהם קודמים לקבל התורה כי בישישים חכמה, ואנחנו אחרונים כי אין התורה נאותה לנו, אלא נאותה לזקן שכבר גבר שכלו על תאוותיו. אולם כשבאתם לשלוח מרגלים כדי לנחול את הארץ, אשר לא יחסר כל טוב בה, דחיתם הזקנים בשתי ידים לומה: אנחנו

שאלות בפרשת השבוע

- האם מותר לישראל להראות את חוזקם לגויים?
- מדוע פתח משה את דברי תוכחתו ברמז, וסיים בגלוי?
- מהי המעלה המיוחדת בתוכחה הנאמרת סמוך למיתה?
- עונשו של משה שלא יכנס לארץ - בגלל מעשיו או בגלל העם?

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

באילו מקרים ניתן לאפשר לכהן חילוני לברך ברכת כהנים?

כהן שהרג אדם בשוגגה - באילו תנאים יכול להמשיך ולברך ברכת כהנים? וכהן שמל תינוק ומת - האם הוא כשר לברכת כהנים?

הרב יהודה יעקבזון

בהפטרת השבוע, הפטרת 'חזון', נאמה: "וּבְפָרְשָׁכֶם פְּפִיכֶם אֲעֲלִים עֵינַי מִכֶּם... יְדִיכֶם דְּמִים מְלֹאוּ, וּדְרָשׁוּ חִז"ל: כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו. וכך נפסקה הלכה: כהן שהרג אדם בין במזיד ובין בשוגג - נפסל מלברך ברכת כהנים, אף אם שב בתשובה, כיון שהידים שהרגו אינן ראויות לנשיאת כפים. ויש מתירים אם שב בתשובה; וכך פסק הרמ"א. ויש מתירים לשב בתשובה רק במקרה שהרג בשוגג.

ואם הנהרג היה חולה אנוש, או שהכהו מכת מוות אך מת רק לאחר זמן - אם היה זה בשוגג, אינו נפסל מלברך. וכן מי שאנסוהו להרוג - יש אומרים שאינו נפסל. ויש שכתב שדין זה הוא דווקא בהורג אדם מישראל, ויש מי שסובר שהוא הדין בהורג גוי. ואם אין עדים שהרג, אלא זוהי שמועה בלבד, אין למונעו מלברך, אך כמובן - אם הוא עצמו יודע שהרג, אינו רשאי לברך. ואם הוא מסופק האם הרג - יש אומרים שנפסל מלברך; אולם, כהן שמל תינוק ומת, כיון שכוונתו לשם מצוה, מסתמכים

על ספקות שיש בדבר, ואינו נפסל מלברך.

בנוסף לרוצח, גם כהן שהמיר את דתו בין במזיד ובין בשוגג - נפסל מלברך ברכת כהנים אף לאחר ששב בתשובה. ויש אומרים שאם שב בתשובה רשאי לשוב ולברך, וכך פסק הרמ"א. וכן אם עובר כל עבירה שהיא 'להכעיס', דהיינו שאינו עושה כן מחמת תאוותו, אלא כמרידה במלכות שמים חלילה, נפסל מלברך.

וכהן הרגיל לחלל שבת בפרהסיא, דהיינו בפני עשרה אנשים מישראל, או באופן שידע כי הדבר יתפרסם - נפסל מלברך ברכת כהנים. אך במקרה שקיים חשש כי אם לא יאפשרו לו לברך תִּשְׁתַּכַּח הַכְּהוּנָה מִמֶּנּוּ ומזרעו - אין למונעו מלברך, ובפרט אם יש כהנים אחרים בבית הכנסת. וכן כשמחלל שבת מחמת דוחק פרנסה וכדומה, ולא מתוך כפירה - ניתן להקל בתנאים מסוימים שלא למונעו מלברך.

[שו"ע קכח, לה-לז; ס"ק קכט-קלה; וביה"ל ד"ה אפילו בשוגג וד"ה אפילו עשה; ביאורים

ומוספים דרשו, 133, 135, 138, 140, 141, 142 ו'148]

הלכה רבתא לשברא

**האם מותר לטלטל נייר צבעוני בשבת?
והאם מותר לדפדף במחברת שכתבו
בה בעמוד הראשון בלבד?**

הרב יהודה יעקבזון

במשנה ברורה כתב שדף נייר ריק הוא 'מוקצה מחמת חסרון כיס'. ובזמננו, שאין חשיבות לדף נייר בודד - יש אומרים שאף על פי כן נחשב למוקצה מחמת חסרון כיס, מפני שאדם בר דעת אינו מאבד נייר שיוכל לכתוב עליו, וכן מקפיד שלא להשתמש בו לדברים אחרים; ויש חולקים. במה דברים אמורים? בנייר לבן רגיל; אבל נייר בריסטול, נייר צבעוני, וכדומה, שערכם רב יותר, וכן דפדפת ריקה, או מחברת ריקה - נחשבים

כמוקצה מחמת חסרון כיס לכל הדעות.

ומחברת שכתבו בה בעמוד הראשון בלבד - מותר לטלטלה, מפני שחלקה הכתוב חשוב יותר מהחלק הריק. ודפדפת שדפיה מחוברים בצדס בפס דבק - דינה כמחברת. ואוגֶדֶן דפים ('קֶלְסֶר') שיש בו דפים מלאים וריקים - נחלקו הפוסקים אם מותר לטלטלו.

[משנ"ב שח, ג; ביאורים ומוספים דרשו, 6-7]

מדוע אסור להרוס מבנה של בית כנסת על מנת להקים מבנה חדש? האם לבתי הכנסת בימינו יש גם קדושת 'בית המדרש'? והאם חלה קדושה על כספי ביטוח המשולמים לאחר גניבת ספר תורה?

הריסת מבנה ישן של בית כנסת

- אסור להרוס מבנה של בית כנסת אף על מנת להקים מבנה חדש, מחשש שמא יתרשלו ולא יבנוהו. ואף אם כבר החלו בהקמת המבנה החדש - אסור להרוס את המבנה הישן עד להשלמתו.
- האיסור האמור הוא אף כשקיים מקום חלופי (שאינו בית כנסת) לתפילת הציבור. ויש שכתב שאם שכרו מקום שישימש כבית כנסת עד להקמת מבנה חדש - מותר להרוס את הישן לאלתר.
- במקרה שנדרשת הרחבה למבנה בית הכנסת, יש לבנות תחילה את קירות שטח ההרחבה מעבר לקיר הקיים, ולאחר מכן להרוס את הקיר בנקודת החיבור של ההרחבה למבנה הישן.

איסור השחתת בית הכנסת וחפציו

- אסור מן התורה להשחית חלק מבנין בית המקדש, או אחד מכליו. וכך הדין גם ביחס לבית הכנסת, הנחשב ל'מקדש מעט' - שאסור להשחית אפילו אבן אחת מכתליו, או אחד מכליו.
- איסור השחתת בית הכנסת וכליו האמור לעיל, הוא רק כשהדבר נעשה בדרך השחתה, אולם כשהדבר נעשה לשם תיקון ובנין, אין בו איסור.
- אסור להרוס מבנה ישן של בית כנסת עד להקמת מבנה חדש. וגם לאחר הקמת המבנה החדש, אסור להורסו אלא במקרה שיש בכך תועלת למבנה החדש.

"מעלין בקודש ואין מורידין"

- הלכה פסוקה היא: "מעלין בקודש ואין מורידין", דהיינו, אסור להשתמש בחפץ קדושה לצורכי חול, ואף לא לצורך קדושה הפחותה מקדושתו של החפץ.
- בגמרא ובדברי הפוסקים נמנו חפצי הקדושה המצויים בשבע מדרגות של קדושה, שהנמוכה שבהן היא - בית כנסת, והגבוהה - ספר תורה.
- קדושת בית מדרש חמורה מקדושת בית כנסת; ויש מהפוסקים שהורה כי בזמננו נחשבים רוב בתי הכנסת גם כבית המדרש, כיון שהם מיועדים גם ללימוד ולומדים בהם.

מגביות לרכישת חפצי קדושה

- אם ערכו מגביות לרכישת חפץ קדושה מסוים, אסור להשתמש בכסף לצורך קדושה קלה יותר, כי אם לצורך קדושה שווה או חמורה יותר.
- אם ערכו מגביות לרכישת חפץ קדושה מסוים, כגון ספר תורה, ורכשוהו, ונותר עודף, מותר להשתמש בכסף לכל מטרה ציבורית, ואף כזו שאין בה כל קדושה.
- אם נשרף חלילה ספר תורה, או כל חפץ קדושה אחר, ששולמו עבורו דמי ביטוח, וחברת הביטוח שילמה את תמורת החפץ הגנוב - יש שמצדדים שקדושת החפץ הגנוב חלה על כספי הביטוח.

מכירת בית כנסת

- בית כנסת וכל חפץ קדושה השייך לציבור, ניתן למוכרו בתנאים מסוימים. אולם, בעיר גדולה אשר רבים שאינם מתושבי המקום מזדמנים אליה ושוהים בה למשך תקופה - לא ניתן למוכרו. ובית כנסת הנמצא בעיר כזו באיזור מרוחק ומיועד לתושבי האיזור בלבד, והזרים השוהים בעיר אינם מזדמנים אליו, או שהתנו מראש בעת בנייתו שאינו מיועד אלא לתושבי העיר בלבד - ניתן למוכרו.
- במקרה שמותר למכור בית כנסת או כל חפץ קדושה שהוא, אין למוכרו אלא על מנת לרכוש בתמורתו חפץ שקדושתו חמורה משל החפץ הנמכר.

גליון רט"ז
שנה ה' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למספרת קליטן על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

כבדהו וחשדהו

מעשה באדם זר שהתארח בביתו של התנא רבי יהושע. קיבל אותו התנא בשמחה, העניק לו ארוחה מכובדת ופינה עבורו מקום לישון בקומה השניה. מדרגות לא היו באותם ימים, וכדי לעלות ולרדת אל הקומה השניה היו משתמשים בסולם. בטרם הלך לישון, סילק רבי יהושע את הסולם ממקומו. באמצע הלילה קם האורח, התרוצץ בקומה השניה ואסף חפצי ערך, עטף אותם בבגדיו, וביקש לעשות את דרכו החוצה. בשל החושך ששרר, הוא לא הבחין בחסרונו של הסולם, צעד קדימה ונפל ושרר את עצמותיו. בבוקר ראה אותו רבי יהושע מתפתל מכאבים על הרצפה ולידו חפצי הערך שניסה לגנוב. "כך נוהגים אנשים כמוך?" גער בו רבי יהושע. – "לא ידעתי שסילקת את הסולם!" גימגם האורח בבושה. "כבר אתמול בלילה חשדתי בך" הגיב רבי יהושע. כך קיים רבי יהושע את הנאמר: כבדהו וחשדהו. גם כאשר חושדים באדם שיש לו כוונות לא טובות, עדיין יש להעניק לו את הכבוד המקסימלי. (על-פי מסכת כלה פרק ט')

פרשת השבוע

בבית דינו של ה"אור החיים" הקדוש זיע"א במרוקו שניים מגדולי המדינה, אחרי שהציגו שני הצדדים את טענותיהם בפני בית הדין, ישבו הדיינים לעיין בדינם, ובתוך כך יצא אחד מבעלי הדין הנכבדים, וכעבור זמן קצר חזר ועמו מלך מרוקו בכבודו ובעצמו. הורה ה"אור החיים" הק' לדיינים שיתעלמו כליל מנוכחותו של המלך, וינהגו כאילו אין מכירים אותו כלל. לאחר זמן קצר, הודיעו הדיינים את פסק דינם, ומיד נעמדו וחלקו כראוי כבוד למלך. פנה המלך לאור החיים ואמר: מגיע לכם להיענש בכל חומר הדין, שהרי אם ידעתם שאני המלך למה לא חלקתם לי את הכבוד הראוי מיד בבואי, ואם לא ידעתם שאני המלך, כיצד הכרתם אותי עכשיו? נענה ה"אור החיים" ואמר: אמנם הכרנו מיד בהכנסתך שאתה המלך, אולם כך אנו מצויים בגזירת מלך מלכי המלכים הקב"ה שהורה לנו "לא תכירו פנים במשפט", ועתה שסיימנו לדון, "הכרנו" את המלך וחלקנו כבוד כראוי.

לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא (א' - י"ז)
אחרי הסתלקותו מן העולם של הבעש"ט הקדוש זיע"א מצא המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א קמצוץ של טבק על המטפחת של רבו הבעש"ט, ומרוב פחד התעלף, כל כך היה ירא מרבו הקדוש. לעומת זאת בחיי הבעש"ט ישב פעם המגיד בדין תורה, אחד מקרובי הבעש"ט תבע את רעהו, ובשעת הבירור חלף הבעש"ט ליד חדר בית הדין, היה בכך משום נתינת מקום לחשש צל צילה של הטיית הדין לטובת אותו קרוב של הבעש"ט, לא היסס המגיד אף לרגע וקרא: אנו גוזרים בכח בית דין, כל מי שאינו צריך להיות עכשיו בחדר יקום ויצא. למרות שהיתה לו יראת כבוד גדולה מהבעש"ט ומורא רבו שרויה עליו, היה פחדו ומורא מהשמים גדול עוד יותר.

לא תכירו פנים במשפט (א' - י"ז)
מסופר, פעם אחת התייצבו

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 8:03 ת"א: 8:06 ר"ת: 8:42

פרשת דברים – חזון

זמני כניסת השבת

ירושלים: 6:50 ת"א: 7:05

בבוקר שלמחרת נוצרה התקהלות באכסניית ההקדש. "אורח נפטר", עדכנו הסקרנים זה את זה. הנפטר היה האורח שאך אתמול קנה את חלקת הקבר. מאחר שלא היו לו קרובים או מכרים מיהרו אנשי החברה קדישא לקבור את הנפטר בחלקת העניים שבירכתי בית העלמין. עם כל הכבוד לשטר המכירה, חשב הגבאי, לא יהיה נכון לכבד את ההתחייבות, מפני כבודו של בעל המגלה עמוקות. מצפוני לא ייסר אותו, והוא לא התקשה לעלות על יצועו באותו לילה. אלא ששנתו לא ערבה לו. דמות מוכרת באה אליו בחלום והזמינה אותו לדין תורה. "קניתי את החלקה הסמוכה למגלה עמוקות. עליך לקבור אותי שם!", הזהירו האיש. הגבאי התעורר נסער, אך החליט שלא להתרשם מהחלום. אלא שבלילה הבאה נשנה החלום, ושולש בשלישי. העניין החל להטריד את הגבאי. "אולי יש דברים בגו", תהה.

בלב כבד פנה אל ממלא מקומו של המגלה עמוקות על כס הרבנות, הגה"ק רבי יואל איסרליש, המכונה 'הב"ח'. האזין הב"ח לדברי הגבאי בכובד-ראש ושקל את הדברים. יש כאן שטר מכירה חוקי לחלוטין, אך כיצד אפשר לקבור אדם פשוט וזר סמוך לצדיק יסוד עולם?! בסופו של דבר אמר הב"ח: "אם ראוי הוא האורח להיקבר בסמוך למגלה עמוקות - אוי בית-הדין פוסק שיש לו רשות להעביר את עצמו לשם!". פסק-הדין הזה הותיר את אנשי החברה קדישא נרעשים ונרגשים. לנפטר ניתנת רשות להזיז את קברו שלו. לא היה כדבר הזה! במתח רב ציפו לבוקר המחרת, ומיד עלו לבית העלמין. כשהגיעו לחלקת הקבר של המגלה עמוקות הסתמרו אנשי החברה קדישא על מקומם בחלחלה - תלולית עפר חדשה התגבהה סמוך לקברו של הצדיק. בברכיים כושלות מיהרו לקצה בית העלמין וחפרו בקברו של האורח. פניהם החווירו כסיד כשמצאו אותו ריק. כעת הבינו כי האורח המוזר לא היה אלא צדיק נסתר.

הם מיהרו להקים מצבה חדשה על קברו, והואיל ושם הנפטר נותר בגדר תעלומה כתבו "יגיד עליו רעו". כעבור שנים היטשטש הכתוב על המצבה, וגבאי החברה קדישא הקימו מצבה חדשה ועליה חרטו: "ציון לנפש חיה פה מצאנו, ודעת שמה לריק יגענו, יען כי נמצא קבור באשמנים ותמחנה אותותיו מרוב שנים, אכן יגיד עליה רעה גאון עוזנו, מגלה עמוקות ומגיה חשכנו, כי רב כבודה בשם תפארת, להישאר בדור דורים למוכרת, גבאי החברה קדישא זאת אל ליבם השיבו, ומצבה חדשה על קברו הציבו, תקב"ץ לפ"ק לבריאת ארץ ושמים".

הנפטר הנסתר שהעביר את עצמו למקום קבורתו איש מבאי בית ההקדש הקהילתי לעניים של העיר קראקוב, לא העיף מבט שני באורח שבא בשערי הבית. הוא לא נראה שונה מעוברי אורח אחרים שפקדו את האכסניה של הקהילה. מקצתם היו אורחים שעברו בעיר או עניים מקומיים. כולם זכו לאירוח חם בלב פתוח. אלא שמטרות ביקורו של האורח לא היו שגרתיות.

אחרי שהניח את חפציו באחת הפינות שאל לכתובתו של גבאי החברה קדישא. "מה רצונך?", שאל הגבאי את ההלך, וסקר אותו במבטו. "רצוני לרכוש חלקת קבר ליד הגה"ק 'מגלה עמוקות'", (יומא דהילולא י' מנ"א) אמר היהודי בפשטות ובשלווה. "מה אמרת?!", קפץ הגבאי בבהלה. לרגע חשב שלא שמע טוב את הדברים. האורח חזר על דבריו. הוא מעוניין לקנות לעצמו חלקת קבר סמוך לקברו של הגאון הגדול רבי נתן-נטע שפירא, המכונה 'מגלה עמוקות', על שם ספרו. הגבאי הביט באורח בתדהמה מהולה בבוז. כיצד מעז ההלך הזה להעלות על דעתו להיטמן לצד רבם הנערץ של יהודי קראקוב, שעל מצבתו נכתב: "פה נטמן איש קדוש מן הקדמונים, גילה עמוקות רזין ומטמונים, הוא שאומרים עליו שדיבר עם אליהו פנים אל פנים?" "לא בא בחשבון", פטר את האורח, ובליבו הגדיר את הלה כעוד תימהוני שבוודאי נודד בין הקהילות.

"אנא, אני מפציר בך!". התחנן האורח, ולא אמר נואש גם כאשר הבהיר הגבאי לו חד-משמעית כי כל ניסיונותיו לשווא הם. "אתן את כל כספי עבור חלקת הקבר הזאת", אמר לפתע האיש. הגבאי כבר החל לאבד את סבלנותו. "בסדר", רטן, "תן לי אלף זהובים ואמכור לך את חלקת הקבר". הוא היה בטוח כי בכך ייפטר מן הטרדן. האורח לא השתהה לרגע. הוא פשפש בתיקו, הוציא ממנו ערימת זהובים והחל למנות בנחת. כעבור זמן-מה הונחו אלף זהובים אל מול עיניו הנפערות של הגבאי. "הנה לך", אמר האורח. האחרון השתומם ונבהל כאחד. סכום כזה לא ראה מימיו. הוא הביט בכסף ובהלך, ולבסוף נטל את הנוצה, טבלה בדיו, כתב שטר מכירה והעניק אותו לאורח, שנראה עתה מאושר מאין כמותו. "מוזר ההלך הזה", מלמל לעצמו הגבאי, כשהסתלק האיש ובידו המסמך החשוב. בליבו תהה אם לא חילל את קדושת המגלה עמוקות בהשכינו לצידו הלך זר, אך מיד התנחם במחשבה שהאיש נראה צעיר ובריא, ועד שתבוא עתו יעברו מים רבים בנהר.

משל ונמשל

משל נפלא

קבוצת ציידים כמעט הצליחו לתפוס שועל בלב היער, השועל שראה כי כלתה אליו הרעה, החליט להעמיד פני מת ושכב על הקרקע בלי לזוז וקיווה שהציידים יעזבו אותו לנפשו. אולם לציידים היו חשבון אחר אתו לגמרי, והשועל נחרד לשמוע כי אחד הציידים מתכוון לחתוך את זנבו, ומכיון שהבין כי אם חייו יקרים לו עליו לסבול את היסורים הללו באהבה, ולא לזוז בכלל על אף הכאבים הגדולים שיסבול מהחיתוך. אולם אם סבור היה שבכך תם, הענין טעה מאד כי הוא שומע ציד אחר שאומר, כי כעת הוא עומד לעקור אחד משיניו ושוב סבל השועל את יסוריו בדממה ובלית ברירה הבין כי אם ברצונו להיוותר בחיים ולהציל את נפשו, עליו לשתף פעולה וכן גם עשה לאחר שעקרו ממנו את השן, הוא שומע פתאום על המשך התוכנית כי עכשיו מתכוון צייד אחר להפשיט את עורו, ועכשיו הבין כי כעת מדובר במוות ודאי, ולכן קפץ והתחיל לרוץ, ועד שהציידים רצו לעשות לו משהו כבר היה הרחק משם בתוך היער. אמר השועל לעצמו חבל שנוכרתי לברוח רק אחרי שאיבדתי את הזנב ואת השן, לו הייתי עושה כן לכתחילה היו הללו עדיין בי.

והנמשל כאשר רוצים לעורר את האדם מן השמים, שולחים לו יסורים לסביבת החברים שלו, אם אינו מתעורר מזה, מגיעים היסורים עד אליו תחילה בדברים קטנים, ואם אינו שומע מגיעים אליו היסורים הקשים. לבסוף לא תהיה לו ברירה וישוב בתשובה שלימה, ואם כך כדאי לו לעשות ואת לפני שהוא מאבד את הדברים היקרים לו.

(ילקוט מעם לועז שמות תתת"ד)

מדוע זימר אסף בעת החורבן

בית המקדש עמד בלהבות, האויב האכזר פרץ למקום הקדוש, הציתו וטמאוהו, היהודים המעטים שהגנו על ירושלים היו מיואשים שבורים ורצוצים. פתאום נשמע קול שירה "אלקים באו גויים בנחלתך טמאו את היכל קדשיך" מי זה שר כאן בשעה איומה זו? נשמעה השאלה התקיפה מפי רבים, "אסף! אסף שר!" בפליאה גדולה פנו כולם לעבר אסף גדול המשוררים אשר בבית המקדש, מעניין מה ראה אסף לשיר ולזמר בשעה זו, אסף, שאלוהו בתוקף, בית תפארתנו עולה באש ואתה אומר מזמור? אחים יקרים, שמעו נא מה שאומר לכם פתח אסף המשורר את דבריו, שמעו נא ואספר לכם חלום שחלמתי:

בחלומי ראיתי והנה מלך גדול בנה ארמון מפואר עבור בנו יחידו, האמנים הגדולים ביותר של כל המדינה היו עסוקים חודשים רבים בתכנון שיפור ושיפוץ הארמון, עד שנהיה כליל תפארת, עטרת ממלכות, השטיחים היקרים ביותר והעיתורים הנהדרים ביותר הוכנסו לארמון זה, עד ששבה כל עין. לאחר חנוכת הבית נכנס בן המלך לגור בארמון, הוא ומחנכו אתו, השמחה היתה גדולה מאד, הן שמחת המלך והן שמחת הבן שזכה לארמון מפואר כזה, המלך דאג למשרתים רבים שישרתו את הנסיך הצעיר, ואיפשר לו חיי רווחה נטולי דאגות. כעבור זמן מה כאשר הנסיך הצעיר ראה כי כל מאוייו מתמלאים, וכי אין הוא חסר דבר, החל אט אט שוכח את אביו מטיבו, הוא החל להתנהג שלא כהוגן וגרם לאביו המלך הרבה כאב לב ועגמת נפש. כראות המלך את התנהגותו המבישה של בנו, התמלא עברה וזעם הוא החריב את הארמון המפואר, ערה בו עד היסוד ואת שטיחיו וווילונותיו היפים ציווה להעלות באש. הנסיך ברוב יאושו שבר יד, וכן גם משרתיו הנאמנים, יוצא מן הכלל היה רק מחנכו של הנסיך, שבעת הצרה נטל חלילו והחל לנגן. קמה מהומה ומבוכה והמשרתים המשתוממים שאלו את המחנך מה עולה בדעתו לזמר, בשעה שהמלך בכעס והוא החריב הארמון של בנו יחידו? על זה ענה להם המחנך שהיה יותר פיקח מהם, כשאני רואה כי המלך שופך את כעסו על העצים והאבנים, ואילו בבנו שהכעיסו לא נגע לרעה, מוכרח אני לזמר שיר תודה למלך הטוב והרחום הזה.

אחים יקרים המשך אסף להמשיל משלו, אנו חטאנו לה, אולם הוא ברחמיו הרבים שפך כעסו על העצים והאבנים של בית המקדש, הוא החריב את בית המקדש, אולם הוא לא הכחיד ח"ו את העם הנבחר את עם ישראל, עלינו להודות לה' על רחמיו הרבים המתגלים לנו ביתר שאת דווקא בשעה שמעניש אותנו. עכשיו אתם מבינים כבר מדוע אני שר שיר תודה לה' סיים אסף את דבריו. הבה נשוב אל ה' בלב שלם והוא יוליכנו קוממיות לארצנו ויבנה לנו מחדש את בית הבחירה.

צ'ין אדם לחברו

אסור לתת ליהודים לחכות

מסופר: נציגי הקהילה היהודית בבריסק דליטא, באו אל הגה"ק רבי יוסף דוב סולובייציק זיע"א עם כתב רבנות בידם, ובקשוהו כי יהיה להם לרב. בתחילה סירב ר' יוסף דוב, משום שלאחר שעזב את סלוצק גמר בנפשו לבלי לקבל שום משרה רבנות. פנה אליו אחד הנציגים ואמר: רבי כיצד הנך יכול לסרב לנו? הלא עשרים וחמשה אלף יהודים מחכים לך. נודעו ר' יוסף דוב מהמלים הפשוטות ומיד קרא לרבנית ואמר בהתלהבות: הגישי נא לי מהר את בגדי השבת שלי, נאלץ אני ללכת, כי עשרים וחמישה אלף יהודים מחכים לי ואסור להניח לעדה כזו שתחכה לי. על סיפור זה נאנח הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א. אנחה עמוקה ואמר: אם ר' יוסף דוב נחפו כל כך, רק כי לא היה יכול להרשות לעצמו שעשרים וחמשה אלף יהודים יחכו לו, הגיעו בעצמכם אלמלי ידע משיח צדקנו שכלל ישראל מחכה לבואו. הלא ודאי שהיה ממהר לחטוף את אבנטו ואיצטלתו, ובא במרוצה וודאי שלא היה מניח את כלל ישראל לחכות לבואו.

עזוב תעזוב עמו

מספרים על הגה"ק רבי נתן צבי פינקל זיע"א, שהיה דורש

מתלמידיו הנשואים, שיגלו יחס אדיב לנשותיהם במיוחד, ושיבצעו את פעולות החסד, ראשית בתוך ביתם, לאשתו ובני ביתו, שכרגיל מולזלים בכך, והיו מקרים שהיה מוכיח תלמיד על הנהגתו בביתו. אחד התלמידים סיפר, שזמן מה לאחר חתונתו הפתיעו רנ"צ בשאלה אם הוא עוזר לאשתו בבית בערבי שבתות? התלמיד השיב מיד בחיוב, והוסיף שהרי חז"ל מזהירים לעשות לכבוד שבת, ונהגו כך הם בעצמם, רבי ספרא היה מחרך ראש הבהמה, רבא מלח את הדג, רב הונא מדליק נרות, רב פפא שזר את הפתילות, רב חסדא חתך את הסלק, רב ורב יוסף בקעו את העצים (שבת קי"ט ע"א). חייך רבי נתן צבי ואמר: צדיק! וכי משום כבוד השבת לבד צריך אדם לעזור? והלא קיימת מצות עשה מפורשת מן התורה: "עזוב תעזוב עמו" על אחת כמה וכמה לאשתו שיש כלפיה חובות מיוחדות, ובפרט בערב שבת קודש שהעבודה רבה והאישה עייפה וממהרת להספיק לסיים מבעוד מועד, היש לך מצות חסד גדולה מזו? רבי נתן צבי רצה להדגיש בזה, ששמים לב בעיקר למצוות שבין אדם למקום, ושוכחים את החובות שבין אדם לחברו.

הילולא דצדקיא

יום שבת קודש ט' מנ"א

הרה"ק רבי דוד פורקעס (תלמיד הבעש"ט הק' - תקל"ד)

הרה"ק רבי יעקב יצחק ("החווה" מלובלין) ב"ר אברהם אליעזר הלוי (תקע"ה)

יום ראשון י' מנ"א

יששכר בן יעקב משבטי קה (ב"א שי"ח)

רבי דון יצחק אברבנאל ב"ר יהודה

(אברבנאל עה"ת - רס"ח)

הגה"ק רבי נתן נטע שפירא ב"ר שלמה (מגלה עמוקות - שצ"ג)

הגה"ק רבי מרדכי בנעט אב"ד ניקלסבורג

ב"ר אברהם (תקפ"ט)

יום שני י"א מנ"א

הרה"ק רבי הלל מפאריטש ב"ר מאיר

(תרכ"ד)

הגה"צ רבי יצחק בלאור ב"ר שלמה (תרס"ו)

יום רביעי י"ג מנ"א

הרה"ק רבי נתן נטע שפירא ב"ר שלמה

(ה"מגלה עמוקות" - שצ"ג)

יום חמישי י"ד מנ"א

הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא ב"ר אהרן (אך פרי תבואה - תרל"ד)

יום שישי י"ז מנ"א

הרה"ק רבי מאיר נתן ב"ר חיים האלברשטאם מצאנז (תרט"ו)

הרה"ק רבי אשר (השני) מקארלין ב"ר אהרן

מסטאלין (תרל"ג)

הרה"ק רבי יעקב מראדזין ב"ר מרדכי יוסף

(תרל"ח)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

מסופר: היתה תקופה שהרה"ק ה"צמח צדק" מליובאוויטש זיע"א לא היה אומר מאמרי חסידות, והיה שולח את הבאים אל תלמידו הרה"ק רבי הלל מפארטיש זיע"א (יומא דהילולא י"א מנ"א) שהוא יאמר לפנייהם. שאלו החסידים הלא כלי שני אינו מבשל? השיב הצ"צ אבל היד סולדת בו.

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

אלה הדברים (א, א) - תבות אלו נמכות לסוף פרשת מסעי, המסתיימת בתבות ירדן ויהו שהן אותיות נרדו ריחו, שמי שעוסק באלה הדברים, זוכה ונותן ריחו הטוב. (דברי עמוס)

בפסוק זה יש רמז לאדם ביצד להתנהג בעבודת השם. **אלה הדברים אשר דבר משה -** אלה דברי התשובה, כמו שנאמר קחו עמכם דברים ושבו אליה, **אליבלי ישראל -** אשר כלי-אחד מישראל צריך לנהוג בו, **בעבר הירדן -** להעביר את גאותו ולהתנהג בירדן מלשון יורד המשפיל את-עצמו, **במדבר -** וישים את עצמו במדבר שהכל דורכים עליו, **בערבה -** לשון ערבות, שיהיו דבריו עם הבריות ערבים ומתוקים, **מול סוף -** שישפיל את-עצמו וישב בסוף ולא בראש, **בין-פארן -** שיפירה וירבה בתורה ובמעשים טובים, **ולכן -** וילבין שניו לכל-אדם שתהא רוח הבריות נוחה הימנו, **והצרת -** יתאבק בעפר רגלי החכמים היושבים בחצרות בית ה', **ודי זהב -** שיזהר מלבוא לידי כעס, שהזהב מרמז למדת הדין. (מקום מקדש)

בפסוק זה ישנן **כ"ב תבות**, כנגד **כ"א יום של בין המצרים** ועליהם **תשעה באב**, כי פרשת דברים לעולם חלה בקימים אלו. (מחמדי שמים)

הפסוק מתחיל באות **אלף** ומסתיים באות **בי"ת** דהיינו **אב**, שמשה רבנו הוכיח את ישראל **באב** המזכיר בנו **באהבה**. (חכמת שלמה)

אלה הדברים נוטריקון: **אלה** התוכחות דבר **גרמז** ראש ישרים **משה**, **דבר משה** נוטריקון: **דבר** בהקמה ראשית מה שהכעיסו המקום, **בין-פארן** ויבירתפל - ראשי תבות **בו פת**, שהוא הלחם - הפון, עליו התרעמו אמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. (נפש יהודה)

אשר-יושב בעשתרת בארעי (א, ד) - סופי תבות **ברית** שאברהם מל לעוג. (חכמת שלמה)

ובניכם אשר לא-ידעו היום (א, לט) - ראשי תבות **אלהו**, לרמז לדברי הקדמונים, **שאליהו** הנביא עומד לפני פסא הכבוד בשעה שיש צרה לישראל, ומבקש עליהם רחמים, והוא יבשרם את המשד הפסוק **מהו יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוהו**. (תולדות אלעזר)

ספורים בפרשה

לא תגורו מפני-איש (א, יז)

בעיר בריסק, בתקופת כהנתו של הגרי"ז, רבי יצחק זאב סולוביצ'יק, התגורר יהודי תקיף ובעל ממון, שהיה בעל קשרים איתנים עם השלטונות והנהיג את הקהלה בתקיפות ובעזות, למרות רוחו של הרב. הלה פטר רבים מתלמידי החכמים שבעיר ממשרותיהם התורניות, מאחר שלא מצאו חן בעיניו, ומנה תחתיים תלמידים שאינם הגונים בעבור בצע כסף. והנה הגיע עת דודים והאיש התכוון לנשואי בנו. חשקה נפשו שהרב המרא דאתרא יסדר את הקדושין בחפה, ושלח אליו הזמנה מכבדת. למרות הסכנה שבדבר, עמד הגרי"ז בחומה בצורה, ודחה את ההזמנה בשאט נפש. הוא ידע היטב, כי הדבר יעלה לו ביקר והלה ינקם בו בחמתו על שלא נענה להזמנתו, אולם קים את הנאמר לא תגורו מפני-איש, והשליך את-יהבו על-השמים, ואמנם, לא עברו ימים ארבים, ואותו אדם שפל, הלה וכל קרצא אצל השלטונות, והעליל על הרב עלילות בזויות ושקריות. יום המשפט הלה וקרבו, ויום אחד הופיע בבית הרב איש זקן ונשוא פנים, וספר כי בידו מכתב הוקרה משר המשפטים. הלה הפיר לו טובה על מעשה חסד שעשה עמו לפני שנים רבות, והעניק לו את הבטחתו בכתב, כי יעמד לימינו בכל-יעת שיחפץ. הצעתו של הזקן היתה אפוא, שהוא יפעיל את השפעתו על שר המשפטים, והוא יסלק את אותו רשע וחבורתו מהנהגת הקהלה. אך לפליאתו, דחה הרב את ההצעה הקוסמת, ואמר: "בשום אופן לא אתן את ידי למעשה מסירה והלשנה, נגד כל יהודי באשר הוא".

רבי יצחק הלוי שולצינגר מרבני חיפה, מסר את נפשו על פשרות המאכלים בעיר, ועשה את מלאכתו המפרכת בבית המשפחים במסירות נפש, כדי להציל את תושבי העיר ממאכלות אסורים המטמטמים את-הלב. פעם התלנה בנו אליו, ולימים ספר, כי לאחר שחיטת אחת הבהמות, הטריף רבי יצחק את הבהמה שנמצאה בעלת סרבה. התקשה הקצב, בעליה של הבהמה, לקבל את גזר דינו, והחל להתנפח עמו. לפתע הניף גרזן על ראשו של השוחט ואיים לערף את-ראשו, אולם רבי יצחק לא חת מפניו ולא נבהל אף לרגע, ואמר לו בבטחון ובלי מורא: "הגרזן שקף אינו מפחיד אותי!".

כי ה' אלוקיך ברךך בכל מעשה ידך (ב, ז)

אל רבי ברוך מקוסוב הגיע אדם אחד, והתאונו בפניו על פרנסתו הלקויה. "מבקר ועדי-ערב, יושב אני ומטכס עצה ותר אחר תחבולות ביצד להרויח את פרנסתי בהרחבה, אך מעלה חרם ביד". אמר לו רבי ברוך: "ראה נא כי בתורה לא נאמר 'כי ה' אלוקיך ברךך בכל מעשה ראשך', אלא נאמר 'בכל מעשה ידך'. אין הקב"ה חפץ שתאמץ את ראשך בחפוש עצות ותחבולות, אלא השלף על ה' יהבך וצא לעסק במלאכה בידך, וראה ברךך בעמלך".

ה' אלוקיך עמך לא חסרת דבר (שם)

רגיל היה רבי יהודה ליב אשלג בעל "הפסלם" לומר: "בפליחות אומרים 'מרבית צרכי עמך ודעתם קצרה', כלומר, מדוע מרבית צרכי עמך? מפני שדעתם קצרה ואין הם סומכים עצמם על הקב"ה. אלו לא היתה דעתם קצרה לא היו צרכיהם מרבים, שנאמר 'ה' אלוקיך עמך - לא חסרת דבר'".

היה היה

לא תגורו מפני איש

אחד מגאוני ישראל המפרסמים, הנודעים בחריפותם ובגאונותם העצומה, היה ה"שאגת אריה". רבי אריה ליב ב"ר אשר יגנצבורג מוץ. שקולו היה כקול שחל ושאגתו כשאגת האריה. הוא היה אחד מאותם גאונים מיוחדים שבדורות, אשר בגאונותם העצומה בתורה לא נשאו פנים לאיש, והוא חלק לעתים אף על גאוני הדורות הקדמונים בכל התורה שבו. כְּבָרְעָאֵי בשעתו, אמר אף הוא: "כל חכמי ישראל דומים עלי כקלפת השום, חוץ מרבי אליהו הוילנאי", הוא הגר"א מוילנא. במשך שנים רבות, נדד ה"שאגת אריה" בגלות שגור על-עצמו, כפי שנהגו גאונים וצדיקים מפרסמים, אולם מעטים יודעים, כי הסבה ליציאתו לגלות, הייתה בגלל עמידתו האמיצה והאיתנה, מתוך מסירות נפש של-ממש, על צווי התורה "לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא", עליו שמר מכל-משמר וממנו לא אבה לזוע. את דבר המאדע ספר רבי חיים מוולוז'ין, שהיה אחד מהשופרי תלמידיו, לחברו רבי יעקב פהנא מוילנא בעל "גאון יעקב" על ערוכיו, והוא ספרו לאחד משומעי לקחו, שספרו לרבי ולמן סגד בהנא-שפירא מקרניק, ינו של רבי חיים מוולוז'ין, שעלה לארץ ישראל בערב ימיו בשנת תרפ"א, והוא ספרו לגאוני ירושלים. ומעשה שהיה, כך היה.

יום אחד, בשעה שה"שאגת אריה" ישב ועסק בתורה בהתמדה, וכל מעניו היו נתונים בהבנת הסגיה הסבוכה בה עסק, הפרעו רעיונותיו לפתע לשמע נקישות עזות בדת ביתו. בעל-כרחו התנתק הרב מהתורה הקדושה משוש חייו, ולהפתעתו גלה בדת משלחת מכבדת של אנשי המושל הראשי בוולוז'ין. "באנו אל רגם של היהודים בשליחות המושל הגדול", פתח השור הנבדד שעמד בראש המשלחת ואמר. "בין המושל ובין אחד מעשירי העיר, נפל סכסוך ממוני גדול, והוא דורש שהרב ישב על-מדין ויפסק את-הדין בענין הסכום, בזכות חכמתו הגדולה ופיקחותו העצומה". בהלה אחזה את ה"שאגת אריה", והוא נסה להשתמש מהעל הכבד שהמושל הטיל עליו, אך לשווא. אנשי המשלחת הודיעו לו באפן נחרץ, כי מנוי וגמור עם המושל כי עליו לשבת בדיו, וכדי לשכנע את-הרב, הבטיחו לו שליחיו של המושל בשמו, כי "יכול אתה לשמע את טענות שני הצדדים ולפסק כפי ראות עיניך, בלי חשש ומואז מתגובתו של המושל גם אם תפסק לרעתו, וזאת הבטיח לנו המושל בהן צדק, שהוא מתכוון לקים את-הפסק הדין, גם אם הוא לא ימצא חן בעיניו". כלב כבד ובדאגה מפני העתיד, נאלץ ה"שאגת אריה" להתישב על פסא הדין, והמשפט החל בסגרה. ימים ארבים ישב הרב והקשיב לטענותיו של המושל ולתשובותיו של יריבו העשיר, והוא נאלץ לכלות את זמנו היקר לשמיעת חלופי ההאשמות בין הצדדים, ואינו צללו לשמע קללותיו וגדופיו של המושל, שעמד בגאונה ובעקשנות על-דעתו, ואף לא הסה לשמיעת דברי בעל-דינו. מיד עם תחלת המשפט, ידע ה"שאגת אריה", כי אין הצדק עם המושל, והוא מבקש לרמות את יריבו בדרכי ערמה, אולם הוא כבש בינתים את מסקנתו כלבו והקשיב רב קשב לטענות של שני הצדדים. במהלך אחד הדיינים הסוערים, כאשר רוחו של המושל סכרה עליו, פלט לפתע מגלי משים ואמר לרבי: "ברור לך מן-הפתח, כי עליך לפסוק לטובתי", ופניו של ה"שאגת אריה" חזרו מידי. לאחר רגע, התעשת המושל ואמר: "לא התכוונתי באמת לך, ומה שאמרתי לא היה אלא בגדר ליצנות ושחוק", אולם לבו של ה"שאגת אריה" נעשה כבד עליו מפני הבאות.

שבועות ארבים נמשכו הדיינים הסוערים, וכאשר הלכו הדברים והתבהרו וקצו של המשפט נראה באפק, הגיע המושל אלי-המסקנה כי ידו על-התחתונה והוא עומד להפסיד בדיו. אמרו לרגם שלי-היהודים, אמר המושל ברב פעם וחמה, "כי אם יעזו בנפשם לחתם על פסק הדין לרעתי, אכרת את-ידו ללא דין ומשפט!" איזו של המושל האכזר הטיל מורא על באי ביתו של הרב, והם מהרו להזהירו על-כך. "שמא יסתלק הרב מגמר המשפט?" הציעו הללו, אולם ה"שאגת אריה" דחה את-דבריהם, ואמר: "מתחלה אמנם, לא הייתי חייב לקבל עליו לשבת בדיו זה, אולם לאחר שפבר נכנסתי אליו ראשי ורבי, התנתיבתי עתה בצווי התורה של "לא תגורו מפני איש", ומפיון שפך, מוכן אני למסר את-נפשי לקיום דברי התורה הקדושה, ואני נרתע מפל איים שהוא".

הגיע יום גמר הדין. המושל עמד בראש מוזה ובגאונה עקשת, כשהוא בטוח כי הרב היהודי לא יהיו בנפשם לצאת נגדו, אולם לתדהמתו הכריז ה"שאגת אריה" ללא פחד, כי הוא הפסיד בדיו והכריע את הפך לטובת בעל דינו. בחרי-אף יצא המושל מבית הדין, כשהוא טורק את הדלת אתרו ופיקח זעם, וכלם ידעו כי גורלו של הרב נחרץ. פחד ואימה נכלו על קהלת היהודים בוולוז'ין, והם החלו במסע שתדלנות גדול כדי לנסות לרפף את-לבו של המושל האכזר. לאחר מאמצים מרבים ושחד רב, עלה בידם להמתיק את גזר הדין והמושל ותר על פירתת ידו של הרב, אולם דרש להושיבו בתוך גלגל האשפה של העיר כדי לבזותו, ולגרשו מהעיר כלוי כל בני הקהלה שיעמדו ויקראו אחריו: "ככה יעשה לאיש אשר יעבר על דברי המושל". בעל-פיהם נאלצו בני הקהלה ללוות את רבם בעת שישב בגלגל האשפה פדמן אשר על-פני השדה, ולבם נקרע לראות ספר תורה השורי בצער. מאז הלך ה"שאגת אריה" בגלות במשך תקופה ארוכה, עד שבסופו של דבר התמנה לרבה של העיר מוץ. שם בהן ברבנות עשרים שנה ושמו יצא לתהלה על-פני כל הארץ.

מאורות

רבי דוד חביליו מצפת ואימיר ז"ל
ליום ההולולא תשעה באב תכ"א

מחשובי חכמי צפת, בה התגוררו אבותיו שהיו מצאצאי מגרשי ספרד, והיה בקי בחכמת הקבלה אונתה קבל מרבו רבי בנימין הלוי מצפת, שיש המשוערים כי הוא חבר את הספר "חמדת ימים". החיד"א מספר עליו: "שמעתי מזקני הרבנים בעיר הקדש, שהיה בשנת ב'ת, והיה אדם גדול וקדוש, והיה לו מגיד". מצפת עבר לירושלים יחד עם רבו, ויצא בשליחות לאיטליה לטובת עניי ארץ ישראל. בהיותו בתרבייה, פגשו משיח השקר הנודע שגתי צבי, שהיה אז צעיר לגמים, ולמד קבלה מפיו. מחמת המצוק נאלץ לעזוב את ירושלים יחד עם רבו, ונמלטו לחוץ לארץ. רבי בנימין התיישב בסוריה, ורבי דוד באימיר שבבתרבייה, שם התמנה לרב העיר המעטירה, והמשיך לפעל כל-ימיו למען עניי ירושלים. הפיץ את תורת הקבלה בשיטת האר"ז"ל כפי שקבל מרבו, שהיה מתלמידי תלמידיו, ואף על מצבתו נחרת "הרב הגדול המקבל האלקי". רבי אליהו הפהן מאימיר בעל "שבט מוסר", מביא בספרו "אזור אליהו" דבר תורה ששמע מפיו ומכנהו שם "הרב המקבל רבי דוד חביליו". נפטר באימיר ביום חרבן בית אלמינו ונטמן שם, ומצבתו השתמרה. בנו רבי יהודה חביליו היה יליד ירושלים, ולמים נעשה רבה של-קהל העיר במצרים ולאחר מכן רבה של-חברון, ובה "נר החסידים", ועליו כתב החיד"א: "ושמענו כמה ענינים מפרשותיו וקדשותו", ובנו רבי שמעון חביליו מרבני חברון, הדפיס חלק קטן מהדושו בספרים "חלקת בני יהודה" ו"הכל בני יהודה".

יוסיף דעת

פרשת דברים, לעולם חלה בסמוך לתשעה באב, או לתשעה באב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון, והיא השלישית מלתל דפורענותא, שבין י"ו בתמוז לתשעה באב, בהן קוראים הפטרות של חורבן ירושלים. הראשונה היא 'דברי ירמיהו', השנייה 'שמעו' והשלישית 'חזון ישיעהו', וסימן: דש"ח, ולכן נקראת שבת זו בשם 'שבת חזון' על-שם הפטרה, ולמנהג חלק מבני אשכנז קוראים אותה בטעמי מגילת איכה. למנהג ה'בלדי' בתימן הסימן הוא דח"א וקוראים בשבת השנייה 'חזון', ובשלישית את המשך הפרק 'איכה היתה לזונה קריה נאמה'. למנהג גרבה ולב, קוראים בשבת הסמוכה לתשעה באב את הפרק 'משא גיא חזון' בישיעה כ"ב. שבע השבתות שאחר מכן, נקראות 'שבע דנחמתי', ובהן קוראים הפטרות נחמה וגאולה, וכולן מספר ישעיה, והראשונה שבהן היא 'נחמו' בפרק מ', ולכן נקראת 'שבת נחמו'. האבודרהם נתן סימן לשבע דנחמתי בשם המדרש, שהוא כעין שיחה בין עם ישראל לקב"ה. תחילה אומר הקב"ה לבניאים לנחם את העם ולומר להם 'נחמו נחמו עמי', אולם כנסת ישראל משיבה ואומרת 'ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני', כי אינם מקבלים את הנחמה מידי הנביאים. חוזרים הנביאים אל הקב"ה ואומרים לו: "עניה סוערה לא נוחמה", כלומר אין כנסת ישראל מקבלת את הנחמומים שלך, מפני שרצונה שהקב"ה בעצמה ינחמה. אמרו להם הקב"ה בשבת הרביעית 'אבני אנכי הוא מנחמכם' ושוב בחמישית 'רני עקרה לא ילדה', ושוב בשישית 'קומי אורי כי בא אורך, וכבוד ה' עליך זרח', וזו משיבה כנסת ישראל ואומרת 'שש אשיש בה' תגיל נפשי באלוקי', עתה יש לי נחמה כי ה' בעצמו נחמה את כנסת ישראל. הקדמונים נתנו סימן לזכירת ההפטרות מ"ז בתמוז ועד שבת שובה, שלוש דפורענות, שבע דנחמתי, ושתיים של תשובה: דש"ח (דברי), שמעו, חזון - תלת דפורענותא, ג"ע ארק"ש (נחמו, ותאמר, עניה, אנכי, רני, קומי, שוש - שבע דנחמתי), ד"ד (דרשו, שובה).

ה' אלקיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

בעבר הידון - נתעבב מלחוביהם עד שהיו בעבר הידון, שראו שהגיעו למחוז הפצם שאז יקבלו מוסרו ולא מקדם שהיו מרחקי התקנה ונפשם קצרה ולא ישו אונם להשכיל בתוכחותיו. ואמרו במדבר בערבה וגו', רבותינו ז"ל דרשו שהוכיחם עליהם שישעשו במדבר וגו', ואפשר לפרש כליהתוב דרך רמז באפן אחר, והוא כי במקרא מעט למד משה כללות יראת ה' ומדות ההגונות הצריכין להולכים בתורת ה', והם מדות תשעה: הא' שיהיה לוקח מדתו של אברהם דהתיב לאברהם העברי, והוא מה שרמז באמרו בעבר: ב' שיהיה מדרות בלבו תמיד כאומרים ז"ל טובה מדרות אחת בלבו של אדם ממאה מלקיות, והוא מה שרמז באמרו הידון:

ג' מדת הענוה כאומרים ז"ל לעולם ישים אדם עצמו כמדבר. ועין מה שפרשתי בפרשת יתרו בפסוק ויסעו מרפידים, והוא מה שרמז באמרו במדבר: ד' שתהיה הענוה בדרך הנאות לא בדרך הפחיתות הנמאס, כמו שקבת הרמב"ם בהלכות דעות. עוד תנאי הענוה, שלא ישמש פה להרחיק תוכחות על עון אם יראה איש עובר פי ה', ויאמר מי אני ומי ביתי להוכיח אנשים גדולים, אלא צריך להוכיח לצד חיוב בערבות, והוא מה שרמז באמרו בערבה כלל שני דברים, א' שתהיה הענוה ערבה על דרך אמרו ויאמר חן ושכל טוב וגו', ב' חיוב הערבות שיצטרף להוכיח על עון לקמן וגדול ולא ישמש בענוה בענין זה:

ה' מאמר התנא הסתכל בשלשה דברים וכו' ולאן אתה הולך וכו' ולפני מי אתה עתיד וכו', וכן אמר התנא שוב יום אחד כו' ופרש שם שהפניה היא שיזכר תמיד יום מותו ושקלליוס הוא זמן נבול המיתה, והוא מדישרמז באמרו מול סוף שיהיה למוול ענינו סוף אדם ותכליתו:

ירושלים, יום תשעה באב שנת תר"פ, לפני כמעט מאה שנה. הצעיר והגון נסוף על-פניהם של בני ירושלים, אשר קרובים למקום חרבו בית אלקינו אשר שועלים הלכו בו, ומפל עבר נשמעים קריאת הקינות בקול נהי ובכי. אולם באחד מבתי הננסת הגדולים שעיר העתיקה, נשמעים קולות יללה ובכי תמרורים הנשמעים למרוחק, ומגלים כי דברמה מתרחש בו. היו אלו בני משפחה אחת בירושלים, משפחת מכלוף מעולי בוכרה, שאביהם הזקן סולימן נספה שבועות ספורים קדם לכן בשרפה טרגית, וביללות האחרונים הופיע בחלומם של כמה מצאצאיו, וספר להם על עמק הדין בעולם האמת ועל יסוריו הקשים עקב חטאיו הפכדים. בתחלה לא שמו הבנים לבם לדבר החלום, והמשיכו במעשיהם הנלוזים בשאט נפש, אולם כאשר התעודו אלו עם אלו, וגלו להדרתם כי החלום חזר ונשנה אצל בלם באותה צורה, נבעתו והתמלא חלחלה ומרר. היטב הבינו כי יש דברים בגו, והחלו לפשפש במעשיהם ולנסות להיטיב את-דרכיהם. ביום האבל על חרבן ירושלים, התפנסו בני המשפחה יחד בבית הננסת הגדול, וישבו לקונן יחד על חרבנה של ציון וירושלים. על אביהם הנפטר ויסורי נשמתו, ועל חרבנם שלהם עצמם. ולא זזו משם אותו היום, עד שקבלו על עצמם דרך תשובה וכפרה, כדי להיטיב עם נשמתו של אביהם המנוח ולתקן את אשר עות. במשך חדשים ארמים שכב סולימן מכלוף בבית הרפואה "משגב לדך" שבעיר העתיקה, לאחר שלקה בשתוק חלקי, ועוד קדם לכן נקטעה יד ימינו מפדור תועה במהלך מלחמת העולם הראשונה. בשממונו, היה הזקן אוהב לקרא ספרי הבאי ודמיון כדי להעביר את זמנו ולהפיג את שעמומו, אולם שכניו לחדר בבית הרפואה התאוננו על שהאור מהנר הדולק בסמוך למטתו, מפריע למנוחתם. כתוצאה מכך התגלעו תכופות מריבות ומדנים בינו ובין שכניו החולים, עד שבמעט פקעה סבלנותם של הרופאים ועוזריהם. לבסוף הציעה האחות הראשית להתקין מחצת עץ סביב מטתו, ואת הנר הדולק העמידו על מדף עץ בסמוך אליו, וכך יכול היה לקרא באין מפריע, והשלום חזר על-כפיו. לילה אחד, בעוד הזקן שרוע על-מטתו ונרדו אחד מספרי המינוח שנשרו מחיקו דרך קבע, ולפתע נפל הנר הבוער על-מטתו שנדלקה מיד. במהירות לחכו הלהבות את האיש שפרץ בזעקות אימים, ועוד בטרם הספיקו לכבות את-הדלקה, הפך גופו לגחלת אש מפחמת. לא ידעו בני ירושלים מדוע נענש סולימן מכלוף בענש כה חמור, על-אף שהכירוהו כמי שלא הקפיד מימיו על התורה והמצוות, עד שהתגלה הדרך ובלם נרעשו לראות מקרוב כי יש דין ויש דין, יש מנהיג לבירה, וגדול ענישו של המזלזל בכבוד חכמים והוא נדון בשרפה רותחת.

היה זה למעלה מששים שנה קדם לכן, בשנת תרט"ז, כאשר הכרו בירושלים העתיקה החרם החמור נגד בתי הספר שאין רוח חכמים נוחה מהם, וכל מטרתם להוריד את ילדי ישראל הטהורים לבאר שחת. באותה שנה, הגיע לירושלים יהודי וינאי בשם אברהם אלעזר פרנקל, שלאמתו של-דבר היה איש רפודמי וקל-דעת שפנה את-עצמו בשם ד"ר לוודיג אוגוסט פון פרנקל. הלה הגיע לירושלים במטרה להקים בה בית ספר כללי, בעתרת קדש וחל של למוזי תורה עם מדע ומלאכה. גדולי ירושלים נחרדו מתכניתו ההרסנית, ועמדו בנגוד פחומה בצורה. פרנקל הקים אמן את בית-הספר שלו, שנקרא על-שם האציל שמעון אדלר 'למל' מאוסטריה, ומאחר יותר עבר לירושלים החדשה בשכונת זכרון משה, אולם החרם החמור שהטילו גדולי ירושלים פעל את-פעלתו. אף אחד מבני העדה האשפנזית בירושלים, לא החיו בנפשם לשלח את בנו ללמד בבית הספר המחרם, למעט חכם אחד בעיניו, שהתעמר להחכים את בנו מתוך שמירה על המצוות, אך לימים בעט בנו באבותיו ורבותיו, ונעשה כופר בעקר ולוחם גדול ביהדות התרדית בארץ הקדש.

ביום ט' בסיון תרט"ז, התאספו חכמי התורה שבירושלים בבית הננסת הגדול "בית יעקב" שבחצר החרבה בעיר העתיקה, ושם הכרו דבר החרם על בתי הספר שמלמדים בהם "ספר ולשון נכריה, לפוזיות ונימוסיות והבלי עולם, אשר סופה קשה ואחריתה מרה פלענה, והתורה הקדושה נעשית טפל חס-ושלום", "וכל-מי אשר יעבר על הגזרה והאסור הזה וילך להתלמד בבית בואת, או שיתן מזרעו שמה, הרי הוא בכלל פריץ גדר, לא-יאבה ה' סלח לו ונרצה בו כל-האלה. והתקנה והאסור הזה הוא חק ולא יעבר לנו ולבנינו עד עולם. והירא את דבר ד', ישמע לקול דבריני הנאמרים באמת ובצדק בדין ובישר ויתברך מאלקי ישראל". בשעת הכרזת החרם, עמד בחור צעיר בשם סולימן מכלוף, שהיה מעושי דברו ומשמשי של הדי"ר פרנקל, וכששמע מבעד לחלון את דבר האלה והחרם הנורא, הכניס את ידו דרך החלון, עקר את הנר שהחזיק אחד מגדולי ירושלים, הוא רבי יונה לייב מנדלסון תלמיד החת"ם סופר שעלה עוד בחייו רבו ארצה, והשליכו על-פניו. קצות זקנו של רבי יונה נחרכו, אולם הוא נצל בנס מפגיעתו של אותו נר, הדליקו מחדש ושב להאזין להקראת החרם, בערבו של אותו יום, פגש המקבל רבי רפאל דידיה אבולעפיה, ראש ישיבת המקובלים 'בית-אל', את רבי יונה, והודעו לראות את זקנו החרוד. פששמע את דבר מעשהו הנפשע של אותו בן-בליעל, אמר בכאבי: "בטוחני, שאותו שפל לא ינקה, ומדף פנגד מדף ישלם על מעשהו הנבזה", אמר. עברו ששים וארבע שנים מאז אמר המקבל את דבריו, ונבואתו התאמתה במלואה. הפוזי שלם בנפשו על מעשהו הנמקרה, ועלה בלו בלהבות מדף כנגד מדף. ♦

דברי הימים

השנה, שנת ה'תשע"ו, ימלאו 1948 שנה לחורבן בית המקדש השני כפי המקובל בירינו, וכפי שנוהגים להכריז בקהילות רבות בישראל, וזה לדעת הראשונים שהחורבן היה בשנת ג'תתכ"ח, וסימנך 'מת-פח', והוא 420 שנה לאחר שנבנה בשנת ג'ת"ח, שהוא 70 שנה לחורבן בית המקדש הראשון בשנת ג'של"ח, וסימנך 'שלח' ה' את-עמו. אולם רבי יהונתן אייבשיץ כתב בספרו 'תומים', שיש להוסיף שנה אחת למניין זה, מפני שמניין השנים שלנו הוא מבריאת העולם והוא מוקדם בשנה אחת, מפני שמחשיבים את חמשת הימים מבריאת העולם בכ"ה באלול עד א' בתשרי כשנה אחת, והיא נקראת 'שנת תוהו', וכשארם הראשון נברא בראש השנה היא כבר נקראת שנה שנייה ליצירה, יוצא אפוא שהשנה, שנת תשע"ו, מלאו 1947 שנה בלבד לחורבן, ועוד דעה יש בין הראשונים שהחורבן היה בשנת ג'תתכ"ט (וסימנך: 'גלות השכינה' בנימטריה תתכ"ט, וכן 'דרכי ציון אבילות', וכן 'השיבנו ה' אליך ונשובה' - נאמ"ס ס"ט), ויוצא אפוא שהשנה מלאו רק 1946 שנה לחורבן בית המקדש, שייבנה במהרה בימינו.

סימן לזכירת המניין המקובל לחורבן ביהמ"ק השני, הוא: 'להוציא ח"לים ממתים', דהיינו להפחית סך 68 שנה כמניין ח"לים ממניין השנים של ספירת הנוצרים שהם בחינת מתים, ובשנה זו הנוכחית שהיא 2016 למנינם, כאשר נבחית מתן 68 שנה, נגיע ל-1948 שנה. סימן זה של 68 שנה הוא על-פי המסורת שבידינו שבשנת 68 למנינם היה החורבן, ולא כפי הדעה הנפוצה בקרב ההיסטוריונים שהחורבן היה בשנת 70 לספירת הנוצרים. רבי נח מרדומסק נתן סימן לשנת החורבן תתכ"ח שהיא בנימטריה 'שבר אויבים ומקניע ידים', כי הקב"ה ינקום את נקמתו לעינינו ויבנה את בית המקדש.

משבת

רבי שמואל פאנקל מדורג, נזהר פליימיניזם וקלמשיזם גול וכלי מעשיו היו בתכלית הישר. בצעירותו, עסק במסחר נוצות לפרנסת בני ביתו, והיה פעם שפוחר אחד שלא היה מהגן, מכר לו כמות של נוצות, אך ערב גהן פמה אבנים קטנות כדי להקביל את המשקל ולהגדיל את המזקן. רבי שמואל גלה בקלות את דבר התרמית שבקש הלה לעשות בסחורתו, אולם מפני שלא רצה לבייש אדם מישראל שנתפס בקלקלתו, שלם לו את מלוא הסכום בלי לגלות את אוננו, על-פי חשף את עקרמתו. היה פעם שנטל הלוואה בסכום גדול מאשתו של אחד האבירים בעיר, עמם היו לו קשרי מסחר, וכשהגיע הזמן הנקוב לתשלום החוב, הגיע רבי שמואל ובידו הסכום בלו. הדבר הפליא את הנכרים מאד, מפני שבלבם כבר התאישו מן החוב, בהפיקם את רבי שמואל באיש עני מרוד, שדמי הרבנות שלו היו בסכום זעום, אולם מפני הישר שבו לא דחה את זמן הפרעון אפלו לא ביום אחד, ושלם את מלוא החוב בזמן הנקוב. התפעלותם של הנכריים מהתנהגותו היתה פה מרשימה, עד שהתבטאו ואמרו: "היכן נתן למצא אדם פה ישר?" וכנראה בשפתם הלוטיות "היהודי הקדוש".

עדין נפש ואציל רוח היה ה"אהבת ישראל" מויז'ניץ, ומדותיו היו נאצלות ומיחדות. פעם בקר אצל אחותו הרבנית מפיטרווא, והמונים נדחקו ובאו לחזות בזיו פניו. בקשה הרבנית לכבדו בכוס חמין, ומרב דחק וחסזו, והגיס אחד החסידים לתוך הכוס מלח במקום סכר. שטה הרבי את הקפה ולא הגיב באומה על הטעם המר, ולא ראו על-פניו אפלו העויה קלה. וזאת, מפיון שלא רצה לפגוע באחותו הרבנית ובחסיד שהכין את הכוס. רק לאחר מכן, בשרצה אחד החסידים לשתות משירי כוסו של הרבי, התגלה הדבר, ובלם התפעלו מאצילות רוחו של הרבי ומכח ההתגברות שלו.

אחד מחסידיו הנאמנים של רבי אלעזר מנדל מלוב בירושלים, חלה את-חליו אשר ימות בו, וטרם פטירתו צוה להעניק במתנתו את כל חפציו ורכושו לרבו. אולם, לאחר שהלה שבח חיים לכל-חי, מהרו כמה מאנשי החברה קדישא לנצל את תמימותו שלי-הרבי, וזרקו את בית הנפטר מפל מה שהיה בו, עוד בטרם היה ספק בידו של הרבי לעשות דבר-מה. שתק הרבי וקבל עליו את-הדין, ואף לא בא בתביעה אל אותם אנשי בליעל שנטלו בגנבה ובעזאת מצח את כל ישתו של המנוח. עברה תקופה מסוימת, ובניו של אותו מנוח הגיעו לירושלים, ובאו בתביעה לרבי אלעזר מנדל להשיב להם את ירשת אביהם המנוח, מפני ששערו בדתם כי גודאי בידו הפקדו נכסי אביהם שהיה מערערו. תבעוהו אפוא בני המשפחה לדר-הנורה בבית-הדין הספרדי שבירושלים, והדיינים חיבו את הרבי להשבע בשבועה, כי אין בידו מאומה מהפצי המנוח. לא רצה הרבי להשבע, שכן מעודו היה נזהר אפלו משבועת אמת, ולכן דחה את הצעת הדיינים, והציע תחת זאת להעביר את כל רכושו לבניו של אותו חסיד שנפטר, ולשעבד להם את כל החסידים שזינעו בעבורו מחוץ לארץ באמצעות הדאר. וכל זאת עשה לפנים משורת הדין, כי לא היה חבי להם אפלו פרוטה אחת, שכן הירשה כלל לא היענה אליו. כששמעו בני המשפחה את הצעתו הנדיבה של הרבי, הסבימו מיד, ובטלו את תביעתם. עברו יחדשים מספר, ובדאר לא היענה אפלו פרוטה אחת בשביל הרבי, וכשראו זאת בני המשפחה, עמדו והגישו נגדו תביעה בערפאות של המשלה התרפית. השופט, קאדי מסלמי, לא ידע רחמים בדין ולא צדק. הדבר היה בין כסה לעשור, ובערב יום הפורים הוציא השופט צו מעצר נגד הרבי, ופלטת חילים תרביים הגיעה אל ביתו של הרבי בעיר העתיקה, אסרוהו באוקים והשליכוהו אל בית הסהר כפושע מועד. פשוט דבר מאסר, היתה ירושלים היהודית פקוקה. רבי חיים נסים אבולעפיה מטבריה, שהיה אז בירושלים והוא איך מיד אהיה ויחכם באשי, והקים מהומה על כי הוא מחזה ושותק בשעה שהצדיק רבי אלעזר מנדל מוטל בבית האסורים. מהרו שני הרבנים אל ראשי השלטון התרבי בעיר, והשתדלו לשחרר את הרבי, שהיה אהוב ונערץ על-כל-תושבי ירושלים. השתדלותם נשארה פרוי ובאישון ליל יום פפור, שחרר הרבי ממעצרו. היתה זו שעת לילה מאחרת, ובכל בתי הננסת בירושלים כבר סימו את התפלה מזמן, רק בבית מדרשו שלי-הרבי, עמדו החסידים וצפו לרבם המשחרר. כשהופיעה דמותו בשערי בית המדרש, בקלוהו החסידים בתרועות שמחה, והוא עבר לפני התבה לתפלת ליל היום הקדוש. כשפתח אתרי תפלת העמידה בפומון "יעלה תחנונינו מערב", התפרץ לפתע אל בית המדרש בכור בניו של החסיד המנוח, שחבב אותו למשפט, התנפל על-הארץ לרגלי הרבי, והתחנן בדמעות שלישי כי ימחל ויסלח לו. בתחלה לא שעה אליו הרבי, אולם הלה פרוץ בצעקות אימים, ואמו של הרבי, הרבנית רבקה רחל בתו של היהודי הקדוש מפשיסחא, צעקה אליו מעזרת הנשים שיומחל ויסלח לו. הקביר הרבי על מדותיו, ורמו לאותו אדם כי הוא מוחל לו על מעשהו הנפשע, ואין בלבד כל תרעמת עליו.

לאחר ששאל רבי יהודה צבי מדולינא את נכדתו של רבי חיים מצני, בקש ממנו זקנו לצאת ולאסוף מעות לצדקה, באמצע ימי המשנה. שאלוהו אנשים: "חתן הלבוש במלך, ולך לאסוף כסף בשבעת ימי המשנה?" אמר להם רבי חיים: "את החתן יש לכבד בכבוד הגדול ביותר, וכי יש לך כבוד גדול יותר מהצדקה!?"

מטעים

בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף (8, 8)

בעבר הירדן הוא המקום שבו דבר משה, ואלו שאיר המקומות מרמזים על המקומות בהם הטאו ישראל, ומשה בקש להזיכרם על-ידי, וכן פרש רש"י. ורמו לזה בטעמי המקרא, שהתבות בעבר הירדן טעמיהו למטה והו חזרות לאחוריהו, אלה הדברים אשר דבר משה בעבר הירדן, והתבות במדבר בערבה מול סוף בטעמים למעלה הנקראים בקול רים וביניהם שלי-תוכחה. (אניני לתורה)

לא-תכירו פנים במשפט (7, 8)

בטעמי קדמא וזאלא רביעי, והתבות שלאחר מכן כקטן כגדל תשמעון בטעמי מהפך פשטא קטן, לרמו לדנינים, שאם יבוא אליהם תלמיד חכם לדון, לא יכירו פנים רק בשעה שהוא מקדים והולך לפני גמר דינו, אולם לאחר שכבר נגמר דינו צריכים הם לכבד אותו מפני שהוא יושב ברביעי - הם ארבע אמות של הלכה, ורק בשעת המשפט יקמו בו מהפך פשטא קטן, יהפכו את הכבוד הפשוט המגיע לו וישמעו את הקטן כגדול. (מליצי אש)

ואקח מהם שנים עשור אנשים (12, 8)

תבת שנים יכולה להקרא לבדה 'שנים', מפני שהיא מטעמת במנה לפני מנה, ומרמזת על השנים שדברו טוב על הארץ, והושע וקבל, ולא כששרה אנשים שהוציאו דבתה רעה. (תפוחיים)

מדגש

על התבות 'ואשימים בראשיכם' שבפרשה, מפרש רש"י: "הסר יו"ד, למד שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דיניהם, שהיה להם למחות ולכונן אותם לדרך הישרה". רבים תהוו על-ידי, שכן בקל-הספרים נכתב ואשימים מלא יו"ד, והקרה זו איך נוספה בדי המדפוסים בתוך דברי רש"י. יש שכתבו, שהמלים 'הסר יו"ד' היא תוספת מאחרת מתלמיד טועה ולא מדברי רש"י, ואף ב'ספרי' שהוא מקור הדברים, נאמר 'אל תקרי ואשימים בראשיכם אלא ואשמים בראשיכם', והכונה לומר שהש"י השמאלית של לשון שימה, מתחלפת בימנית, והיא לשון אשמה, ומשמעות ואשמים - ואשימים אותם, ואחרים פרושו את דברי רש"י בדרכים שונות. אולם גרסה זו של ואשימים הסר יו"ד, נמצאת בשני כתב-יד עתיקים של גסה המסורה, כתב-יד לנינגרד וכתב-יד ששון.

ממלך

מעשה בעיר אחת, שהכריזו בה על מגבית חרום לדבר מצוה, אולם המגבית נחלה פשולון חרוץ, ולא נאסף אלא סכום זעיר. לא עברו ימים מרובים, והמשבילים בעיר פתחו במגבית לבגית בית השכלה בעיר, ועד מהרה אספו סכום עצום. נאנח הרב דמתא ואמר: "כבר הוכיח משה רבנו את עם ישראל על-ידיך ואמר להם 'וידו זהב' ורמו להם על מעשה העגל שעשו. אל תקרי וידו אלא וידו, כשבא הדבר לזהב העגל, אז יש די והותר ללא מחסור, כפי אשר קונן הנביא הושע ואמר ויכסף הרבית לה זהב עשו לבעל, אולם לדבר מצוה היו הלוח וחסור..."

"לא-אוכל לבדי שאת אתכם" - פעמים בא היצר הרע אלי-האדם כאשר הוא מבקש לעשות מצוה, ומחליש את-ידיו בטענה שלא יוכל לבדו לשאת את-המצוה ולסימה. אך צריך האדם לזכר כי 'ה' אלוקים הרבה אתכם" - ה' בא בעזרו, והפוחת פתח קטן פוחתים לו מר-השמים פתח גדול (ספרים)

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

נושא השבוע: תוכחת אהבה

פרשת דברים

מבית שבת טיש

תדפיס מתוך הספר "מדות טיש" שיצא לאור בעזרת השם על פרשות השבוע עם המדורים הקבועים והאהובים

משבה

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

אמרו חז"ל במסכת שבת: "לא חרבה ירושלים, אלא על שלא הוכיחו זה את זה". מצות התוכחה היא מצוה מן התורה, ובספר החינוך כתב שהטעם לזה הוא להרבות שלום בעולם. מפני שפאשר אדם רואה את חברו שאינו מתנהג כשורה במעשיו בין אדם למקום או לחברו, מתעורר בלבו טינה ותרעמת עליו, וסופו שיבוא לידי שנאה. אך אם הוא בא להוכיחו בדרך נעים, ולעתים יגלה שטעה במחשבתו והיה לו דון את חברו לכף זכות, יבוא לידי אהבה ושלום. לעתים גורם אדם צער לחברו והוא אינו מודע כלל שצער, ולכן טוב יותר שיגלה לו את צערו שבלבו, כדי שישגיח יחד בברו את הענין ויחזרו לאהבה ורעות ביניהם. אין לו לאדם לומר, 'אני את נפשי הצלתי', ולא יתן לבו לחטא האלת מפני שאינו רוצה להוכיחו, והעושה כן נתפס בעונו. שכן אמרו חז"ל, שמי שיכול למחות באנשי ביתו ולא מחה, נתפס בעונם, וכן מי שיכול להוכיח את אנשי עירו או העולם כולו, שכל ישראל ערבים זה לזה וצריכים להיות נשאים בעל זה עם זה. אוכל את דברי התוכחה צריך לעשות בדרך נעים ואהבה מסתרת, בנחת ובגלשון רכה, כדי שהדברים יתקבלו על לבו של השומע. וכן דרשו חכמים את הפסוק שבספר משלי "אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך". 'אל תוכח' את חברך ואמר לו שהוא 'לץ' ובעיניו, 'פן ישנאך' - כי אז לא ישמע לך ולא יאזין לך לדברי התוכחה שלך; אלא 'הוכח לחכם' - אמר לו חכם אתה ואין זה נאה לך לעשות כן וכן, ואז 'יאהבך' - יקבל את דברי התוכחה שלך מתוך אהבה ויטה און להם.

על הפסוק הראשון בפרשה "אלה הדברים אשר דבר משה בעבר ה'דן", מיבא רש"י את דברי חז"ל בספר: "לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמז, מפני כבודן של ישראל". והוסיף על כך ה"אור החיים" הקדוש וכתב, מדוע התעבב משה רבנו מלהוכיח את עם ישראל עד אשר עמדו בעבר ה'דן סמוך למחוז חפצם, ארץ ישראל? מפני שידע משה, שאז יקבלו בני ישראל את דברי המוסר שלו, ולא קדם לכו, שהרי אז היה געים בדרך ונפשם קצרה, ולא יטו אונם להשפיל בדברי התוכחה והמוסר שלו. ומפני שפמשה היה סמוך מאד לפטירתו ב' באדר, היה לבם של בני ישראל פתוח לשמע את דברי תוכחתו טרם הפרדם ממנו, ולכן מצא אז את הזמן הנכון להוכיח אותם על מעשיהם. יסוד חשוב למדנו משה רבנו פאן בדרך התוכחה והמוסר, שכל אב ומוזרה צריך להתנהל על פיו. ראשית, צריך למצא את הזמן הפתאים לומר דברי מוסר ותוכחה, ולתור אחר העת בה נמצא הין או התלמיד ברצון לשמע ולקבל את הדברים. ועוד יש לדעת, כי את דברי המוסר והתוכחה יש לומר בדרך כבוד ובדברי רצון ואהבה למשן את לבו, והלילה שלא לבאותו ברים או בדברי גנאי והשפלה. בדרך זו שהתנה משה רבנו למנהיגי העם, הלכו צדיקים רבים, שהיו מוכיחים את הבריות בניעומות ובדרך כבוד, והיו מתחכמים ומיסרים את עצמם פאלו כננתם לעונותיהם שלהם, ובעוד אזניהם של השומעים פרויות לשמע את דברי התוכחה, היו מתעוררים להיטיב את מעשיהם, מפני שהמוכיחים היו מכניסים את עצמם עם הפלל ונטלים אף הם חלק בדברי התוכחה, כאלו גם הם פשלו וחסאו. כן נהגו האחים הקדושים הרבי ר' אלימלך מליז'נסק והרבי ר' זושא מאנפולי, שבמשך שנים ארכות יצאו בגלות בין קהלות ישראל לקבץ נדחי ישראל ולהפיח בהם נשמת חיים, וכאשר היו רואים בעיני רוחם כי פלוני נכשל בחטאים שונים, היו מוכיחים זה את זה ואומרים: "מה לך אלימלך, ומדוע עשית כן וכן ביום פלוני? איך לא יראת להכעיס את בוראך ולעבר על דבריו"? והיו הדברים חודרים עמק אל לבו של הפנדקאי, עד שהיה נזכר כי 'גם' הוא חטא באותו חטא ובאותו יום, ולא היה זו משם עד שהיה מקבל מהצדיקים דרך תשובה לאביו שבשמים. ואף רבי אלימלך כתב כן בעצמו בספרו הקדוש "נעם אלימלך": "דרך הצדיק להוכיח עצמו בכליעת, ואומר בפני בני אדם תמיד שהוא מקלקל במעשיו. והוא פורט לפניהם חטאים שעושים אותם שאר בני אדם, ותולה הצדיק הנה בעצמו אותם חטאים, כאלו עשאם הוא. ועל ידי זה הוא מכניס בלבם יראה גדולה, והם שבים מעונותיהם. וגדולה תשובה שזדונות נעשים כזכיות".

מספר, כי רבי חנוך הניח הפתח מאלקסנדר, לקח פעם את בנו יחידו, רבי יחיאל אפרים פישל הפתח לזין, בהיותו כבן ארבע שנים, אל רבו הרבי ר' בונים מפשיסחא. בחנו הרבי בפרשת דברים, והילד החל לקרא את הפסוק הראשון "אלה הדברים" ותרגם אל הלשון המדברת "אלה הם דברי התוכחה". לאחר מכן, פשישב הרב ליד שלחנו, אמר: "היום שמעתי דברי תוכחה מילד קטן... רבי חיים מפרידברג בספרו "החיים", דרש באפן נפלא את שמות הפרשות בכל ספר דברים. פונה משה רבנו אל בני ישראל ואומר להם 'דברים' - שמעו לדברי המוסר והתוכחה שלי, ואתחננו - ומתחננו אני לפניכם שתקשיבו לדברי, 'עקב' - בגלל, ש'ראה' - תנכחו לדעת כי יש 'שפטים' בארץ, ומפילא יש דין ודן, והנה 'כי תצא' - מהעולם הנה ו'כי תבוא' - לעולם הבא, תצטרכו לתת דין וחשבון על כל המעשים, היום אתם 'נצבים' פאן בעולם הנה, ולמחר 'וילך' - הולכים אתם לעולם הבא, ולכן מבקש אני מכם 'האזינו' לדברי התוכחה והמוסר שלי, ואז תבוא עליכם 'זאת הברכה'...

"טובה תוכחת מגלה מאהבה מסתרת" - אימתי טובה תוכחת מגלה? כשהיא נובעת מאהבה מסתרת.

(הרבי ר' בונים מפשיסחא)

נמשל

למה הדבר דומה

בו יראה את פני המלך. בעינים לטושות וסקרניות, עקב פטר מבעד לחלון העליה על דמותו ההדורה של המלך, ושעה ארצה עמד והזין את עיניו בו וגשריו העומדים לפניו ביראת פבד, וראה מקרוב את מורא המלכות של כל השרים אל המלך הגדול.

לפתע, נהרד פטר ובשרו נעשה חדודין-חדודין. אל המלך נגש לפתע אדם פשוט למראה, ופקד עליו לבוא בעקבותיו אל החדר הסמוך. שם עמד האיש ופקד על המלך להרים את ידיו ולהורידן, להסתובב, להתכופף ולהזדקף, לפנות לכאן ולכאן, ולמרבח הפלא עשה המלך כמצותו של האיש ולא פצה את פיו. הדבר היה נשגב מבינתו של פטר. "כיצד יתכן?" שאל באלם-קול, "שהמלך הגדול, שכלם רועדים ממוצא פיו, ועומדים לפניו בהכנעה ובמורא, יעמד עתה כשה עקוד ומאן דהו יעשה מנוג חוכא ואטולא?" תסכול וחרון החלו לבעבע במורד גרונו של פטר, והוא לא הצליח לכלא אותם ברשותו. "הצילו!" פצח בזעקות שבר, "הצילו את המלך מידיי של בן-הבלעל, שעושה אותו לצחוק וקלס! כיצד אתם שותקים ולא זועקים חמס?! תחלה, התעוררה בהלה בארמון המלוכה, ואולם לאחר זמן-מה פרצו בלם בצחוק מטלטל, והתקשו להרגיע את פטר, מחמת השחוק הגדול שבקע מאונם. "הרגע נא!" קראו לעברו, "אף אחד לא בא להתעלל במלך ולא בא להרע לו, זה בסך-הכל החטא המלכותי, שהזמן אל ארמון המלוכה כדי לתפור למלך חליפה חדשה לכבוד יום הולדתו הקרב ובא. מטבע הדברים אנוס החטא להורות למלך להרים את ידיו ולהורידן, להסתובב אנה ואנה, להתכופף ולהזדקף, כדי שיעלה בידו לקחת את מדותיו המדויקות של המלך, על-מנת להתאים לו את בגדיו על-פי מדותיו". עכשו הגיע תורו של פטר לחזק בהקלה. הוא נפרד משורי המלוכה בידדות, ושב לכפרו עמוס בתוויות וזכרונות, אותם היה מספר במקשו שנים ארפות בהתלהבות כזו, כאלו זה עתה בקר בארמון המלוכה וראה בעיניו את המלך האדיר והנכבד.

הנמשל

במשל נכלא זה, השתמש הרבי ר' אלימלך מליז'נסק, באשר תלמידו רבי משה ליב מססוב, הביע פעם בפניו את תמיהתו, מדוע דורש הוא דברי תוכחה ומוסר, היורדים חדרים בסון ונוקבים פליות ולב. רגיל היה רבי משה ליב, לשמע מרבו לשעבר, הרבי ר' שמלקא מניקולשבבורג, דברי אהבה ורצון, מתוך למוד זכות וסגוריה, ולכן התקשה עתה לשמע את דברי התוכחה המגלה של רבי אלימלך. כתשובה לתמיהתו, המשיל לו רבי אלימלך את המשל הזה, ואמר: "כל אדם אחר, אפלו החשוב ביותר, אם היה פה מתעלל במלך, היתה אחת דתו להמית. ואולם החטא הפוקד על התקנת בגדי המלך, לא רק שאינו נענש, אלא מקבל שכר על עבודתו. והוא הדין לגבי עם ישראל. אין להוציא את דבתם רעה ואסור להלעיז עליהם, ואולם על הפנהיג המפקד עליהם, עליו מוטל לישר את מדותיהם של ישראל, ליסרם ולהוכיחם על מעשיהם, והוא דומה לאותו חטא שלא נענש על מעשיו, אלא אדרבה ממלא את תפקידו ועושה את רצון בוראו".

תמים גדול היה הנער פטר, שכל-ימיו גדל בכפר נדח ולא יצא מעולם מגבולו. עולמו היה מצומצם כדי רעית כבשים, חליבת פרות, חרישה וזריעה, ושאר עבודות החקלאות והמשק המצויים בכפר. אולם יצר סקרנות היה לו לפטר, והוא לא שבע עין מראות ואין משמוע. הוריו כבר התעייפו מלשמע את שאלותיו וחקירותיו על הנעשה בעולם הגדול, ופטר והו בלא כלום. לשוא נסו להסביר לו, כי אין לו לחקר ולנבד יותר מדי בנעשה מסביב, ומוטב שישקיע את כחו ומרצו בנהול משק הבית, ואולם מדת הסקרנות שבו הכריעה את הנפ. בני המשפחה נשמו לרוחה, כאשר פטר למד לקרא בשטף, וישב שעות ארפות על גבי ספרים ישנים ובלויים שהיה אוסף מן הגרן ומן היקב. בעקר אהב פטר לקרא ולשמע על המלך הגדול השולט בארץ, על ארמונו המפואר ושרי המלוכה, על גנוגי המלכות והכבוד שרוחשים כל אזורחי המדינה למלך הנערץ, ונפשו בלטה לחזות במו עיניו בהודו והדרו של המלך.

הוריו של פטר, שהיו עמלים יומם ולילה לפרנסת בני ביתם, ידעו על משאלתו הפמוסה של בנם לבקר בעיר הבירה, והחליטו לממש את משאלת נפשו. הם חסכו פרוטה לפרוטה, וכשהגיעו ימי הפיץ, הודיעו לפטר על הפתנה הגדולה שהם החליטו להעניק לו, נסיעה לעיר הבירה ובקור בארמון המלוכה. לא היה קוץ לשמחתו של פטר, והוא ספר את הימים בכליון עינים, עד לתאריך המקנה של הנסיעה המיוחלת. כל הדרך, לא שבעה עינו של פטר מלהביט על הנוף המרהיב שראה בנסיעה, ולא חדל משיאלותיו הרבות על כל מה שנגררה בדרך. סוף-סוף, לאחר דרך ארצה ורבת חדושים והרפתקאות, הגיע פטר אל עיר הבירה, ועמד משתומם אל מראה הבנינים המפארים ורחבי הידים שנתגלו לפניו, וכמעט אבד את חושיו מהרעש וההמלה שבעיר הגדולה, בה הלכו אלפי אנשים. הרעש היה כמעט בלתי נסבל, ביחוד לבר-כפר כמו פטר שהרגל מילדותו לשקט ושלווה, והוא אחז בידו האיתנה של אביו, מחשש שמא יאבד בתוך כנרת הדבורים הרוחשת. "הנה ארמון המלוכה", לחש אביו של פטר, ודומה היה, כי גם הוא נדבק מהתרגשותו של בנו. בעינים לטושות הביט פטר בארמון המפואר שהתנשא מולו, כאשר צריחו כמעט מגיעים לשמים וכל-כפלו אומר הוד והדר. בפתח השער, עמדו שומרים חסונים ובידיהם חניתות, ועל פניהם ארשת חמורת סבר. "הלואי והייתי יכול להכנס פנימה ולראות את פני המלך", לחש פטר ברעד, אך דע כי הדבר לא יתכן. ואולם פאו נכונה לו הפתעה. "גם את זה סדתי לך", אמר לו אביו בחינה, ופטר לא ידע את נפשו מרב התרגשות. התברר, כי אביו של פטר לא היה פה תמים כמו שהיה נראה, ולאחר שתדלנות גדולה ותשלומי שחד נסתרים, קבלו בני המשפחה אשור מיוחד לבקר בארמון המלוכה ולחזות בפניו של המלך בכבודו ובעצמו. הציג אפוא האב את הרשיון המיוחד שבגידו, והשומרים הכניסוהו אחר פבד אל חצר הארמון, שם קבל את פניהם אחד משורי המלך. הוא הכניס אותם אל תוך הארמון ממש, והעלה אותם אל העליה ממנה אפשר לצפות אל בית מגוריו של המלך. קשה לתאר את התרגשותו של פטר, שהלכה וגאתה ככל שהתקרב אל הרגע

מְדַבֵּר

הַלְכוּת וְהַלְכוּת

• מִתְּרָ לְרַב לְהַחֲנִיף לְתַלְמִידָיו, כְּדִי שִׁקְבְּלוּ אֶת דְּבָרָיו, אֲף שֶׁהַחֲנִיפָה אֲסוּרָה, אֲוֹלָם הַתֵּר לּוֹ כֵּן כְּדִי שִׁדְּבְרֵי הַמוֹסֵר שְׁלוֹ יִתְקַבְּלוּ עַל-לִבָּם וַיַּעֲשׂוּ רָשָׁם. (כף החיים)

• רַבִּים סְבוּרִים, כִּי מִצְוֹת הַתּוֹכְחָה אֵינָה אֵלָא לְדַרְשָׁנִים וְרַבָּנִים, אֲבָל בְּאַמְתַּת טְעוֹת הִיא, כִּי הִיא מְצוּהָ עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אֲפֹלוּ עִם הָאֲרִץ שְׂרוּאָה דְּבַר מְגִנָּה, חִיב לְהוֹכִיחוֹ. וְהַעֲקָר, הַמוֹכִיחַ צָרִיךְ לְכַלֵּל אֶת עֲצוּמוֹ גַם בְּכָל, כִּי אִי-אֶפְשָׁר שֶׁהַמוֹכִיחַ יִהְיֶה נָקִי, כִּי מִיֵּאמֵר זְכִיתִי לְבִי טְהוֹרֵתִי מִחֲטָאתַי. (רבי חיים מוולוז'ין)

• הַמוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ בְּרַבִּים, וְהַמְבַּיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם, מַעֲנִישִׁים אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם. (ספר חסידים)

• אֲפֹלוּ בְּשַׁעַת תּוֹכְחָה לֹא קָלֵל יַעֲקֹב אָבִינוּ אֵלָא אֶת-אֲפָם שֶׁל שְׂמֵעוֹן וְלוֹי, שֶׁנֶּאֱמַר "אֲרוּר אֲפָם כִּי עָז וַעֲבַרְתָּם כִּי קָשְׁתָּהּ", וּמִכָּאֵן יִלְמַד הָאָדָם שֶׁפֶּאֶשֶׁר הוּא מוֹכִיחַ אֶת בְּנָיו וְתַלְמִידָיו, לֹא יוֹכִיחַ אֶת מַהוֹתָם אֵלָא רַק אֶת מַעֲשֵׂיהֶם. (על פי רש"י בפרשת ויחי)

• לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם לְהוֹכִיחַ אֶת-חֲבֵרוֹ עַל דְּבַר שְׂעוּשָׁה לֹא טוֹב, אֲף שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יִשְׁמַע לוֹ אִם לֹא. כִּי אִם יִשְׁמַע לוֹ וַיִּיטִיב אֶת מַעֲשָׂיו, אִזּוֹ כָּל הַמְצוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה הֵם עַל-יָדוֹ, וַיִּטַּל שֹׁכֵר כָּלָם כְּאֵלוֹ הוּא עֹשֶׂה, כְּמוֹ הַעוֹשֶׂה בְּעֲצוּמוֹ. וְאִם לֹא יִשְׁמַע לוֹ, מִכְּלִי-מָקוֹם הוּא עֹשֶׂה מַה שְׂמוּטָל עָלָיו וְנוֹטֵל שְׂכָרוֹ עַל-יָדוֹ. וְעוֹד, דְּאִיתָא בְּכַתְבֵי הָאֲרִז"ל שֶׁאִם אָדָם מוֹכִיחַ לְרָשָׁע וְהָרָשָׁע אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לוֹ, הוּא נוֹטֵל אֶת כָּל הַטּוֹב שֶׁבְּרָשָׁע, וְהָרָשָׁע נוֹטֵל הַהֶפְקֵד שֶׁיֵּשׁ לְצַדִּיק. וְהוּא בְּסוּד דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה "זָכָה נוֹטֵל חֶלְקוֹ וְחֶלְקוֹ חֲבֵרוֹ בְּגוֹי עֵדוֹן, וְהָרָשָׁע נוֹטֵל חֶלְקוֹ בְּגֵיהֶנָם". (הגר"א מוולנא)

• טְעוֹת נְפוּצָה הִיא בְּעוֹלָם, שֶׁהַתּוֹכְחָה וְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, סוֹתְרִים זֶה-אֶת-זֶה. אֲבָל חַז"ל כְּבָר לְמַדּוּנֵנוּ שֶׁאֶחָד הֵם, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ בְּמִדְרָשׁ שֶׁכָּל אַהֲבָה שְׂאִין עִמָּהּ תּוֹכְחָה אֵינָה אַהֲבָה. וְאֶדְרָבָה, הַאֲהָבָה הָאֲמִתִּית מְבִיאָה לִידֵי תּוֹכְחָה. וְלָמָּה הַדְּבָר דּוֹמָה? לְאָדָם שֶׁיֹּשֵׁב וּמִתְעַנֵּג מִשְׁתִּית סֵם הַפְּנוּת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּי סִפְנָה אוֹרְבַת לוֹ. אִם יִרְאֶה אוֹהֶבֹו הָאֲמִתִּי, יִמְהַר לְמַנֵּעַ אוֹתוֹ מִכָּף אֲפֹלוּ עַד כְּדִי הַכָּאָה, וְנִאֲמָנִים פְּצַעֵי אוֹהֶב, כִּי עַל-יָדֵי כֵּן הוּא מְצִילוֹ מִמְּנוּת. אֲבָל הָאוֹהֶבֹו הַמְּזַיֵּף, יִנְיַחֵהוּ לְהַתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּגוֹת שֶׁל רָגַע, וַיְבִיא אוֹתוֹ לְאִבּוּד חַיָּיו. (רבי רפאל שפירא בן הגר"ז מבריסק)

• מִזֵּי לְרוּאָה בַּחֲבֵרוֹ דְּבַר מְגִנָּה שֶׁחִיב לְהוֹכִיחוֹ? שֶׁנֶּאֱמַר "הוֹכִיחַ תּוֹכִיחַ". הוֹכִיחוֹ וְלֹא קִבַּל, מִזֵּי שִׁיחֹזֵר וַיּוֹכִיחֵנוּ? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר "תּוֹכִיחַ" - מִכְּלִי-מָקוֹם, יְכוּל אֲפֹלוּ מִשְׁתַּנִּים פְּנָיו? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר "וְלֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא". (מסכת ערכין)

• הַמוֹכִיחַ אֶת-חֲבֵרוֹ, בֵּין בְּדָבָרִים שֶׁבִּינּוֹ לְבִינּוֹ, בֵּין בְּדָבָרִים שֶׁבִּינּוֹ לְבֵין הַמָּקוֹם, צָרִיךְ לְהוֹכִיחוֹ בִּינּוֹ לְבֵין עֲצוּמוֹ, וַיְדַבֵּר לוֹ בְּנִחַת וּבְלִשׁוֹן רַבָּה וַיּוֹדִיעֵנוּ שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר לוֹ אֵלָא לְטוֹבָתוֹ, לְהַבִּיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. אִם קִבַּל מִמֶּנּוּ מוֹטָב, וְאִם לֹא יוֹכִיחֵנוּ פַּעַם שְׁנִיָּה וְשְׁלִישִׁית. וְכֵן תְּמִיד חִיב לְהוֹכִיחוֹ עַד שֶׁיִּפְּהוּ הַחוּטָא וַיֵּאמֵר לוֹ אֵינִי שׁוֹמֵעַ. (הרמב"ם)

• יֵשׁ לְהוֹכִיחַ אֶת הַאֵלֶּת בְּנִחַת, כְּדִי שִׁדְּבְרֵי יִתְקַבְּלוּ עַל-לְבוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּנִחַת נִשְׁמָעִים". (מסכת שבת)

• קִשְׁט עֲצוּמָה וְאַחֲרָכָה קִשְׁט אַחֲרֵים. דְּהֵינּוּ, רַק אִם אֶתָּה בְּעֲצוּמָה נָקִי מִכָּל דְּפִי, מִתְּרָ לָךְ לְהוֹכִיחַ אַחֲרֵים. (מסכת בבא מציעא)

• "לְמוֹכִיחִים יִנָּעַם וְעַלֵּיהֶם תְּבוּאָה בְּרַכְתָּ טוֹב" - הַמוֹכִיחִים אֶת הָרָשָׁע, יִנָּעַם הַדְּבָר לּוֹמֵר לוֹ בְּתוֹכְחוֹתֶיהֶם 'הֲלֹא צַדִּיק אֶתָּה, רַק בְּדָבָרִים אֲחָדִים תִּשְׁגָּה, לְזֹאת הִסֵּר מִמֶּךָ גַם אֶת אֱלוֹי'. וְהִיטִיבוּ הַמוֹכִיחִים לַעֲשׂוֹת, כִּי אִם יֵאמְרוּ לוֹ בְּפֶה מְלֵא, רָשָׁע אֶתָּה, יַעֲזִי לּוֹמֵר שֶׁהִדִּין אֶתְּךָ, אֲבָל בְּדָבָרֵי נַעַם יִפְּשֹׁף לְבוֹ אֵלָיו לְשִׁמְעַת בְּקוּלוֹ. (מצודות דוד)

• יְדַבֵּר בְּנִחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, וַיִּגְאֹר מִן-הַפֶּעַס אֲפֹלוּ לְדַבֵּר מְצוּהָ. וְאִם בְּשַׁעַת הַתּוֹכְחָה, יוֹכִיחַ בְּדָבָרִים רַבִּים וּבְנִחַת, כְּאֵלוֹ מוֹכִיחַ רַבּוֹ, כִּי מַעֲשֶׂה בְּנֵי אָדָם סְתוּמִים, וְאֶפְשָׁר שֶׁהוּא גָדוֹל מִמֶּנּוּ בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים, וְכָל-שֶׁכֵּן אִם הוּא תַלְמִיד-חֲכָם. (מרגליותא טבא)

• כְּשֶׁמוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ, אֲסוּר לוֹ לְעוֹרֵר קִטְרוּג עַל הַנוֹכַח וְלֹא יִזְכִּיר לוֹ עוֹנוֹתָיו, אֵלָא יִהְיֶה דְּבָרָיו בְּהַשְׁכֵּל שֶׁיִּהְיֶה בְּמוֹבֵן דְּבָרָיו לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת לְפָנֵי ה'. (הבני יששכר)

• הַמוֹכִיחַ הַמְּעוֹרָר חוֹבָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, גוֹרֵם מְדָנִים בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְרָהָם שֶׁבְּשָׁמַיִם, חֵס וְחֶלְלֵהָ. (תולדות יעקב יוסף)

• יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינּוֹת מוֹכִיחַ. אֶחָד שֶׁאוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל גְּדֹל מַעֲלָתוֹ וּמְקוֹר מַחֲצַב נִשְׁמָתוֹ אֲשֶׁר בְּאַמְתַּת הוּא חֲצוּב לְמַעֲלָה מִכִּסֵּא הַכְּבוֹד, וַיֵּשׁ מוֹכִיחַ בְּדָבָרִים קָשִׁים וְדְבָרֵי בִיזְשִׁים. זֶה שֶׁמוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּטוֹב, מַעֲלָה בְּזֶה אֶת נִשְׁמָתוֹ יִשְׂרָאֵל לְמַעֲלָה לְמַעֲלָה, וְרֵאזִי הוּא לְהִיּוֹת מְנַהֵג עַל-יִשְׂרָאֵל. (קדושת לוי)

עלוך שבועי מבית 'בני אמונים' ובל מאמינים

פרשת דברים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

תוכחתו של משה לישראל

"אלה הדברים אשר דבר משה" (א א)

רבי חיים מפרידבורג, אחיו של המהר"ל מפראג, דרש בדרך רמז את שמונתיו של פרשיות ספר דברים, כתוצאה מסתרת שאמר משה לבני ישראל:

"אלה הדברים" שאני מדבר בפניכם, "ואתחנן" - מתחנן אני אליכם שתקבלו ותשמרו אותם, "עקב, ראה" - בעקבות כך שהנכם ראים ש"שפטים" - כל מעשי האדם מובאים למשפט לפני בית דין של מעלה, ובפרט "כי תצא" - כשיוצאת נשמתו מהעולם הזה, ומשם "כי תבוא" - אל העולם הבא.

ואמנם כעת "אתם נצבים" - חיים וקיימים בעולם הזה, אף דעו לכם כי "ולך" - האדם אינו יודע אימתי ילך לעולם הבא. על פן "האזינו" לדברי תוכחתו, ובקף תזכו לו: "וזאת הברכה" - בזה ובבא.

ספר חיים סליחה ומחילה פ"א

השקמת בית המדרש - סגולה לאריכות ימים

"ה' אלוקים הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב" (א י)
במדרש (דברי א יא) הביאו חכמים על כתוב זה את הפסוק בתהלים (תהלים ח): "ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתתחה אל היכל קדשך ביראתך, והדברים ענונים באור:

במסכת ברכות (ח א) תמה רבי יוחנן: כיצד זה? יתכן שנקיים אנשים זקנים בארץ בכלל, הלוא התורה הבטיחה אריכות ימים רק לזרים בארץ ישראל, ככתוב (דברים יא כא): "למען ירבו ימיכם וימי זרעכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם?" ותרץ: זקנים אלו הרגלו מענוניהם להשכים ולהחשיך (לצאת אחרונים) לבית הפנסה, לכן זכו לכה. כפי שאמר רבי יהושע בן לוי לבניו: "הקדימו והחשיכו לבית המדרש, כדי ששכך תאריכו ימים".

לפי זה נוכל להבין את דברי המדרש, כי בברכת: "ה' אלוקים הרבה אתכם" הרומוזת לאריכות ימים, יכול לזכות גם היושב בחוץ לארץ, אם יקים את הפסוק: "ואני ברב חסדך אבוא ביתך" - ישכים לבית המדרש שחרית וערבית.

שאמר מרדכי (לבי מרדכי הוליש אב"ד זאברי, מבו המחבר)

הקדמת שבחו של מקום פתנאי לקיום הברכה

"ויברך אתכם כאשר דבר לכם" (א א)

מלבד הכתוב שלפנינו, במקום אחד נוסף בתנ"ך נכתבה המלה "ויברך": "תהלת ה' יברך פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד" (תהלים קמה כא).

את הקשר בין שני הפסוקים באר רבי חיים פלאני, רבה של איזמיר, על פי דברי הזהר הקדוש (ניח רכב) כי הבא לברך את בנו או את חברו, עליו להקדים ולברך תחלה את הקדוש ברוך הוא, שאם לא פן - לא תתקיים הברכה.

זה מה שנרמז בפסוקים אלו: "ויברך אתכם כאשר דבר לכם" - אם רצונכם שיתקיים הברכה שברכתם בה את זולתכם, הקדימו לפניך את שבחו של מקום פתנאי: "ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד".

תנופה חיים'

כחו של משה תלוי במעשיהם של ישראל

"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" (א יב)

הרמב"ו באר שמשמעות המלה 'משאכם' היא לשון תפלה, ככתוב (ירמיה ז טו): "ואל תשא בעדס רגה ותפלה". לפי דבריו יש להבין את פשר תלונתו של משה, וכי כה קשה היה לו לשאת תפלה על ישראל?

באר הרב בעל פני מנחם מגור:

כפי שנגזר מדברי המגנה (ר"ה ג א) אודות מלחמת עמלק: "וכי ידיו של משה עושות מלחמה... אלא... כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים" - הצלחת תפלתו של משה תלויה היתה במעשיהם של ישראל. אף כאן: כל עוד היו ישראל משעבדים את לבם לאביהם שבשמים, היה בלתי מושג לשאת תפלה ולהעמיד בעדס, אף כשהמרו הללו את פי ה' ותברך וימשה נותר 'לבדו' במערכה, שוב לא יכול היה להצילם בכת תפלתו. זוהי הסבה שהתלונן עליהם: "איכה אשא לבדי" - היאך אשא תפלה בעבורכם בלודים מותירים אותי לבדו ואינכם משתתפים עמי

אמן מצילה מן הגיהנום

"ואמר אלכם לא תצרוץ ולא תיראו מהם" (א כט)

"ולא תיראו מהם" - ראשי תבות 'מנות' וסופי תבות 'אמן', ללמדך כי המקפיד על עניית אמן, אל לו לפחד מיום המות שהרי מבטח הוא שיתפוח לו שערי גן עדן.

על מלכות שמים

"אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו" (ד לה)

סופי תבות 'הוא האלוקים אין' הם 'אמן'. ומסכימותן של תבות אלו לתבות - "אין עוד מלבדו", ונכלל ללמד כי בעניית אמן מקבל האדם על עצמו על מלכות שמים ומעיד בנפשו כי אין עוד מבצעיה ה'. פדברי הגמרא (שבת קט"ב) "מאי אמן? א-ל מלך האמן". ובאר רש"י שם, שהעונה אמן מאמין ומעיד על בוראו שהוא א-ל מלך האמן.

יעמר יצחק: שבת קט"ב

בשעבוד לבכם לאביכם שבשמים?

פני מנחם' תשיג'

להקדים 'שמע' ל'ושפטתם צדק'

"שמע בין אחיכם ושפטתם צדק" (א טו)

כתב רבי מרדכי הכהן מצפת, בספרו 'שפתי כהן' על התורה: תבת 'שמע' נכתבה בכתב חסר, וללא נקודת היא יכולה להקרא

כ"שמע"; בכך רמזה התורה על חובת הדין להקדים לקרא את 'שמע' לפני שיצטל: 'ושפטתם צדק'. כפי שהורו חכמים (ברכות ל א): "אין עומדים להתפלל... מתוך דין", ובאר הש"ת ערוך (א"ח צג ג), שטעם האסור הוא כדי שיוכל לכוון לבו לשמים בשעת התפלה ולא יהא טרוד בהכרעת הדין.

תפלה עושה מחצה

"ותשבשו ותבכו לפני ה'... ותשבשו בקדש ימים רבים כמים אשר ישבתם" (א מה-מו)

בסגנון אחד אמרו רבי פינחס הלוי הורוויץ בפנים יפות והנצי"ב מזולז"ז בהעמק דבר:

מכתוב זה למדנו מקור למאמרם הנודע של חז"ל שיתפלה עושה מחצה (ויק"ר ז א). כפי שפרש רש"י, שלאחר שזכו והתחננו בני ישראל שלא יצטרכו לנוע ולגודל כל ימיהם במדבר, עשתה תפלתם מחצה בכך שנגדע תשע עשרה השנים שהשתלטו ממסע למסע, ישבו תשע עשרה שנים במנוחה - בעת שחגו בקדש'.

קריאת שמע כנגד המזיקים

"לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם ששים עיר" (ד ג)

כתב רבי אברהם אזולאי, סבו של החיד"א:

בכל לילה, כאשר נשמתו של האדם עולה למעלה מקיפס את מותו ששים מלאכי חבלה, וכאשר הוא קורא קריאת שמע על המטה' שבפסוק הראשון שלה יש ששים אותיות, אין הם יכולים להזיק לו.

רמז לקב נוכל למצא בכתוב שלפנינו: "לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם - ששים עיר" - אין לה קריאת שמע (קריה) שאינה מונעת מששים מלאכי חבלה מלהזיק לאדם (עיר) - מלאך, רש"י פסחים לג א).

בעלי ברית אברהם פרשת וירא

אמן בעולם הזה ובעולם הבא

"ושבתם איש לירשתו אשר נתתם לכם" (ג א)

המלה 'לירשתו' נכתבה בכתב חסר, כפיכיל נאמר כאן: 'לשירתו', מכאן רמז לדברי חז"ל (סנהדרין זא ב): "כל האומר שירה בעולם הזה - זוכה ואומר לעולם הבא".

שפתי כהן לך"מ הכהן מצפת

בענין זה ראוי להוסיף ולהביא את דברי המדרש (דברי ז א; תנחומא צ ט) בנוגע לשירת 'אמן' שאין שירה גדולה מגנה לפני ה': "אמר רבי יהודה בר גדיא, כל מי שעונה אמן בעולם הזה זוכה ועונה אמן לעולם הבא, מנין? ברוך ה' אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן (תהלים מא ד). מהו אמן ואמן: אמן בעולם הזה ואמן לעולם הבא".

כעין זה אירא ב'ספר הנבו' (לאחר מחמיו אשננו. נדפס בקבוץ על ד' ו עמ' 220): "כל העונה אמן זוכה לאמרו בסעודה של לוחות". שפתי כהן על התורה

"הַשְׁבועָה מֵרֵאשִׁי אֲמֵנָה"
(טו"ש ח)

"אין הגליות עתידות להגאל אלא בשכר אמונה, שניאמר (שה"ש ד ח):
'אתי מלבנון פלה אתי מלבנון תבואי תשוריי מראש אמונה'" (תנחומא בשלח י).

בימים אלו עיני פלנו נשואות למרום בצפיה לגאלה השלמה. נתיחזק פלנו במצות האמונה, שהיא כדברי המדרש המפתח לגאלה השלמה. נקפיד לפתח את היום באמירת ברכות השחר ועניית אמן אחריון בחברותא, ובקב תתיחזק אמונתנו בבואא יתברך המחינו ומחזיקנו בכל יום ויום ברחמינו, ויהי רצון שנגזר לגאלה השלמה, במהרה בימינו אמן.

מעשה אמונים

מבט על סדר התפלה

תפלת הודו

הודות לבורא בכל יום ויום

"ואין לעליון בתחומים חפץ, מלבד זה שיעד האדם ויודה לאלוקיו שבראו. וכונת רוממות הקול בתפלות, וכונת בתי הפנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום בו יתקבצו וידו לא-ל שבראם ומשכימם, ויפרסמו זה ויאמרו לפניו: 'בריותיך אנתונו!'" (רמב"ן שמות י טו).

תפלת הודו כלה הנה מקשה אחת של הודאה, הכרה בחסדי ה' עמו ותפלה כי ימשיכו חסדיו עלינו לעולם ועד.

בחלקה הראשון של תפלה זו (מה' הודו לה' קראו בשמו' עד 'ויאמרו כל העם אמן והלל לה') מזכירים אנו את תפלתו של דוד המלך עליו השלום המובאת בספר דברי הימים (א טו ח-לו). וזו תפלה זו פרוק (קח), ומשם ואילך ממשיכים אנו בלקט פסוקים מספרי התנ"ך, בסדר אשר קבעו רבותינו הראשונים ברחב דעתם ובעמק הבנתם.

הקדמתה לפסוקי דזמרה

את טעם הקדמת תפלת הודו לפסוקי דזמרה באר באר' רחוב חיים' (הל' ברכות סי' יח) בשם בעל ספר האשכול: בראשית שנות מלכותו של דוד המלך עליו השלום נהגו הכהנים לומר את תפלת הודו בשעת הקרבת קרבן התמיד - חצייה בשעת הקרבת תמיד של שחר, וחצייה בזמן הקרבת תמיד של בין הערבים.

בעת שזכה דוד המלך עליו השלום להעלות את ארון ברית ה' מבית עובד אדום הגתי למקום מנוחתו ב'באהל', וזאת לאחר שהתנגל הארון משכבו שנים מספר ממקום למקום (ראה דה"א טו א), קבע לומר תפלה זו לזכרון הנס בשחרית משכבו יום ויום. תפלה זו קבועה על עשר המכות סימנו את אמירת פרשיות קרבנות התמיד, נקבעה כאן תפלת הודו, שכאמור, עקר תקנת אמירתה היה בשעת הקרבת קרבנות התמיד (ע"פ הרמב"ם בסדר 'תפלה למשה').

באופן אחר הביא הרמב"ם (שם) פאשר העלה דוד את ארון ברית ה' מבית עובד אדום הגתי אל אהליו, שוררו הפרות שנשאו את הארון את תפלת הודו (עבודה זרה כ"ב), כהנה לקבלת פני השכינה שעתידה היתה לשוב ולשורר על הארון. לפיכך אף אנו, בבואנו לקבל את פני השכינה בתפלה, מתווננים לקב באמירת תפלה זו.

לפנים משורת הדין

לשון הודו המסופקת הודאה על נס שנעשה לפנינו משורת הדין (פרוש התפלה לראב"ן הבא בתפלה למשה' לוי'אייסקי), מתאימה ביותר כפתיחה לתפלה זו. הסבה נעוצה בדברי הראשונים (קבלה) שכתבו כי השנים שהובאו של עשר לשונות של הודאה הוא כהודאה על עשר המכות שבהן הנה הקדוש ברוך הוא את המצרים, ומאידך הציל מהן את בני ישראל בנסים גלויים. נסים אלו נעשו לאבותינו לפנינו משורת הדין, שיהי אמרו חז"ל (ראה ויק' כ"ב): "אלו ואלו ערלים, אלו מגדלי בלורית ואלו מגדלי בלורית, אלו לובשי כלאים ואלו לובשי כלאים", וכו', ולפיכך ראוי שההודאה עליהם תפתח ב'הודו' (דעת יצחק).

הודאה על הזכות ההודות

את הפסוק הפותח את תפלת הודו: 'הודו לה' קראו בשמו' באר האלשיך' (תהלים קה א) בלשון זו: "אל יעלה על רוחכם שיש לו יתברך להחזיק לכם טובה על ששתירי לו, כי אדברה, על שמוקפה אתכם שתוכירו שמו בלבד אתם צריכים ההודות לו, וזהו: 'הודו לה' - על שתתקראו בשמו'".

ענין זה באר בסדר 'שיח יצחק' את שאומרים אנו בהמשך התפלה: "שמח לב מבקשי ה'": לעמים מתאמץ האדם לחלוח פני בשר ודם כדי לזכות ממנו לטובה; אם לבסוף לא נענה הלה לבקשתו, הרי נשקל עמלו בפרוט הפקשה היה לריק. אף לא כן הוא חלקם של 'מבקשי ה'": לגביהם יש תמלתי בשגבה בעצם הפקשה שיהי דרך להתקרב אל הבורא. וזהו שאומרים אנו: "שמח לב מבקשי ה'" - עצם הפקשה כחכה להביאנו לידי שמחה.

פאשר נסתר הגאון רבי אברהם אבלי, אב"ד וילנא, התבקש ידידו הגאון רבי אצילה מוולוז'ין להספידו, וכך אמר:

"בכל בקר אנו פותחים את תפלת הודו בפסוק: 'הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתי', ונראה לכאז את הפסוק כך: 'הודו לה' - קראו בשמו; ראש יהודי אשר לבו נר להבחין בכל עת בחסדיו המרובים של הקדוש ברוך הוא ובהנהגתו את העולם בחסד וברחמים - די לו לקרא בשם ה' כדי להתעורר ולהודות לו. אף: הודיעו בעמים עלילתי' - הגוי שמחו אטום ועיניו טחו מלראות את המצוינות סביבו, אינו יכול ההודות טרם יודיעוהו תחלה את עלילות ה' וגבורותיו מימי קדם ועד עצם היום הזה, שמתוך כך יתעורר לבו להכיר בנסי ה' וההודות עליהם".

"כך הוא גם לגבי הנפטר שלפנינו, סיס רבי אצילה, "יש נפטרים שחידו לעורר את הצבור לחוש בחסונם צריך המספיד להרבות ולהפליג בספור פעולותיהם ומעשיהם הטובים. אולם לננו בני וילנא אין צורך להסביר מי היה רבי אברהם אבלי, הלא כלנו הכרנו בגלגלותו העצומה! לכו די אם נזעק יחד: רבי אברהם אבלי ונגנו! כדי שדמעות של צער ישוטפו את עינינו" (פה קדוש' תהלים קה).

אמן והלל לה

רמז נאה לסודה ולסלולתה של עגית אמן, ומתוהה הוא שבה ויהילול נפלא להשם יתברך, ונכל לצמצא בהמשך התפלה: "בראך ה' אלקי אמן העולם ועד העלם ויאמרו כל העם אמן והלל לה" - הנבחה מסתמית באמירת 'אמן והלל לה'".

והנה, פאשר נצרך את המלים: 'הלל' (65) ו'להגיד' (26) נקבל את הגימטריה צ"א, בגימטריה של 'אמן'. מקאן ונכל ללמד על סודה של עגית אמן המאחדת בתוכה את שם ה' כקראותו ואף ככתובתו (הגה' ואדנות) כמבאר בספרים הקדושים (אור צדיקים' אות ט).

באופן נפלא דרש יושב ראש בני אמונים' הרב יעקב דב מרמור שטיין שיהיה במעמד כנוס בני הישיבה בחדש מנחם אב תשע"ה בנוגע לנפש התפלה: 'הודו':

"תנו עו לאלקים על ישראל גאונה וענו בשחקים" - אנו אומרים כאן דבר נפלא: "תנו עו לאלקים", כיצד אנו הקטנים יכולים להוסיף כח לאלקים? את התשובה לכך נכל למצא במלות המשך הפסוק: "על ישראל גאונה וענו בשחקים", אשר ראשי התבות שלהן מצטרפים יחד לגימטריה של 'אמן'. אותה מלה קטנה - 'אמן' שבני ישראל אומרים מוספה כח ונגוה בפמליה של מעלה, כמבאר באריכות בזהר הקדוש (פר' וילך, ראה שלה' מס' תמיד אות ט), וכמה נפלא להוכיח כי אף ראשי התבות של המלים הבאות: 'נורא אלקים ממוקדשיך' הם 'אמן'.

מעשה אמונים

זעקה בלב הישימון

איש לא הכין אותו להפתעה שצפתה לו בחבת הדאר באותו בקר. גם הוא עצמו לא יכול היה לשער מראש עד כמה גדול יהיה ההלם שיהיה בו כשיפפתה את המעטפה... 'שרגא מברמץ, מי היה מאמין? איך יתכן שזמן פה רב עבר?..." *

'דעים האהובים', כנו הם כפי כל, ולא בכדי. עושים ושותים שנה צעזעו הם זה לצד זה בכל תחנות החיים. הם נולדו באותה עיר, חלקו את שנות ילדותם באותה שכונה, למדו באותה הכיתה בתלמוד תורה, המשיכו יחדו ליישיבה הקטנה ומשם ליישיבה הגדולה... עד כדי כך שלא היה זה מן הפלא כאשר ימים מספר לאחר שזכה מאיר לבוא בברית הארוסין, הגיעה הבשורה המשמחת על ארוסין של שרגא - ידידו הטוב.

ארבע עשרה שנים חלפו מאז נפרדו דרכיהם. ההשגחה העליונה הובילה את מאיר לקבץ משכנו בעצרת אפקים הרחוקה, ואלו את שרגא - להמשיך ולדור בעיר הלבנה.

תחלה שמרו הם על קשרי מכתבים, אולם אט אט הלך הקשר והתרופף, בעקר מצדו של שרגא שביטו כבר החל להתמלא בצחצוח ילדים, וזמנו הלך והצטמצם. כך הונח הקשר עד שחזל לגמרי. ביתו של שרגא כבר התמלא בהמולת ילדים בריאה, אולם בינתיים, באפקים הרחוקה עברו על מאיר וזוגתו ארבע עשרה שנים קשות מנאש. שנים ארוכות של בדידות וצפייה, של אשליית מתנפצות ושל תקוות נכזבות.

את מיטב כספם, זמנם וכחם השקיעו בני הזוג כדי למצא מזון לבעיה שהקדירה עליהם את שמי חיים. אולם הישועה בוששה מלבוא. ביתם נותר ריק ומשמים, והרופאים כבר כמעט ואבדו תקווה.

עתה, פאשר נפתחה המעטפה ובתוכה התגלתה ההזמנה הצנועה, מעטרת בכמה שורות ממות מידיד ותיק משפבר הלימים, הפתה המציאות בפניו של מאיר. "הלוואי שאתה היית בן ביתנו... שרגא כבר זוכה לחגג בר מצוה לבנו, ואלו אני...?" *

כשאותות ההלם והצער עדין נזרים על פניו, מהר הוא לביתו של מורו ורבו, איש החסד והאמונה, אשר לבו הרחום היה פתוח כאלום ואזנו היתה כרויה לכל בקשת עזרה שהפנתה אליו, הלא הוא הגאון הצדיק רבי שמשון פינקוס זצ"ל.

"רבי", פנה שרגא לרבי שמשון כשדמעות שוטפות את עיניו והוא זועק בקול לא לו: "איני יכול ויתר!" הזעקה שבקעה מפיו פתחה היטב את מצוקתו; כמה אפטר לחכות, כמה אפטר לסבל, לטרת ולהתאכזב. אולם יחד להרבים ימים ביאות.

"רבי מאיר", פנה אליו הרב פינקוס, לאחר שהזדהה עם כאבו, "לרבונו העולמיים כבר זעקת?" "מה זאת אוקרת?", נרעש מאיר מעצם השאלה, "הלוואי כבר שנים שאני מתפלל ומתחנן לפניו!"

"לא שאלתי אם התפללת", הגיב הרב פינקוס, "שאלתי האם זעקת. האם צעקת לפני מקורות הלב! האם השלכת עצמך על רחמי וחסדיו?" עווד עומד נבוך ותוהה, וכבר הפתיעו הרב פינקוס כשנפרד ממנו לשלום ואמר לו: "שוב נא אל ביתי הלילה בחצות ונדבר על כך".

"בחצות?", התפלא מאיר, אולם מיד השתתק בהסכמה. אם הרב פינקוס מבקש, פנראה שיש סבה לזכר.

באישון לילה נשמעו דפיקות עדינות על דלת ביתו של הרב פינקוס. הדלת נפתחה, ורבי שמשון נטל את ידו של מאיר ויחד עמו בלא אומר ודברים אל הרבך שהתמין בחזית הפנן. המנוע התנע והרבך יצא אל הלילה החשוף.

במושב שלצד הנהג ישב מאיר כשפניו אומרות תהיה; לאן מוביל אותו הרב בשעה מאחרת כל כך? תמיתהו גדלה שבעתים פאשר יצא הרבך מתחומי אפקים, והחל לדהר דרומה, לעבר המדבר המתרוח.

כרבע שעה הלפה עד שפנה הרבך לשביל עפר והחל לטפס אל ראשה של גבעה קטנה הצופה על פני המדבר פתוח. משהגיעו לראש הגבעה ירדו הם מן הרבך והביטו סביבם. רח של תחלת חדש האיר קלושות את האזור, ורבי שמשון פנה לאבדו. הצביע לעבר השמים השחורים ירוגי הפוככים ואמר לו: "קעת ארצה לך כיצד זועקים לאבא שבשמים".

קח, מול עיניו הנדהמות של האבדו החל הרב פינקוס לזעק מרה: "טאטעו! אבא! טאטעו! אבא!" נפש תהי' ללא היתה בכל האזור. רק חד עמום שב אל הליהם מהמרחב המוסם, מחרה מחזיק אחרי הרב: "טאטעו, טאטעו, אבאאאאאאאא".

"ובכן", אמר הרב פינקוס, "איש אינו שומע אותנו עתה מבלעדי ה' יתברך. קעת תצעק גם אתה. תבכה לאבא שבשמים, תשווח עמו, תפרק לפניו את כל הכאב שנטען בלבו בשנים האחרונות. רק הוא שומע אותך עשן, ורק הוא יתברך. היחיד שיכול באמת לעזור לך!"

"אבא לקחתך בעוד כמחצית השעה", הפטיר הרב לעבר האבדו, ומבלי לצפות למענה התניע את הרבך ונעב את המקום.

נרעים ספורים חלפו עד שנופרץ האשד, והדמעות החלו לזלוג פנים. מאיר זעק כפי שלא זעק מעודו, שפך את לבו ונתן דרוו לרגשותיו. בכיו הרם הדוד בטרנדי המדבר, ודומה היה בפניו כאלו נשמעת זעקתו מקצה העולם ועד קצהו.

כחם מחצית השעה היעודה שב הרב פינקוס למקום. מאיר נכנס לרבך בשתיקה, בלבבו בקש הוא לחוות עוד מעט את קרבת ה' שזכה לה בזקות האחרונות, קרובה אשר פמיה טרם חש מימיו. משעצר הרבך ליד ביתו כבר חש הוא במין טהרה הפושטת ככל איבדו. ישועות קרובה, הוא היה בטוח בקך.

כשנה לאחר מכן כבר התפשטה הידיעה המשמחת בקרב כל קהלות אפקים. רבי מאיר וזוגתו זכו לישועה כפולה ומכפלת, תוך שהם מנפצים זעק לרבונו העולמיים בקרבה כה עזה ובהתפבלות שאין דוגמתה, שעמם באו במגע בחמש עשרה השנים האחרונות.

הכל שחו בנס המפלא, והישועה על המופת' של הרב פינקוס עברה מפה לאוזן.

כיצד עושים 'מופת' כזה?" נשאל הרב פינקוס לימים, אולם הוא לא הראה אותות התפעלות כלל וכלל; "אין כאן כל מופת", הוא אמר, "אלמלא הייתי שם לא הייתי בטוח בקך", הוסיף, ומיד הסביר: "דבר פשוט: ברגע שאותו אבדו זעק לרבונו העולמיים בקרבה כה עזה ובהתפבלות שאין דוגמתה, לא היה שרץ שתפלתו לא תשמעו!"

אש להבה' עמ' תקמג

גליון זה יוצא לרגל שמחת נישואי
בת ידידנו החשוב הר"ר דוד משה מין הי"ו
מלארענס ניו-יורק
עב"ג החתן הבה"ח יואב נתן נ"ו
מבחיירי ישיבת מיר
מסידערסט ניו-יורק
שיזכו להקים את ביתם על אדני התורה והיראה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

ענין דיומא

כתב המ"ב (סוף סי' תקנ"א) "ובכונת האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה" ובנותן טעם להעתיק דברים נפלאים מרבינו שליט"א בספרו טעמא דקרא: הנה במגילת איכה יש אריכות גדולה על עניני הצרות שאירעו לישראל אבל על עצם חורבן הבית לא האריך כ"כ והטעם "ל עפ"מ שאחז"ל בב"ר פמ"ב סוף סי' ג' דכל והיה הוא לשון שמחה ומתיבין ליה מהא דכתיב (ירמי' ל"ח כ"ח) והיה כאשר נלכדה ירושלים אמר להם עוד היא שמחה שבו ביום נטלו ישראל אופכי על עונותיהם דאמר רשב"נ אופכי גדולה נטלו ישראל על עונותיהם ביום שחרב ביהמ"ק שנאמר תם עונך בת ציון, נמצא שעצם חורבן הבית הי' טובה לישראל שנמחלו עונותיהם וגם ששפך חמתו על העצים ועל האבנים לכן לא האריך אלא בעניני הצרות שבאו כתוצאה מכך שהם היו רק לרעה (ועי' בתוספות בקידושין ל"א ב' ד"ה איסתיעיא). והנה בימינו אנו, ברוב המקומות לא נוהגים לערוך תיקון חצות ובודאי שלא באמצע היום, אך סיפר רבינו שליט"א שמע מאביו רשכבה"ג מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע, שזוכר מישיבת נובהרדוק, שהיו עורכים כל בני הישיבה כל יום תיקון חצות בבכיות נוראות על שכינתא בגלותא, ומייחלים לביאת מקדשנו בב"א. יעזור ה' שנזכה שיקום בנו "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה" וכמו שעמדו בעלי המוסר על הלשון "זוכה" לשון הווה, והיינו כי מי שבוכה באמת על החורבן הרי שזה כבר נחמה פורתא אצלו, וכבר כעת הוא מעט זוכה, ויראה בקרוב את הגאולה השלימה בב"א.

עלי שי"ח

"מרן פוסק הדור הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"לה"ה"

לפני ימים ספורים הל' יום היא"צ הרביעי לחמיו של מרן שליט"א, להבחל"ח מרן פוסק הדור הגר"ש אלישיב זצוק"ס. בשנים קודמות עלה מרן שליט"א על קברו ואמר כמה פרקי תהלים כמקובל, השנה לא עלה מרן שליט"א, אך במהלך היום מיד כשגמר את סדרי הלימוד הקבועים, הוא עשה לעילוי נשמתו דבר המועיל הרבה יותר מהעליה על קברו הקדוש: במשך שעה ארוכה הוא למד פרקי משניות המתחילים באותיות של שמו יוסף שלום, 8 פרקים, ואמר את הבקשה לפניה ולאחריה.

נזכיר כאן עוד, כי השבוע באחד הימים סיפר מאן דהוא למרן שליט"א כי שמע לפני כמה שנים שדיברו עם מרן הגר"ש אלישיב אודות מעלת הסנדקאות ועד כמה כדאי לבטל תורה עבור זה, בתוך הדברים הזכירו לו כי הנה ידוע בשער בת רבים על חתנו מרן הגר"ה שליט"א שטורה ומבטל הרבה זמן עבור בריתות, ובפרט ידוע בשנים קודמות שהיה כוחו במותנו היה נוסע כמעט כל יום אפילו מדן ועד באר שבע כדי להיות סנדק בברית. מיד כששמע הגר"ש את הדברים, הניף ידו בביטול ואמר 'אצל החתן שלי לא שייך ביטול תורה, ואין ראייה ממנו' כי תמיד לומד הוא גם במחשבה ובכל מקום.

חייך מרן שליט"א בענווה ואמר לאיש שיחו: ומה תרצה שהוא יגיב? סך הכל לא רצה לדבר בגנות העדים' שלו...

בשנה זו שהל' תשעה באב בשבת ונדחה ליום ראשון, יש את המחלוקת ההלכתית הנודעת בין מרן שליט"א לחמיו זצוק"ס. מרן שליט"א סבור כי בשנה שכזו דין הבדלה הוא במוצאי תשעה באב, והשנה, יום ראשון בלילה, וגם מי שמוכרח לאכול כגון שהוא חולה לא מבדיל (מלבד בעל ברית המוזכר במשנה ברורה) וטענתו בצידו, איך ישתה יין בתשעה באב והלא יום זה אסור בכשר ויין, לעומת זו מרן הגר"ש, במכתב (נדפס בקובץ תשובות חלק א') משיב על זה כי אדרבה, עיקר דין הבדלה הוא במוצאי שבת, ורק מי שלא יכול מבדיל במוצאי יום ראשון עיי"ש שהאר"י.

ויהי רצון שיהפך לנו לששון ולשמחה ומאבל ליום טוב.

דבר העורך

הקינות

כשנתבונן נמצא, כי חלק גדול מה'קינות' שאנו אומרים בתשעה באב עוסק בתיאור - ירושלים בתפארתה. למרבה הצער, אנו קוראים את הקינות הללו מבלי להבין את משמעותן, ולעיתים מתוך תחושת ציפיה מורטת עצבים לרגע בו הן תסתיימנה... אולם ברור, כי לא זו היא מטרת אמירת הקינות!

עלינו להתבונן במה שאנו אומרים, ובאמצעות הקינות הללו לנסות להחדיר אל ליבנו מעט מן המעט - מהתחושה אודות מה שאיבדנו! מעט מן המעט מתוך ים הכאב הבלתי נדלה, מתוך ההחמצה הבלתי נתפסת!

אני זוכר שכשראיתי את אבי שליט"א אומר את הקינות בתשעה באב, ניתן היה לחוש במוחש כיצד הוא מתחבר לכל מילה ומילה. כיצד הוא מבין על מה בדיוק היא מדברת, ולנגד עיניו חולפים ביעף כל מדרשי חז"ל הקדושים עליהם מבוססים הדברים... אבל אנו? אנו בקושי מצליחים להבין את המילים שאנו מוציאים מפינו!

מאידך גיסא, בדורנו אפשר דרא... ישנם ספרי קינות רבים בהם ישנו פירוש צמוד לכל מילה - ומילה... כמובן, בשעת אמירת הקינות לא ניתן להספיק לקרוא את כל הפירוש ולהבין את מה שאנו - אומרים... אולם בדיוק לשם כך ניתנו לנו שלשת השבועות הללו: בכדי שנוכל להתכונן!!!

אם ננצל את הימים הללו כהלכה, נלמד את דברי חז"ל העוסקים בבית המקדש ובתפארתו וממחישים את החסר, ובמקביל גם נלמד את פירוש הקינות שאנו מקווים שלא נצטרך לומר בתשעה באב אשר יהפך לששון ולשמחה אק ספק בכך שהאבלות שלנו תראה אחרת לחלוטין... - מי יתן ונזכה כולנו שיתקיימו בנו דברי חז"ל הקדושים שהבטיחונו ואמרו (תענית ל', ע"ב) "שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משובש כל המתאבלים עליה. מכאן אמרו: כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה!"

(מתוך דברי חיזוק והתעוררות כפי שנאמרו ע"י בנו של רבינו הגאון ר' שלמה קניבסקי שליט"א)

מרכת שבת 808
צחק צולצול (ב"ב)

בענייני ט"ב, יהפך מהרה לשישון ושמה

- א. בערב ט"ב פוסק מלימודו מחצות גם כשחל ערב ט"ב בשבת. ולא דווקא חצות בדיוק אלא אפילו כמה רגעים אח"כ. עיין שו"ה תקנ"ג ה'.
- ב. ולומד שו"ע י"ד מהל' נדוי וחרם עד סוף הלכות אבלות, ורמב"ם הל' אבל, וגיטין נ"ה ב' - נ"ח א' עם מהרש"א, ומשנ"ב הל' ת"ב. ואם נשאר פנאי לומד עוד עניינים. עי' שו"ה תקנ"ד כ"ד.
- ג. בסעודה המפסקת יושב ע"ג כסא רגיל, אבל כשאוכל את הביצה בסוף הסעודה יושב ע"ג כסא נמוך ומטבל הביצה באפר, ואומר זוהי סעודת ט"ב. ודלא כשו"ע סי' תקנ"ב ס"ז שבסעודה המפסקת יש לישב על כסא נמוך ואמר לי שכך נהגו אצלם. ועי' שו"ה תקנ"ב ג', ומש"כ שכשאוכל הביצה יושב ע"ג כסא נמוך ומטבל באפר הוא דלא כשו"ע שם ס"י שנהגים לטבל הפת באפר, ואמר לי שכך נהגו אצלם ועי' א"א (בוטשאטש) סי' קנ"ה שהביא זה.
- ד. קודם השקיעה חולץ נעליו, ולא הולך כל ה"ט"ב עם מנעלים וגם לא נעלי גומי. כי כן החמיר החז"א על עצמו, ועי' שו"ע תקנ"ד ס"ז.
- ה. מהשקיעה ואילך יושב על כסא נמוך, ואמר לי שאין צריך כסא שיהי' בדווקא פחות מג"ט והעיקר נמוך מהרגיל. עי' שו"ע תקנ"ט ג', ומש"כ שא"צ כסא פחות מג"ט, כן אומר בשם החז"א.
- ו. ישן (ע"ג מזרון) על הארץ ומניח אבן תחת הכר, וכשקשה לו ישן על המיטה אך מניח אבן תחת הכר. עי' שו"ע תקנ"ה ב' "יש מי שנוהג לשכב בליל ט' באב על הארץ ומשים אבן תחת ראשו".
- ז. בק"ש שעל המיטה אומר רק שמע ישראל, ואהבת, בידך, ברכת המפיל. עי' שו"ע תקנ"ד ס"ד ובמ"ב, ואומר בשכיבה, ואמר לי טעמו בזה דמייקר הדין אין צריך לומר אלא פרשה ראשונה דק"ש ומה שאומר כל ג' פרשיות שמא לא כיון בק"ש דערבית, א"כ כמו שבק"ש דערבית יש לשבת (שו"ה ס"ג ה') לכן גם בק"ש שעל המיטה יושב, אמנם זהו בכל השנה אך בליל ט"ב שאומרים רק פרשה ראשונה א"כ אין זה לצאת יד"ח של ערבית לכן אפשר לומר בשכיבה, (כן אמר לי) ועי' שו"ה רל"ט ב'.
- ח. כשיוצא מבית הכסא נוטל אח"כ פעם אחת על כל יד. שכן מעיקר הדין די בפעם אחת עי' מ"ב ס"ד סקל"ט, ורק בנטי' שחרית נוטלים יותר וראה שם עוד שיטות, ועי' שו"ע תקנ"ד ס"י שיש ליטול רק עד סוף קשרי אצבעותיו.
- ט. מתפלל שחרית כותיקין כהרגלו, וגומרין הרבה קודם חצות. עי' מש"כ רמ"א סי' תקנ"ט ס"ג ומאריכין עם הקינות עד מעט קודם חצות, ועי' משנ"ב סקס"ז שאם על ידי שמשכימין לביהכ"נ יגמרו הקינות הרבה קודם חצות טוב שלא להשכים כל כך, אך כאמור מן נוהג להתפלל וותיקין כרגיל אף שגומרים מוקדם.
- י. אחר הקינות הולך לבית הקברות, ואם לא היל' ל' יום אומר אשר יצר אתכם בדין וכו'. עי' שו"ע תקנ"ט י', וסי' רכ"ד דהולכין על הקברות.
- יא. לא עומד בין הקברים אך נכנס לתוך ד' אמות שבתחילת ביה"ק. עי' מש"כ המ"ב סי' תקנ"ט סקמ"א.
- יב. אינו אומר תהילים בט"ב. ושמעתי עוד ממרן שהחז"א התיר לאמו ע"ה לומר תהילים, ואמר מרן שליט"א דיתכן שרק לנשים התיר אך לאנשים לא, ועי' שו"ה סי' תקנ"ד מ"ב סק"ז דין תהילים במנחה של ת"ב.
- יג. מרן אומר בשם החז"א שהתיר לקרוא סדר הדורות, וכן אומר בעצמו שאפשר לקרוא ספרי מעשיות על גדולי ישראל וכדו'. ואמר לי שאין זה נחשב כהיסח הדעת מאבילות כי אין איסור לעשות בט"ב דברים נוספים והעיקר לזכור החורבן אבל א"צ כל רגע ורגע ממש (ודו"ק) ועי' היטב בשו"ה סי' תקנ"ד דין כ"ח בסופו ומ"ב שם סקמ"ט "דוקא שקובע עצמו למלאכה ומסיח דעתו מהאבילות".
- יד. קודם מנחה משלים הקרבנות שרגיל לומר קודם שחרית. עי' שו"ע תקנ"ד ס"ו.
- טו. ט"ב שחל במוצ"ש חלץ נעליו אחרי צה"כ.
- טז. אחר ערבית מוצאי ט"ב לובש נעליו ושוטף פניו. עי' שו"ה ד' ג'.
- יז. ומברך שעשה לי כל צרכי והמעביר שינה. וכן נהג החז"א ודלא כמ"ב תקנ"ד סקל"א שהסכימו הרבה אחרונים שיכול לברך בט' באב שעשה לי כל צרכי.
- יח. ט"ב שחל במוצ"ש, כשנצרך לאכול מפני בריאותו בצום לא הבדיל, וכן הורה. אמנם עי' שו"ה תקנ"ו א' ובסי' תקנ"ט מ"ב סקל"ז גבי ט"ב נדחה שבעל ברית יכול לאכול אחרי חצות ובלבד שיבדיל תחילה.
- יט. כשחל ט"ב ביום ה' מתיר להתרחץ לכבוד שבת מיום ו' בבוקר ולא רק מאחרי חצות. עי' מ"ב ריש סי' תקנ"ח, ומ"מ ראיתי שנמנע מלגוז שערות לילד בן ג' וא"ל טעמו דאפי' שמותר להסתפר מ"מ הוא אינו מספר ממש רק גוזז שערות לא לשם תספורת, וזה לא הותר.

(מתוך הספר רב המכר 'אלא' הנהגות מרן שליט"א על סדר השו"ע)

הערות הקוראים

כמה בירורים בהנהגות מרן שליט"א לימים אלו

- בשבוע שעבר התפרסמה באכסנייה נפלאה זו הנהגות מרן שליט"א שנעתקו מהספר 'אלא', והננו להעיר בזה כדלהלן:
- א. הובא שבמוצאי שבת חזון לא מניח על עיניו משיירי יין הבדלה משום איסור רחיצה. והיות ולמערכת 'דברי שיח' התקבלו עשרות תגובות, שלכאורה מה שייך בזה רחיצה; אכן, הנוסח לא מדויק דיו, מרן שליט"א חושש לאיסור של סיכה, ובאמת שהוא בעצמו העיר שאינו מוכרע אצלו רק צידד לחומרא, וגם זה לא בכל השנים.
- ב. הנהגת מרן ברחיצה ערב שבת חזון: הנה מרן מוסר בשם החזון איש זצ"ל שהתיר להתרחץ בערב שבת חזון אפילו עם סבון, והוסיף מרן: שאם רגיל לרחוץ בחמין יכול (כמ"ש המ"ב), אבל דווקא פניו ידיו ורגליו, ומי שרגיל לטבול כל ערב שבת יכול גם בערב שבת זו.
- ג. העיד לנו ת"ח שליט"א, שמרן סבור כי בשנה זו שחל תשעה באב בשבת, מרן החמיר על עצמו שלא ללמוד כבר מיום שישי אחרי חצות היום. היודע תוספת דברים בזה בכתב ובעל פה, ממרן שליט"א או מאחרים, נשמח מאוד אם ימציא לידינו.

בברכה,

מערכת הספר 'אלא' - הנהגות מרן שליט"א

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

עלי שי"ה "המנוחה בצפת"

דבר העורך

בימים כימי בין הזמנים מן הראוי להביא מדברי רבינו שכתב בספרו "אורחות יוסף", בחשיבות התפילה: "הנה גודל מעלת התפילה אמרו חז"ל (בתנחומא מקץ סי' ט) שאין לך גדולה מן התפילה... וכחה של תפלה כבר אמרו חז"ל (תנחומא ואתחנן ד') אין הקב"ה פוסל תפלת כל בריה... וביותר יש להשתדל להתפלל בציבור והוא חיוב גמור מדינא כדאי' בגמ' (פסחים מ"ו) שחייב לילך עבור זה לפניו עד ד' מילין או לאחוריו עד מיל וכן נפסק בשו"ע... וכ' הפוסקים (עי' מ"ב סי' צ' סק"ז) שאפי' בשביל תורה אסור לבטל תפלה בצבור... גם עיקר המצוה להתפלל בביהכ"נ כמו שאמרו (ברכות ו' א) אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בביהכ"נ... ולדבר דברים בטלים בביהכ"נ (אם אינו צרכי מצוה) הוא איסור גמור... וכן דין קביעות מקום בביהכ"נ שחז"ל הפליגו בזה מאד... ואפי' מי שאין מתפלל כותיקין עכ"פ חייב להשכים כפי יכולתו כמו שאמרו (ברכות ח') קדימו וחשיכו לבי כנישתא כי היכי דתורכו חי, ואמרו (בשבת קכ"ז) השכמת ביהמ"ד הוא מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרון קיימת לו לעוה"ב... ואמרו (באדה"נ פכ"א) שינה של שחרית מוציאה את האדם מן העולם שיכול לעבור זמן קריאת שמע ע"ש והרי זה מעוות לא יוכל לתקון... ובגמ' (ברכות כ"ט) אמרו במערבא לייטי ע"ז וחלילה לזלזל בקללת חז"ל, עכ"ל. ומסיים רבינו את ספרו "אורחות יוסף", וז"ל: "בברכות ח' א' קדימו וחשיכו לבי כנישתא כי היכי דתורכו חי. וקדימו היינו לבא לפני התפילה וחשיכו היינו שלא לצאת עד סוף התפילה, וזה גורם לאריכות ימים ושנים". נתחזק כלנו בימי בין הזמנים בדבר חשוב זה ושמו "תפילה" ונזכה שיתקבלו כל תפילותינו לרצון לפני אדון כל. ונסיים בברכה לכל עמלי התורה "וקווי ה' יחליפו כוח יעלו אבר כנשרים".

בברכה

יחזקאל שטרן (ב"ב)

סיפור שלא פורסם מעולם שמענו מחתנא דבי נשיאה, הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א, ראש ישיבת קהילות יעקב לצעירים בבני ברק.

וכך סיפר: היה זה בשנת תשנ"ב באותם שנים היה מו"ח מרן שר התורה שליט"א נוסע כל שנה לכמה ימים למנוחה בצפת בדירתו של הרב רבי אליעזר ליברמן שליט"א, בשכונת מאור חיים. בחודש אב של אותה שנה הייתי זקוק לשוחח עם מו"ח בנוגע לשידוך שהיה על הפרק עבור אחד מילדינו, והנה כל יום היה טירדא אחרת, וגם היה סביבו אנשים רבים כמו תמיד, וקשה היה לשוחח בנחת. אמרתי, אמתין איפה שיסע צפונה ואז בודאי יהיה יותר שקט. ואכן, באחד הבקרים נסעתי השכם בבוקר ברכבו של הנהג המסור הר"ר ישעיהו אפשטיין שליט"א, והגענו לתפילת שחרית עם הנץ החמה, התפילה היתה בביתו של הרה"ג רבי ישי מנדל שליט"א, שהיתה לו דירה שהיה נח בה בימי חודש אב, וכמוכן היה ספר תורה כשר ושם התפללנו.

אחרי התפילה שוחחנו בפרטיות והכריע מה שהכריע. מיד לאחר מכן ראיתי שהלך לחדר והחל מיד בכתיבת חידושי תורה, הוא עסק אז בכתיבה של דרך אמונה חלק ג'. לא בזבז רגע. ואגב, הסיבה שהוא נסע לצפת היה בשביל 'לנשום' קצת אויר נקי ונעים שיהיה לו קצת להחליף כוח, ולמעשה, בדירה דאז היה חלון קטן אחד עם אויר בכל הדירה, וסמוך לזה ישב מרן שליט"א... כעבור כמה שעות מרן שליט"א הודיע להר"ר ישעיהו אפשטיין שהיום לפי חשבון הזמן יש לו מעט פנאי, והוא חושב שכיון שהוא כבר בצפון כדאי יהיה להתפלל על קברם של התנאים הקבורים באזור. וכך עלינו כולנו למירון אצל רבי שמעון בר יוחאי, ואצל רבי יהודה בר אלעאי, ועוד כמה קברים. הוא התפלל בכל קבר כמה רגעים והמשכנו הלאה. כך היה נראה ימי "נופש" בצילו של מרן שליט"א כפי ששמענו מהגר"ש שליט"א.

מבעה זה אדם

סיפר נין רבינו, באחד הימים פונה אלי רבינו בשאלה, במה אתם עוסקים בישיבה. ענית - בפרק ארבעה אבות שבמסכת בבא קמא.

- "באיזה דף?"

ענית, בדף ג' ע"ב בסוגיא של מחלוקת רב ושמואל האם "מבעה" הנזכר במשנה זה שן או אדם.

- "התדע לבאר מדוע סובר רב שמבעה זה אדם?" שאל רבינו. והשבתי - כן, כמוכא בגמרא מן הפסוק אם תבעיון בעיו.

ואז פונה רבינו בחיך ואומר, הנה כי כן שים לב, "אדם" זה רק מי שמבקש, שמתפלל. מי שלא מתפלל לה' אלא הכל אצלו נוסע' בלי תפילה, אינו אדם... (מידידנו הבה"ח מ"ה נ"ו).

על חלצית ואסטרונומיה

על חלצית ואסטרונומיה

אל רבינו נכנס השבוע יהודי שעוסק לפרנסתו בתחום המדע והחלל, בין השאר הוא סיפר לרבינו כי תחום זה מתפתח מאוד, וכי קל יותר היום לאנשי המדע להגיע אל הירח, ויש שם הרבה תגליות מענינות. באומרו זה הוא הוסיף, שרבונו שליט"א יסביר לו מה תועלת יש בדור זה לדעת דברים אלו, ומדוע הקב"ה סובב שתחום זה יתפתח מאוד? האם יש הסבר לכך? שאל האיש.

רבינו השיב לו על אתר: בטח, ישמעו אונך מה שפיך מדבר. אפשר לאדם לעלות ולעלות אפילו עד לירח, זהו גובה אין סופי, מכאן ילמד האדם שבעשייתו עבירה חלילה, יכול הוא לרדת ולרדת עד אין סוף וירש גיהנום רח"ל.

וכמו שאנו רואים כמה אפשר לעלות ולעלות גבוה, כך נזכור כל הזמן גם כמה חלילה עלול האדם לרדת עוד ועוד, וד' יצילנו מכל מכשול.

פרסום ראשון:

רשימות מפנקסו של חתן רבינו הגאון ר' יצחק קולדצקי שליט"א

הנהגות גדולי ישראל בימי בין הזמנים

בשעתו כאשר ראו ראשי ישיבות למרן הגרא"מ שך זצ"ל בקשר אולי לעשות שינויים לבין הזמנים, ומרן ענה: שבהיות ובמשך כל הזמן הוא עסוק וטרוד בלימודים של נשים נזיקין. והוא רוצה גם ללמוד קדשים, ולכך הוא חייב את הבין הזמנים להתמסר לסדר קדשים, ובאמת בימי בין הזמנים הוא חיבר את ספרי אבי עזרי על סדר קדשים, כיוצא בזה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל היה לומד בבין הזמנים את המשנה למלך שמאד אהב ללמוד אותו ולא מצא לזה זמן, ועל זה ניצל את ימי בין הזמנים שלו ללימוד המשנה למלך.

רבינו בנופש בעיר צפת

בשעתו כאשר מר"ח מרן הגר"ק שליט"א היה נוסע בבין הזמנים לעיר צפת היה לוקח אתו את המחברות שלו, ומסדר לדפוס את ספרו הגדול דרך אמונה. ובדרך כלל היה שוהה שם חמשה ימים בלבד, והיה אומר שהוא מספיק בבית הבראה שלו בחמשה ימים אלו לכתוב ולסדר את הספר דרך אונה כמות כזו שבבני ברק לוקח לו כמה חדשים טובים. אצל אנשים אלו, בין הזמנים פירושו שחרור מעול הציבור, ותוספת עול תורה כל אחד לפי ענינו. והסיבה היא מובנת מאליה, שאצלם אין מושג של ניתוק ח"ו מתורה, ואין להם צרך לנוח או להתאורר מן הלימוד, כי אדרבה המנוחה הכי טובה היא לצלול עמוק בים התלמוד, ודוקא אז כאשר יש להם קצת שחרור, מוצאים להם זמן יותר להקדיש זמן לאותם לימודים נוספים שחסר להם במשך השנה.

ויט שכמו לסבול

וע"ז המליץ רבינו בשם החזון איש על הפסוק "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול ויהיה למס עובד" והקשו המפרשים שלכאורה יש כאן סתירה, שאחרי שהוא רואה במעלת המנוחה שזהו טוב, אם כן מדוע ההמשך הוא "ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד". ותיירץ החזון איש הנה מצינו כאשר יהודי המקריב קרבן לה' הרי הוא בוחר את הבהמה הכי מובחרת וכמו שהבל הביא מבכורות צאנו והקרבן נתקבל ברצון. וכמו כן ישכר שרצה להקריב את חייו לתורה, חיפש מהו הדבר הכי טוב כדי להקריבו, ומצא שאנשים מאד אוהבים את המנוחה ואז כאשר עמד ואמר: רבונו של עולם הריני מקריב את המנוחה לקרבן של עמל התורה "ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד", ובדרך כלל ממליץ רבינו לקחת איזה לימוד מסויים שיהיה עליו עול ללמוד בבין הזמנים כדי שהזמן יהיה מנוצל כמו שצריך,

מרן הקהלות יעקב זצ"ל

בשנת תש"ל יצא הסטייפלר זצ"ל בקריאה לבני הישיבות שילמדו כל יום בבין הזמנים לפחות 4 שעות ביום במסגרת ישיבת בין הזמנים [ולא לבד] כי כאשר לומדים במסגרת של ציבור יש יותר ס"ד לנצל את הזמן שלא ילך לאיבוד

מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל

בשעתו בשנים שבין תש"ך לתש"ל כאשר מרן הגר"ש זצ"ל היה בשנות החמשים היה נוסע עם הרבנית ע"ה לבין הזמנים ביחד עם אאמ"ר הגר"ש קולדצקי זצ"ל ואמי מורת ע"ה לבית הבראה בנתניה, וגם שם כמובן היה הגר"ש קם כדרכו כמה שעות לפני עלות השחר ולומד בניגונו המיוחד, וגם כאשר הלכנו לבקר את הורינו בשעות הצהריים, [שעת האוכל], אז הגר"ש זצ"ל לא פסיק פומיה מגירסא כפשוטו כמו שכתוב "ויט שכמו לסבול". והתמונה הזאת עומדת בעיני כאילו היה אתמול, כמה שזכינו לראות אצל הגר"ש חביבות ומתיקות התורה עם כל המרץ ובכח בכל עת ובכל שעה.

ועיין במסכת שבת קיט: בדברי הגמרא לא חרבה ירושלים אלא בשביל ביטול תינוקות של בית רבן. וכתב המהרש"א שם וז"ל: ביטול תינוקות של בית רבן הוא מצוי בכל קהלה, גם הבחורים מבטלים רוב הימים בבין הזמנים והלכים ברחובות בביטולים ובטיולים עכ"ל.

יהיו דברים אלו מגדולי ישראל חיזוק לבני הנעורים לקבוע סדרים קבועים גם בבין הזמנים ולדעת שבעולם הזה אין זמני פטור, ורק אולי קצת מנוחה למי שזקוק לזה, ובזכות זה נזכה לבנין בית המקדש במהרה.

פניני תורה ל'בין הזמנים'

יתכן שאין זה בגדר 'המפסיק ממשנתו', שהרי אדרבה, מפסיק כעת מטיולו ולא מפסיק ממשנתו, שהרי עיקר נסיעתו הוא לטיול ורק לומד הוא בדרכו לניצול זמנו.

השיב לי מרן שליט"א במכתב: חלילה להפסיק ממשנתו.

חלוק מגבת בבריכה

כתוב בספרים שהמתנגב בבגד, הרי זה קשה לשכחה, ומור"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הסתפק בפני האם המתנגב בחלוק-מגבת הוא גם "קשה לשכחה", כיוון שישנם כאלו שהולכים בו כמו "חצי בגד", ביציאתם מהבריכה והים וכדו', או שנחשב הוא למגבת, וצ"ע.

תפילת מנחה קודם רחצה בים

כתב השו"ע (או"ח פט, ג): אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלל תפלת שמונה עשרה. וכתב המשנ"ב שגם אין לעשות כן כשהגיע זמן מנחה ומעריב, ואפילו כשיגיע למקום בו יוכל להתפלל עם הציבור בזמנו, אסור. מפני שהליכה בדרך היא כעוסק בצרכיו. ולפי זה לא מובן כיצד נוסעים לים קודם שמתפללים מנחה. ובספר הליכות שלמה מובא ממרן הגרש"ז אורבך זצוק"ל שאנו מקילים לרחוץ כשהגיע כבר זמן מנחה, מפני שדיני הקדימה נאמרו רק כשרוצה להתפלל. אך כשאנו רוצה להתפלל כעת, יתכן שמותר לצאת ולנסוע לים וכדומה, גם לפני תפילתו. וממור"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שמעתי שבודאי שמותר לצאת מבני ברק לירושלים כדי להתפלל מנחה בכותל המערבי. ובשו"ת אור לציון כתב שכשמשך זמן הנסיעה ועיסוקיה היא פחות משעה וחומש, מותר לצאת לדרך קודם התפילה.

ארבע אמות חדשות

העולם נוהג "לצטט" בענין ש"כל המהלך ארבע אמות חדשות בארץ ישראל, הרי הוא בן עולם הבא", ולכן ישנם "המהדרים" בהליכה של עוד ועוד ארבע אמות חדשות ולא מוכרות בארצנו. אך לא, שמעתי ממור"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שאין מאמר חז"ל כזה.

בגמרא בכתובות (קיא, א) נאמר ש"כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל, מובטח לו שהוא בן עולם הבא", ולפיכך המצוה והענין הוא ללכת כל ארבע אמות בארצנו, גם מבית הכנסת הביתה, אל בית המדרש, הכולל או המרכז המסחרי, וזה למרות שצעדנו באותם המקומות אין ספור פעמים. מלבד זאת, משמעות דברי הרמב"ם (מלכים ה, יא), כפי שביאר הפאת השולחן (פ"א ס"ב בב"י סק"ב, וכ"ה במהר"ט יו"ד כח, ועי' מנוחת אמת פ"ז ושלהי דקייטא ס"כ), הוא שלא רק הדר בארץ ישראל נחשב לבן מעלה, אלא גם מי שלא גר בא"י ורק הולך בה

אלו שנוסעים לחו"ל לצרכי מצוה או לצרכי בריאות ופרנסה, מספרים על יופיים המפעים של מקומות רבים בארצות העמים. מדוע נפלאות הבריאה ופלאי העולם, ההרים הגבוהים, הנחלים והרי האלפים המושלגים, מצויים דוקא בחוץ לארץ ולא בארץ ישראל?

כך שאלתי את מור"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, והצעתי לפניו כתשובה את הרעיון הבא: חז"ל אומרים: "מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים? כדי שלא יהיו עולי רגלים אומרים: "אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר בירושלים - דיינו", נמצאת עלייה שלא לשמה. כיוצא בו אמר רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה אין חמי טבריא בירושלים? כדי שלא יהיו עולי רגלים אומרים: "אלמלא לא עלינו אלא לרחוץ בחמי טבריא - דיינו", ונמצאת עלייה שלא לשמה" (פסחים ח, ב).

ויתכן שזאת הסיבה שגם ארץ ישראל אינה משופעת בפלאי עולם, כדי שלא יעלו ויגורו בארץ ישראל כדי להנות מיופיה המיוחד, הריה ונופיה, אלא שיעלו ויתיישבו בה רק לשם מצות ישוב ארץ ישראל.

מרן שליט"א הסכים לתשובה זו ואמר שהיא נכונה.

כוונה לשם מצוה בטיול בארץ ישראל

ישנם דעות (כדעת הבן איש חי זצ"ל ועוד), הסבורים שישנה מעלה לטייל ולתור בארץ הקודש, ואולם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א סבור שלא שמענו מצוה ומנהג טוב לטייל בארץ ישראל.

ושאלתי את מרן שליט"א האם כשהיהודי בכל מקרה מטייל כעת, לצורך בריאות גופו ונפשו, האם ישנה מעלה שיכוין במהלך טיולו בארץ ישראל לשם חביבות ארץ ישראל והודאה להקב"ה בראיית פלאי ארץ חמדה ורחבה.

השיב לי הגר"ח במכתב שאין ענין וצורך לכיון כך, כי צריך לכיון לשם מצות ישוב ארץ ישראל בכניסתו לארץ או בתחילת עומדו על דעתו ויודע שנמצא בארץ הקודש, ואין ענין לכיון לשם מצוה זו בכל הליכה או סיור באתריה, עריה והריה.

להפסיק באמצע הלימוד באמצע הטיול

מעשה ביהודי טוב שהיה זקוק למנוחה ונסע לטייל ולפוש. במהלך נסיעתו להר או לחוף הים למד תורה מתוך ספר, ומידי פעם הפסיק מלימודו והביט בנוף שמחוץ לחלון האוטובוס. ושאלתי את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א האם מותר לו להפסיק ממשנתו ולומר 'מה נאה אילן זה', והספק בדבר הוא שהרי

ארבע אמות, כבר זוכה הוא להיות מבני העולם הבא, אך אין ראייה שהמתגורר בארץ ישראל צריך ללכת בה עוד ועוד ארבע אמות.

מילגת "ישיבת בין הזמנים"

מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל הורה שמילגת "ישיבת בין הזמנים" שקיבל בן ישיבה הסמוך על שולחן הוריו, שייכת לאביו, וכמובן שהאב יכול להעניקה לבנו.

נהג אוטובוס מחלל שבת

הורו חז"ל שאין לצאת לדרך עם אדם רשע, "פן תספו בכל חטאתם". ומה עם נהג אוטובוס מחלל שבת, המוגדר ע"פ הלכה כרשע? - שמעתי ממר"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שמותר לנסוע איתו, משום שנהג אינו חלק מהנוסעים, אלא רק האדם שמשמש ומוביל אותם לדרכם. ואמנם אין להתפלל ליד הנהג הרשע, כמו באב"ס ספר חסידים" שלא להתפלל ליד אדם רשע, כיוון שהשכינה מתרחקת ממנו ומעלים את עיניו מהמתפלל ליד רשע, אוי לרשע ואוי לשכנו.

נטילת ידים בים

הנוגע בגופו, בו יש מלמולי זיעה, צריך ליטול ידים, (שו"ע ומשנ"ב ס"ד). והנוגע בגופו הרחוק ממי הים באמצע אכילתו, כתב השדי חמד בשם שו"ת כפי אהרן שכיון שכל עיקר הטעם שצריך נטילה הוא משום מלמולי זיעה, אם כן אם שהה כעת בים ורחץ גופו במים והסיר משם מלמולי זיעה, אין קפידא אם נוגעים ידיו בבשרו. ואולם שמעתי ממר"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שגם במקרה כזה צריך ליטול את ידיו שוב, מפני שלא פלוג רבנן. וכן הורה מרן רה"י הגרא"ל שטיינמן שליט"א.

מציאת חפץ פחות ערך

מר"ר הגר"ח קניבסקי שליט"א הורה שכשמוצא חפץ פחות ערך, כגון צעצוע ים פשוט או גלגל ים פשוט הנמכר במספר שקלים בודדים, והמאבד לא יטרח ויגיע לקחתו ממנו אם יכריז עליו, שאינו חייב להרימו כדי ללכת ולהחזירו בעצמו. שהרי התורה אמרה "והיה עמך עד דרוש אחיך אותו", והמוצא אינו חייב להוליכו בעצמו לבית המאבד.

אכילה בטיול ובעמידה

חז"ל במסכת קדושין אומרים שהאוכל בשוק דומה לכלב, ויש אומרים שנפסל לעדות בגלל זלזולו בעצמו. ואמנם מובא בשם מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, שהאוכל בדרכים באוטובוס אינו נחשב כהאוכל בשוק. חז"ל במסכת גיטין אוסרים לאכול או לשתות בעמידה.

אבידה ומציאה בים

שכח מגבת בים וכשהגיע שוב לאותו המקום כעבור זמן, מצא באותו המקום מגבת כמו שלו, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג ס"ז) שהמיקום אינו נחשב

לסימן, וכבב"מ כג.ב. אך בפתחי חושן (פ"ג ס"ח) כתב שבמקרה זה יכול הוא לקחתו, כיון שגם חבירו לא יוכל להוציאו ממנו, כיון שאין לו סימן בדיוק כמוהו. וממר"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שמעתי שכאשר יש לו אומדנה חזקה שאכן מדובר בחפץ שלו, יכול לקחתו. וב"משפט האבידה" כתב שאם החליף בשפת הים את בגדו עם בגדי אחרים, יכול להשתמש בו, אך במקביל גם יכריז עליו. אך אם נראה לו בבירור שחבירו לא לקח במקביל את בגדו, אין להשתמש בבגד, ויכריז עליו, דרך מדורי השבת אבידה" בעיתון, כשבדרך כלל אדם שנאבד לו דבר מה, בודק שם.

כידוע מי שלא ראה את הים הגדול שלושים יום צריך לברך ברכה

עתה עם תחילת ימי בין הזמנים יוצאים רבים לחופי הים, ועבור רבים זה הפעם הראשונה שיוצאים לרחוק בים בשנה זו, ולכך התעוררה השאלה, האם גם אלו שרואים את חוף הים מחלון ביתם (או מהמרפסת דישיבת פוניבז', למשל), נחשבים כמי שראו את הים בתוך שלושים יום, או שלראות את הים הכוונה לראות מקרוב על שפת הים.

והשיב לי רבנו שליט"א שראיה מרחוק נחשבת ראייה לכל דבר ולכן אסור להם לברך את ברכת ראיית הים.

שכירות חדר-נופש מגוי

חז"ל אומרים: "ואל תשבו על מטת ארמית". הגמרא (ברכות ח,ב) מספרת שרוב פפא הגיע לבית אשה ארמית. הוציאה לו האשה מיטה ואמרה לו "שב". אמר לה: "איני יושב עד שתגביהי את המטה", הגביהה את המטה ומצאו שם תינוק מת, שהאשה הנכרית הניחה תחת המיטה, כדי להעליל עליו עלילה שכאילו הוא הרגו. מכאן אמרו חכמים אסור לישוב על מטת ארמית.

איסור זה, לשבת על מיטת נכרית, לא מוזכר ברמב"ם, בטור ובשולחן ערוך, אך הוא נפסק בכמה מספרי ההלכה של הראשונים, כמו הראב"ה והכלבו. לפיכך יש לכאורה לשאול כיצד שומרי התורה בחו"ל שוכרים חדרי אירוח ונופש מהנכרים ואינם חוששים מהאיסור לישוב על מיטה ארמית.

שאלתי את מר"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א והוא השיב שכל האיסור הוא דוקא לשבת על מיטת גויה השייכת כעת לגויה. אך כששוכרים חדר מהנכרים, השכירות מחשיבה את החדר ותכולתו כשייכים לנו, כרכוש יהודי, ובכך אין איסור.

(ייש"כ לידידיו הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א על מסירת הדברים)

עניני בין הזמנים

- סח רבינו, בצעירותי נסענו לנוח בצפת בחודש אב יחד עם מרן החזו"א, ולמדתי מס' תענית, ובקשתי מהחזו"א שילמד איתי, הוא הסכים ולמד איתי כמה ימים וחלק מהחידו"ת שנתחדשו לי ממנו כתבתי בשיח השדה ח"ג מסכת תענית.
- עד לפני כחמש-עשרה שנה היה הרגלו של רבנו לצאת עם הרבנית מדי שנה במהלך חודש אב לכשבועיים ימים של מנוחה בצפת. ימים אלו היה מנצל ביתר שאת לכתיבה רציפה של ספריו, כשהוא נהנה מן השקט השורר סביבותיו וממנוחת הדעת מהקהל הטורד אותו תדיר מלימודו. הוא היה רגיל לומר שבשבועיים מרוכזים אלה הוא מספיק מה שאין ביכולתו להספיק בכמה חודשים בביתו עקב טרדות הקהל.
- בשעות הערב היה יוצא לשאוף מעט מאווירה הצלול כיין של צפת, תוך הליכה בסמטאותיה המפותלות של העיר הקסומה. באחת השנים אף ביקר יחד עם בנו שהתלווה אליו בבית הכנסת של מהר"י אבוהב, ועיין בספר התורה המיוחס לו. פעמים אחרות היה מנצל את ההזדמנות להשתטח על קברי הקדמונים שבאזור הצפון, כדוגמת רבי שמעון בר יוחאי, נחום איש גמזו והרמב"ם - שעל קברו העיד רבנו כי יש לנו מסורת.
- רבנו הקפיד לקיים מדי יום מנין לתפילה בביתו, וזאת משום שהמנהג בצפת הוא שאין הכהנים נושאים כפיהם בימות החול, ורבנו לא רצה להפסיד ברכת כהנים. לשבתות היה נוהג לחזור לביתו. עוד מעניין לציין שהיה מקפיד להחליף את כל המזוזות בבית הנופש.
- בשנים האחרונות רבנו מסרב לנסוע, באמרו כי כעת יש לו עליית הגג בביתו, שם יכול הוא לסגור עצמו וללמוד שעות על גבי שעות שעות בשקט ובניטות מוחלט מהאנשים, ועל כן אינו רואה סיבה להרחיק נדוד.
- אחד שאל לרבינו, בתקופת חודש אב רבים נוסעים לנופש, והוא זוכה להסתופף בצילו של אדם גדול מידי יום ביומו, ואינו רוצה לוותר על זכות זו אפילו פעם אחת, בגלל נסיעה מחוץ לעיר, [אם לא מוכרחים] אמר רבינו המחשבה נכונה.
- רבנו סיפר כי בתו של החפץ חיים, הרבנית זקס ע"ה, סיפרה לאמו כמה סיפורים על אביה הגדול, והביא חלק מהם: מעשה אחר שסיפרה הרבנית זקס מצביע על הקפדתו הרבה של אביה הגדול בחינוך הילדים, ומלמדנו מעט על חכמת התגובה הנכונה:
- מדי פעם, כשנצרך החפץ חיים לציין על מעטפה כתובת בשפת המדינה, היה מבקש מאדם מסוים לכתוב זאת בשבילו, מכיוון שהוא עצמו לא השתמש בלשון הגויים.
- שנה אחת נסעו בני משפחת החפץ חיים לנופש. בת החפץ חיים היתה משוחחת מדי פעם עם אחת השוהות במקום, והיא לימדה אותה קרוא וכתוב בשפת המדינה. בפעם הבאה שנצרך החפץ חיים לכתיבת כתובת, אמרה לו בתו שהיא יכולה לעשות זאת בשבילו, כי למדה את השפה בעת השוהות במקום הקיט.
- בשעת מעשה לא הגיב החפץ חיים. ואולם, כאשר לאחר זמן עלה נושא הנסיעה לנופש בשנה הבאה, הפטיר: "לא כדאי לנסוע למקום שלומדים שם את לשון הגויים..."
- סח רבנו: "שנה אחת בצעירותי נסענו בחודש אב לנוח בצפת יחד עם החזון איש. ביקשתי ממנו ללמוד עמי בחברותא, והוא נענה לבקשתי ושאל: 'איזו גמרא אתה לומד?' חשתי מלנקוב במסכת קשה, ואמרתי שברצוני ללמוד מסכת תענית. כך למד עמי במשך כמה ימים מסכת תענית בחברותא, באופן שהוא שואל אותי מספר שאלות על כל דיבור של התוספות. הייתי אז צעיר, ולא ידעתי לענות על השאלות, אבל רשמתי אותן לעצמי. בספרי 'שיח השדה' חלק ג' על מסכת תענית הבאתי חלק מהן".
- עוד סיפר על השהות במחיצת החזון איש בצפת:
- "בהזדמנות נדירה, היינו כמה ילדים מבני המשפחה ששהו יחד עם מרן החזון איש בצפת. גם אני ואמי היינו שם עמו".
- כידוע, אמו של רבנו - אשת חבר למרן הסטייפלר - שירתה רבות את אחיה החזון איש. בעת הסתלקותה ביקש מרן הסטייפלר כי יזכירו לפני מיטתה את הזכות העומדת לה ששירתה את מרן החזון איש.
- על דבר שהתרבו הנסיעות לנופש בבין הזמנים אמר בביטול: אנשים גולים, ועוד משלמים על כך כסף רב.

(מנחת תודה - רבי חיים)

שו"ת בעניני בין הזמנים

- ש. בחור שלא רוצה לקחת כסף מהוריו, רוצה בימי בין הזמנים לעבוד בכל מיני דברים בעד כסף וכן לא יצטרך לבקש כסף מהוריו, האם יעשה כן או שמתרגל לחשוב על עבודה וכסף ולא כדאי שיתרגל לכך.
- ת. אין ראוי.
- ש. האם מותר לבחור ישיבה לעשות טיולים עם חבריו כשיודע שהוריו לא מרוצים מזה.
- ת. לא ראוי.
- ש. בחור שנוסע לטיולים ויודע שהוריו לא מרוצים מזה, האם עובר על כיבוד אב ואם.
- ת. עי' שו"ע סוף הלכות כיבוד אב ואם.
- ש. בחור שבימי בין הזמנים קם בבוקר מאד מאוחר והוריו מאד מצטערים מכך, האם עובר על לאו של כיבוד אב ואם שאסור לצערם.
- ת. גם על כיבוד אב ואם וגם על ביטול תורה.
- ש. בחור שמספיק להתפלל שחרית בזמן תפלה וק"ש, אבל הוריו כיון שהם מבוגרים, הם קמים מאד מוקדם בערך
- בשעה 4 בבוקר, ולא יכולים לראות את בנם שישן עד 7 בוקר וכועסים עליו שלפי דעתם הוא קם מאוחר, האם עובר על חסרו בכיבוד אב ואם וצריך לקום כרצונם או שלא מחויב.
- ת. בודאי מצוה שיזדרז.
- ש. מהו הדרך לבן ישיבה שיעבור את ימי בין הזמנים בלא נפילה ברוחניות.
- ת. יתפלל.
- ש. בן שיועד שאין נח להורים שלו שהוא נוסע טיולים או מעשן סיגריות וכדומה, והוריו לא אמרו לו במפורש שלא מסכימים, אבל הוא יודע את דעתם, האם חייב לעשות כדעתם, וכיצד הדין כשלא בפניהם ולא יודעים בדיוק מה הוא עושה.
- ש. כמו כן כיצד באופן שהוריו אמרו לו במפורש דברים שנוגעים לבן, ולא נמצא בפניהם.
- ת. ראוי לעשות כן וליזהר.

(קונטרס עזרת אליעזר)

פסקים ופניני תורה שנשמעו מרבינו שליט"א

- השוהה זמן קצר במקום מסוים (כגון לנופש) יתכן שאין צריך לקבוע לו מקום לתפילתו.
- בשו"ע או"ח תר"ג כ' שאסור להכנס למי נחל הרודפים מפני הסכנה אפילו אין מגיעים אלא עד מתניו. יל"ע האם איסור זה שייך גם בהיודעים לשחות היטב, והשיב הגר"ח שליט"א שכדאי להיזהר.
- הנוסעים באונית טיולים בכנרת וכדו' אינם מברכים ברכת הגומל.
- כשנוסע בערים ערביות בארץ ישראל שהכניסה אליהם מסוכנת, אינו מברך ברכת הגומל אלא תפילת הדרך גרידא.
- כשנוסע במדבריות ארץ ישראל אינו מברך ברכת הגומל, אף שהרבה נזקים ומסתכנים שם, מפני שכיום ישנם כלי תחבורה תמידין כסדרן ואין זה סכנה.
- אין עדיפות להתפלל בקברי צדיקים קדמונים על פני קברי צדיקים הקרובים לדורנו.
- שאלו את החזו"א זצ"ל שמאחר שמקפידים שלא לצאת מארץ ישראל כלל, האם מותר לשחות בים לדעות הראשונים הסוברים שגבול מערב ארץ ישראל הוא עד הים ולא עד בכלל. והשיב שכל שהשחיה הינה בקרבת החוף מסתבר כנמצא בארץ ישראל.
- נפסק בשו"ע (ח"מ ר"ע ס"ב) שמציאת גדול הסמוך על שולחן אביו שייכת לאביו. ויתכן שבן ישיבה אינו נחשב לסמוך על שולחן אביו (מפני שנמצא בישיבה) אלא במקרה ששולחן לו אביו את כל צרכיו.
- בימי "בין הזמנים" חשוב בן הישיבה לסמוך על שולחן אביו, מפני שנמצא בביתו ואביו ממלא את חסרונו. ושאלתי האם כשמוצא מציאה יוכל להגביהה ע"מ לזכות בה בזמן לימודיו בישיבה (שאז אינו סמוך על שולחן אביו, וכנ"ל), או דנאמר שחז"ל זיכו את המציאה לאביו מיד כשמגביהה משום איבה, ואינו יכול לעשות כן. והשיב מו"ר הגר"ח קניבסקי שיתכן שאין ראוי לעשות כן.

(שלהי דקייטא)

בעניני ברכות הראיה

- שמעתי מרבינו שליט"א דמון הקה"י זצ"ל כשראה את ההרים בדרך לירושלים בירך עליהם בשם ומלכות (עושה מעשה בראשית), כיון שהתפעל מגובהם, אמנם בפעם שניה כשעבר דרך שם לא בירך כיון שלא עשו עליו רושם וכתב רבינו בתשובה בכ"י דאם רואה אדם או הר ונראה אצלו משונה בגובהו יכול לברך עליו אף שלרוב העולם לא נחשב משונה, וביאר רבינו דאף שההתפעלות הראשונה אינה קובעת בהני ברכות, דהרי פשוט שהרואה ים ואינו מתפעל חייב לברך, מ"מ בהרים כיון דאיתא בשו"ע דמברכים על הרים משונים בגובהם ולא נקבע בזה שיעור ברור, אמרינן דההתפעלות קובעת אם לברך. ובתשובה אחרת כתב: הדברים שקבעו חז"ל שמתפעלים מהן, יש לברך אע"פ שאין מרגיש עתה. אבל כמה שיעור גובה ההר לא קבעו, לכן תלוי במתפעל. וכן ב' תוך ל' יום לא דיברו חז"ל.
- הרואה הרים גבוהים ממטוס, ומחמת המרחק נראים בעיניו כגבעות קטנות השיב רבינו: "קשה לברך".
- ש. בביקורי בגן החיות ראיתי קופים ובירכתני עליהם משנה הבריות, ונסתפקתי האם יכול אני לכוין לפטור בברכה זו את הפילים שאראה אח"כ בגן, וכברכת הנהנין שמכוין לפטור כל מה שיביאו לפניו. או דדין זה הוא רק בברכות הנהנין ששייך בהם סעודה אחת שהכל נגרר, ואינו שייך בברכות הראיה שבהם צריך לראות כדי להתחייב.
- ת. א"א לפטור וצריך לברך עוד פעם.
- והנה ראיתי בספר הפרדס [לרבינו אשר תלמיד הרשב"א], שכתב, "אם נכנס לעיר שרובן קרוביו ואוהביו, מברך ברכה אחת לכולם ודיו, ואי"צ לברך לכל אחד ואחד, שאין ראוי לחזור ברכה אחת מאה או מאתיים פעמים בשעה אחת". ומבואר שאע"פ שעדיין לא ראה את שאר חבריו, יכול לכוין לפטורם בברכת הראשון. ולכאור' זה סותר לתשובת הדר"ג שליט"א שהשיב שא"א לכיון לפטור דבר שעדיין לא ראה.
- ת. אינו סותר כלל שזה מין אחר.

ש. נסתפקנו ברואה דבר המחייב ברכה ממרחק רב ע"י משקפת, וע"ז מבחין בו בבירור האם יכול לברך. [הכוונה למשקפת העשויה כתבנית זכוכית מגדלת שענינו רואות את הדבר עצמו, ולא למשקפת הבנויה על מראות שרואה רק את בבואת הדבר].

ת. יכול לברך.

ש. רצייתי לידע אם מברכים ברכת עושה מעשה בראשית על ים כנרת.

ת. כמדומה שמברכים.

ש. מה הדין במי שרואה קטע קטן של ים בגודל בריכה (והשאר מוסתר מהר וכדו') ומחמת כן אינו מתפעל בראיה זו, האם נימא שאינו יכול לברך כיון שאינו מתפעל, או שכיון שסו"ס רואה בבירור את הים מחוייב הוא בברכה.

ת. מסתבר שמברך.

ש. חכמים תקנו לברך שעשה לי נס במקום הזה. ומשמע שהנס שייך לאיזה מקום, וכעובדא דגמ' שאיתפרקא ליה ועל לביתיה. ונסתפקתי, היאך הדין במי שנתרפא מחוליו בבית החולים בנס גמור [חוץ לדוד הטבע], האם יברך על ראיית חדרו בבית החולים שעשה לי נס וכו', והרי הנס אינו קשור למקום אלא לרפואתו. ואם נימא שכיון שנתרפא במקום זה יברך על המקום. היאך הדין במי שנעשה לו נס במטוס וכדו', האם יברך על ראיית המטוס אף שעומד במקום אחר ממקום הנס, או שכיון שלא אירע באיזה מקום אינו יכול לברך.

ת. בבית חולים אולי אפשר לברך.

ש. נסתפקתי האם הרוואה קברי קדמונים כמערת המכפלה וקבר רשב"י וכדו' מברך ברכת הקברות, דאולי אין זה נחשב כרוואה קברי ישראל, כיון דאין רואה את מקום המת עצמו אלא רק ציון לפתח המערה שבו נטמן, וצ"ע.

ת. צ"ע. ובע"פ שמעתי מרבינו, דאם אין יודעים היכן המת קבור לא חשיב כקברים לענין ברכה.

ש. מצוי מאוד שרואים קברים מרחוק, כגון בכניסה לירושלים שרואים את הר המנוחות וכדו', ולא ידעתי אם בקברות בעיני דוקא שיכנס לבית הקברות, או דכל שרואה צריך לברך וכשאר ברכות הראיה.

ת. לכא' אם רואים קברים מרחוק מברכים.

(שער העיז)

אוצר הלכות שלא נתפרסמו, מרשימות ת"ח שליט"א מתלמידי רבינו

- א. רחיצה בים מאד מסייעת למיחושי הראש והיא מועלת.
- ב. א' בא לבקש ברכה להתיצבותו בלשכת גיוס והזהירו ליקח עמו גמרא שמבטלין שם הרבה זמן.
- ג. אין לבן תורה לנהוג ברכב והוא מנהג אמריקאי שאצליהם הוא כמו מנעלים, ופ"א אמר, אברך לא צריך להיות בעל עגלה, ואפי' במקום שאלה של ביטול תורה ושמירת העינים.
- ד. לעולם יקדים שלו' לכל אדם ואפי' לנכרי שבשוק והאידינא דשכיחי רבים שמעתי מאמור"ר זיע"א ששאל מהגרח"ע (לענין האיסור להתעלם מן הצדקה) והשיבו שמקודם כשהי' אב"ד איוויע הי' מקפיד ליתן שלו' לכ"א ועתה בוילנא אם ינהוג כן לא יגמור.
- ה. אין לאסור לעמוד בתא טלפון בשבת דאין לנו לגזור מדעתנו ומ"מ ראוי שלא לישב בתחנת אוטובוס בעיר חילונים עי' פסחים נ"א ב' אמנם האחרונים לא העתיקו הגמ' להלכה ע"כ מדינא אין לאסור, ובמכתב כתב: בעיר חילונים טוב להיזהר (עי' פסחים נ"א א').
- ו. ע"ה אסור להתלוות עמו בדרך פי' הראשונים דהוא דווקא באפיקורס ורק כשהולך יחידי עמו.
- ז. בילדותי התחלתי לשנן ע"פ מסכת קידושין בשביל שיהי' מה ללמוד בליל שבת לאור הנר כמש"כ בבה"ל סי' רע"ה ד"ה כל אבל כשהגעתי לאמצע המסכת ראיתי שנמשך זמן רב והפסקתי, ולא הי' בזה משום חשש נדר לדבר מצוה כיון שהי' קודם שבאתי לעונת נדרים.
- ח. אין למחות במנהג העולם להקל ולעשות תספורת החלאקה בביהכנ"ס שעל ציון רשב"י ד"ל שלא נעשה לשם ביהכנ"ס אלא עשאוהו לבאים להשתטח על הציון.
- ט. שאלו למרן אם עדיף ליסוע בספינה שסכנתה מועטת מליסוע במטוס שסכנתו מרובה והשיב דעדיף במטוס שזמן הסכנה מועטת.
- י. על א' שאמר שממעט ליסוע במכונית ומעדיף לילך ברגליו אמר שהיום יש סכנה גם בהליכה.

(רשימות מכתבי תלמידים)

הנהגות מרן שליט"א לימי בין הזמנים

מחנים, יברכך וכו' ג' פעמים ויהי נועם וכו', המלאך הגואל ג"פ כי מלאכיו וגו', מגדל (עד צדיק ונשגב).

ומרגיה בפומיה שסימנה יחיד ורבים הלכה כרבים, דתחילת התיבות של יחיד וכו' הוא י' ו' ה' כ' והוא יברכך, ויהי נועם, המלאך, כי מלאכיו. ומקור הדבר יעו' באגרא דפרקא אות כ"א.

בנוסח תפילת הדרך שמעתי ממרן שאם נוסעם וחוזרים באותו יום אומרים ותחזירנו לשלום, ואומר "בעיניך ובעיני כל רואי" ולא "רואינו".

ז. כשנפרד מאת רעהו העומד לצאת חוץ לעיר או חוץ לארץ, אם נוסע באותו יום, בדרך כלל מלווה בד' אמות (ומקיים מצוות לווייה) עד פתח החדר ופעמים עד לפתח היציאה מהבית. וכן נהג אביו מרן הסטיפלער. עי' סוטה מ"ו ב'.

ח. כשנוסע למנוחה בעיר צפת לקח עימו את ספר התורה שלו.

כי מצוי שם בבית הכנסת ספר תורה בכתב האר"י ודעת מרן החזו"א בזה שאינו לכתחילה.

ט. החמיר שיחזיקו את הס"ת כל הנסיעה ביד ואז אפשר לשבת ברכב (ולא הסתפק במה שאפשר להניח את הס"ת על דבר מוגבה מהכסא), ואם אי אפשר להחזיק היקל להניח את הס"ת שוכב ברכב מאחור במקום המיועד למשאות כיון שהוא רשות אחרת.

עי' שו"ע יו"ד סי' רפ"ב ס"א וס"ג ובביהגר"א שם. בזמן שהותו של מרן בצפת כתב כל שעות היום את ספרו דרך אמונה והתבטא כי כותב שם שבועיים מה שכותב בבני ברק בשלשה חודשים הרבנים ע"ה סיפיה כי באחד הערבים היו לו כאבי עיניים מרוב שאימץ אותם כל היום בכתיבה. באחת השנים, התקינו לא מזגן חלון באופן עראי, המזגן החל לעבוד, אבל אחרי כשעה נוצרה תקלה, בעת שהפועלים תיקנו את התקלה הגביה מרן את ראשו מהמחברות ואמר להרב אליעזר ליברמן (בעל האכסניה) הכל (דהיינו הסבל מהחום) מפריע עד שמתחילים ללמוד, אבל משעה שמתחילים וכבר שקועים בלימוד אין שום דבר שמפריע. פעם אחת התבטא באוזני נכדו אודות ריבוי הפרעות מהקהל שיש לו בבני ברק: אם הייתי יכול להיות חצי שנה בצפת הייתי כבר יכול לגמור את כל הש"ס כמה פעמים.

כיון שמרן שהה שם באותה דירה כמה פעמים בקביעות, כאשר פעם אחת בקשו לשנות את המיקום לדירה עם אויר טוב יותר, מרן סרב אע"פ שבעה"ב הסכים, ומטעם שאמרו חז"ל "לעולם אל ישנה אדם מאכסניא של" (כאשר הרבנית היתה בשנת אבל על אמה, מרן לא הסכים לנסוע לצפת, באומרו: לא נוסעים בשנת אבל).

א. כשיוצא לדרך אפילו לנסיעה לעיר סמוכה לוקח עמו את הטלית והתפילין.

עי' מ"ב סי' ק"י סק"כ "נכון לכל ירא שמים בעת יציאתו בדרך שיקח עמו טלית ותפילין שלו אפילו נוסע למקום קרוב ודעתו לחזור היום ובעונותינו הרבים וכו'" אמנם בשנים האחרונות כשנוסע למקום קרוב (כגון מבני ברק לפתח תקוה) לא לוקח וכאשר נוסע לירושלים וכדו' בדר"כ כן לוקח. כשנוסע בחול המועד חוץ לעיר לא נוטל עמו את הטלית.

ב. היקל לצאת לדרך לעיר אחרת אפילו בלילה כי יש אור כמו ביום.

עי' פסחים ב' א' ובתוס' שם ובמג"א סי' ק"י סק"י.

ג. תפילת הדרך (מבני ברק לירושלים) מברך עם שם ומלכות אחר שעברו את לוד.

עי' שו"ע סי' ק"י ס"ז ומ"ב סק"ט.

בשאר דרכים, בודק כשלא רואים בתים ואז מברך תפילת הדרך. ושמעתי ממרן שבצעירותו בעת שלמד בישיבה בעיר פתח תקוה, ה' נוסע מב"ב לפ"ת והסתפק אם לברך תפילת הדרך, ואמר לו על זה מרן החזו"א שכיון שכל נסיעות של היום מיקרי סכנה (עי' מ"ב סי' ק"י סק"ל) א"כ אפשר לנהוג כהט"ז (סי' ר"ט סק"ד) שס"ל שבמקום סכנה אפילו בתוך העיר מותר לומר תפילת הדרך בברכה.

ד. בדרך כלל לא מסמיך ברכה אחרת לתפילת הדרך.

אבל אם אפשר מסמיך, ומ"מ לא מקפיד לקחת מביתו דבר מאכל לאכול ולהסמיך לברכה אחרת, ואמר לי שלא ראה אצל רבותיו זיע"א שנהגו בזה, ורק אם יש ברכה הסמוכה מה טוב אבל אין צריך לטרוח עבור זה, ועי' בשו"ע סי' ק"י ס"ו ומב"מ סק"ז כ"ח.

היו שנים שכמעט כל יום יצא מחוץ לעיר להיות סנדק בברית, ומידי יום היה אומר תפילת הדרך ועם זאת לא הקפיד ליטול מאכל וכדו' אלא היה שוקע בלימוד מתוך גמרא קטנה מתחילת הנסיעה ועד תפילת הדרך ומתפילת הדרך ואחריה עד סיום הנסיעה.

אגב, כאשר מרן היה יוצא מבני ברק לסנדקאות ברחבי ארץ ישראל, כמה פעמים היה אומר את היהי רצון המובא בטור ושו"ע אר"ח סי' ר"ל "הנכנס לכרך אומר יה"ר מלפניך ה' אלוקי שתכניסני לכרך הזה לשלום נכנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלוקי שהכנסתני לכרך זה לשלום ביקש לצאת אומר יה"ר מלפניך ה' אלוקי שתוציאני מכרך זה בשלום" ויעו' במ"ב שם היכן אומרים תפילה זו.

ה. כשאומר תפילת הדרך יוצא מהמכונית ונעמד, ואם א"א לצאת עוצרים ומברך בישיבה. ואם גם זה אין אפשרות מברך בשעת הנסיעה.

עי' שו"ע שם סעיף ד' ובמ"ב סק"א כ"ב כ"ג.

ו. סדר תפילת הדרך. אומר היהי רצון וכו' עד שומע תפילה, ויעקב הלך לדרכו וגו' עד ההוא

(הנהגות אלו מתוך הספר 'אלא' ד' אמות של הלכה)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומו: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

ששים גיבורים

לעילוי נשמת הגה"צ רבי מרדכי עמרם ב"ר הגאון ר' בנימין זאב יעקבזון זצ"ל משגיח בישיבת תפארת ציון נלב"ע ז' אב תשע"ה שהיה דבוק בלו"ז ליבדלח"ט מרן רבנו שליט"א

באי"ל תערוג פנינים על פרשיות השבוע וענין דיומא מרבין של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

גליון 162
שנה ג'
פרשת דברים
שנת תשע"ו

למקורות הארוכה הוספות על הענינים הנבחרים בעלון, לתרומות והצטרף נא לפנות ל: 0527899934@gmail.com או ל: [0527899934](tel:0527899934) בין הודרים או כתר, [0722164414](tel:0722164414) או פקסט [0722164414](tel:0722164414) ולציון ענני משריפה עלון כאל תערוב

פניני הפרשה

דהכוונה דמשה לא היה עושה מלחמה מדעתו אבל לא שהיה איזה איסור בדבר.⁶ אלא דצריך עיון קצת מאי פריך הגמרא (בבא קמא שם) למה לי קרא דאל תצר את מואב וכי עלתה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות וכו', הא איסור גמור היה עד שעגלון מלך מואב פרץ הגדרה, ובדאי צריך קרא על זה שאסור להלחם עמם.⁸ (אילת השחר בבא קמא דף ל"ח ע"א ד"ה וכי מה עלה על דעתו של משה)

מלחמה בעמון ומואב

ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר במלחמה כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה. (דברים ב, ט) בגמרא בבא קמא (דף ל"ח ע"א) גבי מלחמת עמון ומואב איתא וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות וכו'. וצריך עיון דמפורש בקראי דמותר להלחם מלחמת הרשות, דכתיב כי תקרב אל עיר להלחם עליה וגו' ומיירי במלחמת הרשות,² וכתיב אם שלום תענך ופתחה לך וגו', שאם לא יניחו לעבור דרך ארצם מותר ללחום עמם, וכן הפסוקים דפרשת משוח מלחמה מיירי במלחמת הרשות,³ והיה זהו שואלים באורים ותומים⁴ אבל לא היה חיוב⁵ ואפשר

לעילוי נשמת מרת פרומה ע"ה בת רבי שמואל אליעזר ז"ל

5 ברכות ג: לכו ופשטו ידיכם בגדוד מיד יועצים באחינופל ומלכין בסנהדרין ושואלין באורים ותומים, ופרש"י: נמלכין בסנהדרין נוטלין מהם רשות כדי שיתפללו עליהם, ושואלין באורים ותומים אם יצליחו, עכ"ל, מבואר בדברי רש"י שאין חיוב לשאול באו"ת רק מבקשין לידע אם יצליחו אם לאו. והזכיר רבינו שמואל לציאת מלחמה ואין חיוב לשאול באורים ותומים. האמנם הרמב"ן סוף סהמ"צ (בסוף שכחת האלוקין) צידד עיקר שיש מצוה לשאול קודם כל מלחמה באורים ותומים ועל פיהם יתנהגו בעינים, ע"ש. והביא שכן נראה גם ממשי"כ הרמב"ם בספר המצות סוף ההקדמה (אחר שורש י"ד): וידוע שהמלחמות וכיבוש הארצות לא יהיה אלא במלך ובעצת סנהדין גדולה וכהן גדול כמ"ש ולפני אלעזר הכהן יעמוד, עכ"ל. והרמב"ם פ"ה מהלכות מלכים ה"ב כתב: אבל מלחמת הרשות אינו מוציא העם בה אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד, עכ"ל, ולא הזכיר שצריך לשאול באורים ותומים, נראה דס"ל כדעת רש"י שאלת האו"ת אינה חיוב רק עצה בעלמא, ודלא כהרמב"ן, [ולפ"ז יהא חילוק בגמי ברכות ג: דהנמלכין בסנהדרין היו חובה ואילו שאלת האו"ת היו רשות, ודלא כפרש"י דגם הנמלכין בסנהדרין אינו חיוב רק כדי שיתפללו עליהם, וי"ל דמכא מתני דסנהדרין ב. ושם כ: דאיתא אין יוצאין למלחמה אלא ע"פ ב"ד של ע"א למד הרמב"ם דחויבא קאמר ואינו רק כדי שיתפללו, אבל או"ת דלא מצויה שיהיה חיוב אינו אלא עצה בעלמא וכמ"ש, ועיון ביד המלך על הרמב"ם שם]. אלא דיש לדחות דכיון דהאו"ת אינו חיוב רק כשיש או"ת אבל כשאין או"ת אי"ז חיוב כמש"כ בחי' רבינו יונה סנהדרין כ: דבבית שני שלא היה או"ת היו יוצאין למלחמה בלי לשאול באו"ת, לכך לא העתיק הרמב"ם ד"ז.

והלערי שבשמואל ב' (ה' י"ט) כתיב וישאל דוד בה' לאמר האעלה אל פלשתים התתנם בידי, ומבואר ששאל תרתי על עצם היציאה למלחמה ועל הנצחון, ומדלא שאל רק על הנצחון האם יצאח או לא משמע מזה שצריך רשות ושאלה באורים ותומים על עצם היציאה במלחמה. ועיון יומא עג: דמה שאל באו"ת הארדוף אחרי הגדוד הזה האשיגנו, נחשב ב' שאלות, ומשמע שצריך שאלת שניהם, על עצם יציאת המלחמה לחוד ועל ההצלחה לחוד, ועיון דברות משה עמ"ש שבת ס"ז סימן כ' בהערות לפ"ק הערה קל"ב משכ"ב]. בע"ז כא. איתא דסוריא כיבוש יחיד הוי, וכתבו התוס' ד"ה כיבוש יחיד: פירש הקונטרס שלא היה אורים ותומים וששים רבוא, [וברש"י לפנינו (סוף דף כ:): איתא: שלא ע"פ הדבור ובלא ס' רבוא, ופ"ה' שפירשו התוס' דע"פ הדבור הכוונה ע"פ אורים ותומים]. וע"ש בריטב"א שכתב: ואינו נכון שהרי כמה כרכים כבשום עולי מצרים שלא היה שם אורים ותומים וכל ישראל, עכ"ל. ע"פ מבואר בראשונים דאין חיוב לשאול באורים ותומים אלא רק כדי שישחב כיבוש רבים, והביאור דכבוש יחיד רבים היינו מדעת כל ישראל וע"י אורים ותומים חשבי כמדעת כל ישראל, אבל לצורך כיבוש יחיד אי"צ לשאול באו"ת, ועיון.

[והנה הרמב"ן שם נקט שגם במלחמת מצוה יש לשאול באורים ותומים, וע"ק דהלא המצוה גופא היא הוראה משמים לצאת למלחמה ולמה צריך לשאול באורים ותומים, וברמב"ם ה"ל מבואר דבמלחמת מצוה גם רשות בסנהדרין אין צריך, וצ"ל דלא היו שואלים על עצם היציאה למלחמה רק אף להתנהג, וכלשון הרמב"ן, [ועל פיהם יתנהגו בעינים]. וש"ר בספר חמדת ישראל קונטרס ר' מצוה אות צ"ה (פ"ה-ג) שעלמא ביה דאפילו יאמר האו"ת שלא לעלות למלחמה אין שומעין לו דלאו בשמים היא, וכתב דצ"ל שהיו שואלין אם יצליחו או לא, שאם לא יצליחו יונה להם להנעם מפני פקוח נפש, וכ"כ בספר פרדס יוסף פרשת תצוה (רצ"א). ועיון חי' רבינו יונה סנהדרין טז. שהביא ב' שיטות בקרא דולפני אלעזר הכהן יעמוד אי איירי במלחמת מצוה או במלחמת הרשות, ומבואר דגם במלחמת מצוה היו שואלין באו"ת].

6 ומצינו שקיבל משה ערב רב וגיירים מדעתו ונתבע ע"ז, ואמרו (שמות ל"ב ד' ברש"י) כי שחת עמך שקבלת מדעתך ולא נמלכת בי וכו'.
7 וכמו שהביאו התוס' בב"ק כאן ד"ה נשא משה מהמד"ר סוף פרשת ויצא דכששלח דוד יואב אל ארם נהרים וכו' הביאו לו אסטרות שלחם אל תצר את מואב והשיב דוד שהם פריצי גדר תחילה דכתיב וכו', וכתבו התוס' דקרא דלחצם עגלון מלך מואב היה לו להביא וכו', עכ"ד.
8 י"ל דהג"ר בודאי צריך קרא לגלות עצם האיסור לצור את מואב ולהלחם עמם, רק קושיית הגמי היא למה נאמרה האזהרה למשה ולא נאמר באופן כללי לכל ישראל, שלמעשה מזה דמשה עצמו הוצרך אזהרה על כך, ופרץ וכי מה עלתה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות, ולמה נאמרה האזהרה אליו.

1 כן הקשה בספר פנים יפות עה"ת פרשת פנחס ד"ה צורו, וכתב דכוונת הקושיא וכי עלתה על דעתו לעשות מלחמה שלא ברשות שהרי כבר הורה אל תצר את מואב ול"ל עוד קרא דאל תגר במלחמה, עכ"ד. וע"ע בדבריו פרשת דברים עה"פ אל תצר את מואב.

2 כ"כ רש"י שם: במלחמת הרשות הכותב מדבר כמו שמפורש בענין כן תעשה לכל הערים הרחוקות וגו', והוא מהספרי שם.

3 היינו הפסוקים לעיל דהכהן המשוח מדבר אל העם ומחזיר מעורכי המלחמה איירי במלחמת הרשות, כדאיתא בסוטה מד: דאלו הדינים דחוזרין מעורכי במלחמה במלחמת הרשות אבל במלחמת מצוה הכל יוצאין וכו'. אבל עיקר משוח מלחמה יש גם במלחמת מצוה כמש"כ הרמב"ם פ"ז מהלכות מלכים ה"א, ועיון בהשגות הראב"ד שם דזהו רק לענין קריאת הפסוק אל ירך לבבכם, ועיון חידושי רבינו יונה סנהדרין טז. משכ"ב.

4 יל"ע בזה אם למשה היה דין לשאול באורים ותומים דלשון הפסוק פרשת פנחס (במדבר כ"ז כ"א) ולא לפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל במשפט האורים לפני ה' וגו', נראה שהפרשה התחדשה רק מיהושע ואילך, ובפסוק הביאור הוא מאחר דנבואת משה שאני משאר נביאים שהיה יכול לשאול מה שירצה ובאיה זמן שירצה במראה ולא בחידות וכו' [עיון ברמב"ם פ"ז מ"סוה"ת ה"ו: כל הנביאים אין מתנבאים בכל עת שירצו, משה רבינו אינו כן אלא כל זמן שיחפץ הו"ק לובשתו ונבואה שורה עליו וכו']. ממילא לא היה צריך לשאול כלל באו"ת. והנה ברש"י פרשת פנחס שם כתב: ולפני אלעזר הכהן יעמוד, הרי שאלתך ששאלת שאין הכבוד הזה זז מבית אביך שאף יהושע יהא צריך לאלעזר, עכ"ל, משמע דמשה גופיה לא הוצרך לשאול באו"ת בפני אהרן, דאי"כ מאי איירא שיהושע ישאל בפני אלעזר הא פשיטא דהלא משה גופיה הוצרך לשאול בפניו, ואפשר דבאמת גם משה היה מחוייב לשאול באורים ותומים אלא שמשה לא הוצרך לשאול בפני אהרן ואלעזר אלא היה יכול לשאול בעצמו דהלא כהן גדול היה כדאיתא בזבחים קא, אמנם כבר דנו אם משה שישם בח' בגדי כהונה או בחיסור בגדים, [ועיון ע"ז לד. וברש"י משה לא נשתמש בבגדי כהונה רק בחלוק לבן, וע"ש בתוס' ובחי' הראב"ד. וע"ע רש"י תענית יא: ד"ה במה, ובאחרונים האריכו ואי"כ, וע"ז למען רשאי לשאול באו"ת בחיסור בגדים, ועיון.

וז"ל תוס' הרא"ש שבעות טו. ד"ה וכן: ועוד אע"פ שאהרן היה שם לא שאלו באו"ת לעשות משכן וכו', עכ"ל. נראה מזה שגם משה הוצרך לאהרן בשביל לשאול באורים ותומים. שוב ראיתי ברשב"ם ב"ב קא: בהא דעד שלא כלו מתי מדבר לא היה דיבור עם משה כתב וז"ל: אבל לא הוצרכו לדיבור כגון במעשה דקרח כל היה מדבר על ידי מלאך לא באורים ותומים, עכ"ל. הרי דבאמת משה היה מדבר כל ל"ח שנה רק ע"י או"ת, ויש לעיון אם היה נזקק לאהרן לשאול באו"ת או שהיה שואל בעצמו וכו'.

התוס' סנהדרין טז. ד"ה מה כתבו דיהושע לא הוצרך לשאול באו"ת לפי שהיה נגלה לו בנבואה ורק בחלוקת הארץ גזיה"כ הוא שצריך או"ת, [ועיון בכורות נב: תוד"ה אמר דחלוקת הארץ הי' ע"פ נביאים ואו"ת, ולכאור למה לי תרתי נביא ואו"ת] ומבואר דיהושע לא שאל על יציאה למלחמה הרי דאין במלחמה חיוב לשאול באו"ת דוקא אלא העיקר שיהיה נבואה משמים, אי"כ כ"ש משה דלעולם היה לו נבואה דלא הוצרך לשאול באו"ת קודם יציאתו למלחמה.

בכתבי הגרי"ז פרשת פנחס ביאר הא דכתיב פרשת חלה או"ת אצל סמיכת יהושע להנהיג את ישראל, שהודיעו משה ליהושע שאע"פ שסמכו ונתן מהרוד עליו מ"מ אינו יכול לשאול בעצמו מאת ה' כמו משה ששואל בכל עת אלא לפני אלעזר הכהן יעמוד וכו', עכ"ד. ויש להעיר למשי"כ התוס' סנהדרין טז. דיהושע לא הוצרך לשאול באו"ת שהיה נגלה לו בנבואה אי"כ על כרחן קאי קרא אחלוקת הארץ. ועיון בתרומם ונתן עה"פ שם ובאחרונים שפלפלו בדבריו.

התוס' סנהדרין טז. ד"ה מה כתבו דיהושע לא הוצרך לשאול באו"ת לפי שהיה נגלה לו בנבואה ורק בחלוקת הארץ גזיה"כ הוא שצריך או"ת, [ועיון בכורות נב: תוד"ה אמר דחלוקת הארץ הי' ע"פ נביאים ואו"ת, ולכאור למה לי תרתי נביא ואו"ת, ומבואר דיהושע לא שאל על יציאה למלחמה הרי דאין במלחמה חיוב לשאול באו"ת דוקא אלא העיקר שיהיה נבואה משמים, אי"כ כ"ש משה דלעולם היה לו נבואה דלא הוצרך לשאול באו"ת קודם יציאתו למלחמה.

וראיתי בספר משך חכמה פרשת תרומה (כ"ה ט) עה"פ וכן תעשו שכתב: ונראה לדעתי דמעלת משה שנתנבא בזה הדבר שדבריו אינם יכולים להתבטל וזה מנצחיות התורה וגם גזירתו אינו חוזר, לכן כשיצאו למלחמה לא נמלכו באורים ותומים [כל מלחמותיו של מצות] כן, וכשהיה משה לא היה צריך או"ת לקדוש המשכן דנבואת משה הוא כמו או"ת, ודוק כי הוא ענין נפלא בס"ד, עכ"ד המש"ח.

עניני תשעה באב

כבר הבאנו מדברי רבנו על עניני ת"ב בגליונת פר' דברים תשע"ד – תשע"ה וכאן נביא עוד כמה ענינים.

מעיק ויש זיעה רבה אינו כ"כ רחיצה של תענוג, אבל לאיך גיסא איזה רווח עצום יש לנמנעים מרחיצה, שיכולים לומר: כן היה לנו קשה והצטערנו בזה, והתאבלנו על חורבן ביהמ"ק...! כמה יש לייקר דבר זה...! (כ' צדיק כתמר יפרח)

רחיצת הרגלים

אמר רבנו שבהלכה מבואר (עיני סי' תקנ"א ס"ק צ"ד) שמותר לרחוץ רגלים בתשעת הימים, ונראה שהיתר זה הוא גם בזמנינו, ואף שהביה"ל (סי' תקי"א ס"ב) מזכיר סברא שהקולא של רחיצת רגלים היתה רק בזמנם שהלכו יחפים, אבל כנגד זה בזמנינו הרגל נתונה בתוך נעל ומזיעה הרבה.

[תספורת האסורה אם היא להסרת בלורית מותר. ופעם היה בחור שהיה לו בלורית קטנה, ובא לרבנו בימי הספירה אם יגזור. והסתכל עליו רבנו ואמר לו שיגזור...]. (כ' צדיק כתמר יפרח)

צחצוח נעלים

בדרך כלל היה רבנו מגיע לישב"ק בנעלים מצוחצחות, אבל בתשעת הימים ניכר שלא צחצחו.

רחיצה ער"ש

הנה כ' הביאור הלכה סי' תקנ"א בחפיפת הראש בחמין – ואפילו חל ע"ש של חזון בעט"ב ומ"מ בזה יזהר לכתחלה שיהיה קודם חצות ובדיעבד גם אחר חצות שרי [פמ"ג]. ונשאל רבנו אודות ישיבה קטנה שגומרים את הסדר בער"ש אחרי חצות וא"כ נמצא שיתקלחו רק בדיעבד, או עדיף לסיים מוקדם יותר ולהתרחץ לפני חצות? ואמר רבנו שודאי עדיף שלימדו כרגיל, ולהחמיר בביטול תורה. [ומרן הגר"ח ק"ק שליט"א אמר הרי בדיעבד אפשר אחר חצות, וכאן זה ודאי כבדיעבד, ולכן יגמרו את הסדר כרגיל].

האבות ככו בזמן השואה

אמר רבנו על זמן החורבן מסופר שהאבות הקדושים בקשו רחמים ובכו מאוד לפני הקב"ה (איכ"ר פתיח כ"ד). ומסתבר שבשנות הזעם-שואה, ג"כ האבות הקדושים לא שתקו והפכו רקיעים, רק שאנו לא יודעים מה קורה בשמים ומה נפעל בתפילתם.

נביא ישעי'

הנה ספר נביא ישעי' ברובו תנוחה על עניני בן אדם לחברו.

מעוברות

אמר רבנו: הדורות חלשים, ולכן מעוברת שמרגישה קצת חולשה יכולה להקל בצום, ובפרט בצום נדחה.

הבדלה במוצאי ת"ב

רבנו נוהג בהבדלה של שבת חזון, לשתות מעט בעצמו את המיץ ענבים ואח"כ נותן את השאר לקטן.

געגועים לבית המקדש

שח רבי יצחק לוינשטיין זצ"ל שלפני קרוב לארבעים שנה יצא קלטת על השיר על נהרות בבל, ובית הורווי [שגרים סמוך לבית רבנו] הדליקו את השיר בקול, אחרי כרבע שעה דפקה הרבנית ע"ה ואמרה שרבנו שליט"א אומר שהשיר מעורר בו געגועים לבית המקדש ומקשה עליו את הריכוז בלימוד ונא להוריד את הקול, וכך עשו. (מפי הרה"צ ר' משה ל. שליט"א)

בית חיינו

לפני כארבעים שנה מסר שיחה רבנו בישב"ק ואמר הנה מוזכר בתפילה שבת ר"ח ונוטל כבוד מבית חיינו, והיינו דבית המקדש זה בית חיינו, ואנחנו סבורים שבלי בית המקדש זה חיים רק יש איזה חסרון במעלה, וכאן בתפילה מבואר שחסר לנו בעצם החיים. (מפי הנ"ל)

אבן השתיה

איתא בירושלמי בפסחים פ"ד ה"א א"ר זעירה נשייא דנהגן דלא למישתייה מן דאב עליל מנהג. שבו פסקה אבן שתייה מה טעם [תהילים יא ג] כי השתות יהרסון, וכן נפסק להלכה בטוש"ע בהלכות תשעה באב סי' תקנא סעיף מ.

והעיר מו"ר מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א מדוע קבעו זכר אבילות מיוחד על ביטול אבן השתיה והרי בטל כל הבית המקדש. (מנחת בנימין להרה"ג ר' בנימין גרוסברד שליט"א עמ' התקד וע"ש מה שתי)

תבשיל בשרי

הנה כתב השו"ע בהלכות ת"ב סי' תקנא סעיף י יש מי שאומר שהנהוגים שלא לאכול בשר בימים הנזכרים בתשעת הימים מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר וכתב המג"א סק"ט הטעם שמותרין בתבשיל דלצעורי קא מכווין והא איצטער ועוד דדמי לנווד מן הבשר דשרי בתבשיל כמו שפסק בהלכות נדרים יו"ד סי' ר"ז סעיף יט

יעלו אחר למפטיר

מנהג הספרדים שאין מפטירין בתענית ציבור והורה רבנו שליט"א שלכן אין לכן עדות המורח להפטיר בביהכ"ס אשכנזי מחשש ברכה לבטלה ואין להעלותו לעליית שלישי, ואם עלה לתורה במקום שמפטירין יעלו אחר להפטיר, וכבר כתב הנוב"י (ח"ב או"ח סק"י) שאם השלישי אינו בקי להפטיר יפטיר הכהן או הלוי. (שיעורי הגרמ"ב זילברברג שליט"א)

פעם היו מתאבלים

התאונן רבנו שליט"א ואמר: פעם בתשעה באב היו מתאבלים הרבה, והסיבה היתה כי היה מאד מר ליהודים באופן כללי, בחו"ל הילדים הגוים היו זורקים אבנים אחר היהודים, וקוראים אחריהם ז"ד וכו', ותמיד היו היהודים עצובים. וממילא בא לידי ביטוי בתשעה באב, וכל ימי בין המצרים, משא"כ היהודים בזמנינו ובפרט בא"י לא מרגישים עצבות כדבעי, ולכן לא מתאבלים בת"ב כדבעי וצריך תיקון גדול בזה וכו'. (כ' צדיק כתמר יפרח)

שהספרים יגעו לפני

(יום א' ח' תמוז תשס"ז) עומד להגיע הספרים אילת השחר עה"ת הוצאה שניה, שמעתי מרבנו שאמר הייתי רוצה שיגיעו לפני י"ז בתמוז אף שאין בזה איסור, מ"מ זה לא סימן טוב. (צדיק כתמר יפרח)

תיקון חצות

אמר רבנו שראוי לאברכים לומר תיקון חצות בצהרים של ימי בין המצרים, כמו שכבר מוזכר במשנ"ב (סי' תקנ"א ס"ק ק"ג). ואמר לצלם תיקון חצות ולחלק, ואף על שולחנו היה מונח אז כל התקופה תיקון חצות. (כ' צדיק כתמר יפרח)

התיר רחיצה בער"ש

הנה בע"ש חזון מבואר ברמ"א (סי' תקנ"א סעי' י"ז) דמותר לרחוץ ראשו פניו ידיו ורגליו בצונן, וברגיל כל ע"ש מותר אף בחמין, ויש להבין אמאי הותר לרחוץ ראשו בצונן באם אינו מקיים בכך מצות רחיצה [ובאמת בבה"ל סי' ר"ס מבואר דצונן לא מקיים המצוה] ובכלל יש להבין מהו הגדר המדוייק של צונן ומהו חם, הא חם פ"י יד סולדת, דליכא שיעור אחרינא.

ועוד יש להעיר למי שדינו שמותו לו לרחוץ רק בצונן אי יש עליו מצוה לרחוץ לכבוד שבת, דדילמא כיון דמותר לו רק בצונן ליכא עליו מצוה רחיצה לכבוד שבת. (כ' צדיק כתמר יפרח)

גדר לבישת בגדים מכובסים

נראה דעיקר האיסור בלבישת הבגדים בבין המצרים, הוא לבישת בגד מכובס, ויש שטועים וחושבים שעיקר האיסור הוא לכבס, אבל האמת דאינו כן, דהעיקר האיסור הוא ללבוש בגדים מכובסים, ואף דבמ"ב סי' תקנ"א סק"א מבואר דאף כיבוס אסרו כדי שלא יסח דעתו מאבילות, אבל גם זה אסרו מצד שלא יבא ללבשם, ואף לנכרי אסרו שיכבס לו בודאי דעיקר הוא האיסור הוא בלבישה.

יש שנהגו כשי' הרמ"א ולא לבשו בגדי שבת בשבת חזון, ואנו נוהגים כהגר"א שלובשים בגדי שבת בשבת חזון, מלבד בגד א'. (כ' צדיק כתמר יפרח)

פחד מהימים האלו

התייחס רבנו לימים אלו שהם בין המצרים, שתמיד פוחד מימים אלו [ולא חש בטוב בתשעת הימים] (כ' צדיק כתמר יפרח)

שמחה במצוות

הנה זה ודאי דאף בת"ב צריך לעשות המצוה בשמחה, וכגון מצות ציצית ואף בת"ב צריך לשמוח מאד במצות, וא"כ יש להבין אמאי אסור ללמוד תורה בת"ב מאי שנא מכל המצות שצריך לעשותם בשמחה גם בת"ב?

ויש לפרש דכל המצות כל השמחה הוא רק מכח המצוה, משא"כ בלימוד התורה דיש שמחה גם בנוסף לזה דהוי מצוה. (כ' צדיק כתמר יפרח)

איסור רחיצה נשאר

ואמר רבנו שלפי זה יש לנו להתעורר, כי הנה בזמנינו שלא אוכלים בשרו ולא שותים יין בתשעת הימים, הרי לא חסר לאף אחד שום דבר, ויש מאכלים אחרים יותר משובחים. וכן אף שאסור להסתפר בשלשת השבועות, כולם רצים להסתפר לפני י"ז בתמוז. וכן מה שאסור לקנות בגדים חדשים וללבוש מכובסים בתשעת הימים לא חסר לאף אחד, שמכינים בגדים מלפני.

הדבר היחיד! שנשאר קשה הוא איסור הרחיצה, שיש מתרחצים כל יום, ויש אפי' פעמים ביום. ובתשעת הימים נמנעים מזה, והנה אם באנו לדון על עיקר האיסור, היה מקום לומר שבבני ברק שהחום

והגרי"א ציין לדברי המשנה בנדרים דף נב ע"א הנודר מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה ורבי יהודה אוסר.

ותמה מו"ר מרן הגרי"א ל"ש שטיינמן שליט"א הא הטעם שאין אוכלים בשר ושותין יין בתשעת הימים אינו משום צערא ואבילות שהרי אבל מותר בבשר ויין אלא זהו משום אבילות על חורבן הבית וביטול הקרבנות והנסכים וכהא דאיתא בשלהי חזקת הבתים ב"כ דף ס' ע"ב ת"ר כשחבר הבית השניה רבו פרושין כישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין ואם איתא שהטעם שאין אוכלין הוא זכר לבשר הקרבנות והרי טעם כעיקר מדאורייתא וכשם שבבשר הקרבנות היה לרוטב דין של קרבנות משום טכע"ק א"כ גם בתשעת הימים צריך לאסור גם רוטב ותבשיל של בשר. (מנחת בנימין עמ' תקפ"ב וע"ש מה שתי")

כמה פעמים אמר רבנו שיעור בביטול ביום בת"ב בפרק הנוזקין.

ונביא כאן כמה הערות בדברי הגמרא מתוך מה שאמר שם. (כ' צד"ק

כתמו יפרח)

גיטין נו א' אמר הואיל והווי יתבינן ולא מחו ביה ש"מ קא ניחא להו איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא.

יש להבין מה שהלך למסור ולהעניש את כלל ישראל עבור זה שרבנן לא מיחו, משום שהרבנן הם כלל ישראל, ואע"פ שכמה רבנן היו שם וכי כל הת"ח בעולם היו שם, מסתמא היו שם עשרים או שלושים ת"ח, בכל זאת גם עשרים ת"ח הם כלל ישראל.

שם, שדא גירא למזרח אתא נפל בירושלים למערב אתא נפל בירושלים לארבע רוחות השמים אתא נפל בירושלים.

יש להבין פ"י הדברים האם זרק לצד שכנגד ונפל לירושלים, והנה רש"י כתב לקסום קסם כשהיה סמוך לירושלים; ויש להבין מהו קסם שזורקים חץ לצד זה ונופל לצד אחר, עכ"פ הרי דהי כאן מעשה ניסים.

שם, א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל וגו' אמר קודשא בריך הוא בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ערק ואזל ואיגיייר ונפק מיניה ר"מ.

יש להתפלל על כך שגוי הבין מחשיבות הדבר לשאול ינוקא מפסוק, ומה לגוי ולפסוק, [והנה דבר זה שהתינוק אומר הוי כעין רוה"ק, עי' סוף מגילה וברש"י שם]

בהא דאזל ואתגיייר, יש להבין מ"מ אם זה ה' רצונו של ה', למה לא עשה כן, הא ה' רצה שיחרב הבית, מ"מ אותו גוי הבין שזה אינו דבר טוב ולכך הלך ונתגיייר.

וכן זה דבר פלא שהגוי הבין להתגיייר.

והנה לא מכל גוי יוצא ר"מ, ובעיקר הדבר שיצא ממנו ר"מ אינו נוגע לעצם הענין, ויש להבין למאי הביאה הגמ' עובדא זו.

שם, ושבו רבנן לדציבי דרב חסדא כל אקלידי הוה מסר לשמעיה בר מדציבי דאמר רב חסדא אכלבא דחיטי בעי שיתין אכלבי דציבי.

יש להבין אדרכה אמאי העצים חשובים יותר, אם צריכים כ"כ הרבה עצים עבור החיטים, הרי דהחיטים יותר חשובים.

גיטין נו ב' טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה וכו', ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו, וכו'. ויש להבין לשם מה עושים נס לגוי, דאין לו כלל שכל להבין מזה כלום.

אכילת בשר לילדים

על האכלת ילדים בבשר בתשעת הימים אמר שמכיון שיש כיום מזונות מזינים אחרים [כגון דגים וכו'], ראוי להמנע, א"כ מדובר בילד שאינו אוכל תחליפים אלו. [א"ה כבר כ' במ"ב סי' תקנ"א סק"ע ושעה"צ ס"ק ע"ו שאסור, אלא שרבנו הוסיף טעם, וראה הליכות שלמה עמוד תט"ז]. (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

רחיצה בתשעת הימים

אמרו לרבנו שליט"א שיש מקילין ברחיצה בתשעת הימים עד תשעה באב בבני ברק. חייך רבנו ואמר "הארצות החמות..." והניד בראשו כאינו חפץ להכריע. כעבור מספר שניות אמר "כדאי בית אלקיננו לסבול קצת כמה ימים בשנה". (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

ניקוי כתם

נשאל רבנו האם מותר להסיר כתם מבגד בתשעת הימים ע"י שפשוף עם קצת מים. והנהן רבנו ושיפשוף בידו הימנית מעט על גבי שרוול ידו השמאלית כמדגים האופן המותר [א"ה וראה כע"ז גשה"ח פכ"א לגבי ימי אבילות]. (רשימות הג"ל)

קניה בתשעת הימים

נשאל רבנו בגונא שהאשה ראתה ש"ק מודעה אודות מכירת מיטות ילדים שיתכן שיש להם צורך בהן, ולא התאפקה מלעייין ב, ונסתפקו

האם יש עכשיו דין או ענין שלא לקנותו [עכ"פ ממידת חסידות] משום שעיניה בזה בשבת, וכהיא דשבת דף קנ: מעשה בחסיד אחד כו'.

ואמר רבנו נו, חסיד אחד זו מדרגה די גבוהה. אח"כ הוסיף ואמר הרי אתה קונה את זה ולא היא, אתה לא עשית שום דבר.

עוד נשאל האם מותר לקנות רהיטים כגון אלה בתשעת הימים, כין שהם כותבים שהם צריכים לפנות את הבית מיד אחרי תשעה באב וממילא רוצים למכור הכל קודם.

ואמר רבנו אתה יכול לסכם אתם לפני תשעה באב ולעשות את הקנין אחרי תשעה באב. (רשימות הג"ל)

קצת הנהגות רבנו בת"ב

לובש רק גרבים בת"ב ללא מנעלים כלל.

ק"ש שעל המטה אומר כרגיל.

בשחרית רבנו יושב ע"ג סטנדר הפוך [כמדומה אף שגבוה קצת יותר מג' טפחים]. התפלל כל התפילה מתוך ה"קניות" הישן שבידו ולא השתמש בסידור הגדול שהכינו לו שבדר"כ מתפלל ממנו.

בק"ש אחז ציציות הט"ק, ונשקן בפר' ציצית.

את התפילה מתפלל כותיקין כדרכו בכל השנה ולכן מסיימים הרבה לפני חצות.

אחרי התפילה נוסע רבנו לבית קברות ולא נכנס לתוך ד"א ולפעמים רק מסתכל מהכביש לבית קברות. [ואת הברכה אלא אומר, והסביר שאומרים ברכה זו רק כשנכנסים לבית הקברות].

ואמר רבנו כתוב שצריכים לחשוב כאילו אנחנו מתים בכלל בחורבן. והוסיף רבנו מדילי - ויחשוב ששם הוא מקומו!

רבנו ס"ל שאין כדאי כ"כ כל השנה להתפלל מנחה גדולה בדיוק בזמן מצומצם ממש, וכדאי לאחר בכמה דקות [ולכן בדרך כלל מתפלל כעשר דקות אחרי הזמן] אבל בתשעה באב [וכן בשבת במנחה] אין בעיה כי ממילא יש קריאת התורה ועד שמתפללים מנחה כבר מגיע הזמן.

ברכת תשעה לי כל צרכי אומר אחרי שלובש מנעליו במוצאי התענית. [והסביר דזה נוגע בעיקר לאלו שהולכים רק עם גרבים בלי נעלים כלל, אבל אלו שהולכים עם נעלי בית וכו' יכולים לברך בת"ב ביום] ברכת המעביר שנה מברך כרגיל ביום, ולא חושש לאלו שאומרים שכיון שלא רוחצים את הפנים לא מברכים ביום.

קידוש לבנה עושה במוצאי ת"ב. [וגם בשנה שת"ב חל ביום ה' אינו מחכה למוצאי שבת י"ב באב ואומר מיד במוצאי ת"ב [א"ה עי' דרכי משה סי' תכ"ו אות ב' ובספר נגיד ומצוה, הובא בארבעה טורים השלם דמכון ירושלים הגהות והערות אות כ"ד ועי"ש דעות בזה]. (רשימות הג"ל, ועוד)

ישן על הארץ

רבנו היה ישן עד השנים האחרונות ממש ע"ג הארץ, [והניח אבן תחת ראשו] ולכן הרבה שנים היה לו אחר תשעה באב כאבים בצואר, שנתפס לו.

ת"ב נדחה

באחד השנים שיצא ת"ב ביום א' נדחה.

מרן שליט"א שימש כסנדק בברית בת"ב, ומדינא היה מותר לו לאכול אחרי חצות.

באו אליו אחרי מנחה שאפשר לאכול, ואמר אבל צריך הבדלה, ואי אפשר לעשות הבדלה, כי יין אסור בת"ב [חשש שלא כדעת הגרי"ז בספר על הרמב"ם שאיסור יין הוא רק בערב ת"ב, ות"ב הוא אבילות בלא אנינות, אלא חשש שת"ב הוא בק"ו מערב ת"ב], וחמר מדינה אין לנו ברירות מה זה בזמננו [כדעת החזו"א] וכיון שאינו יכול לעשות הבדלה אינו יכול לאכול.

ואמרו לפניו אבל אפשר לשתות מים קודם הבדלה, ואמר אבל אינו יכול לברך, כי אינו יודע אם הוא צמא, אלא רק מתענה....

ובאחד השנים שחל ת"ב במוצאי שבת, שעקב חולשה גדולה הוצרך רבנו לאכול בת"ב, עשה הבדלה במוצאי שבת על מיץ ענבים ושתה בעצמו את המיץ.

כשבני רבנו היה קטנים, היו עושים הבדלה בת"ב לפני שאכלו, [ועי' שלמי תודה בין המצרים].

לימוד מוסר

רבנו לומד במהלך היום של ת"ב בענינים המותרים ובספרי מוסר, ושנה אחת אחר מעריב של מוצאי ת"ב ניגש לכמה מהמתפללים, ואמר להם בהתרגשות ענין מופלא שראה באותו יום בס' קיצור חרדים [לבעל החיי אדם] שמי שלא מכין במצוה לשם מצוה עובר בעשה של לעבדו בכל לבבכם.

זכר לחורבן

בבית רבנו יש אמה על אמה זכר לחורבן בכל החדרים ובהול, מלבד במטבח ובמרתפת.

דברי הספד מרבנו שליט"א על הגה"צ ר' יצחק זיכר זצ"ל נרב"ע ח' אב תשס"ד במלאות י"ב חודש לפטירתו נערך כינוס גדול ע"י ארגון תולדות ישורון ליוצאי רוסיה

קשה מאד להספיד אדם שנפטר, כיון שאי אפשר לדעת את הפנימיות של האדם. אך מעט הדברים מה שאנחנו כן יודעים יש בזה די בכדי לעמוד על גדלותו של הנפטר הזה.

הגמ' מביאה בסנהדרין (דף ק"ז ע"א) שדוד המלך אמר לפני הקב"ה: רבונו של עולם מפני מה אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב ואין אומרים אלקי דוד, פ"י שמבקש שיזכירו בתפילה גם אלוקי דוד, אמר אינהו מינסו לי ואת לא מינסית לי, ענה לו הקב"ה: הם עברו נסיונות קשים, ואתה לא עברת נסיונות כאלה. אמר לפניו רבונו של עולם בחנני ונסני וכו'.

ומה הם הנסיונות שעבר אברהם אבינו? מובא במשנה באבות, עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו, והשיא של הנסיונות היה "העקידה". ואמנם בדרך כלל כל אדם במשך ימי חייו, עומד תמיד בפני נסיונות. בכל דבר שצריך לעשות, יש לו נסיון אם להתגבר או לא להתגבר. אבל הנסיונות של האבות הקדושים היו משהו מיוחד יותר מהרגיל - והשיא של כל הנסיונות אצל אברהם אבינו היה נסיון העקידה.

ורואים מה שכתוב בפסוק על העקידה, שאמר לו הקב"ה "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק", ואומרים חז"ל "את בנך", אמר אברהם שני בנים יש לי. "את יחידך", אמר שניהם יחידים - זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו. "אשר אהבת", את שניהם אני אוהב. עד שאמר לו הקב"ה "את יצחק". כל כך חביב היה, בנך יחידך אשר אהבת, ודוקא אותו הוצרך ללכת לשחוט, את הבן הזה שכל החיים שלו הוא חיכה עד שנולד, ואחרי שיש לו בן כזה, אומרים לו ללכת לשחוט... הרי אי אפשר לתאר איזה נסיון קשה היה לו. כאלה היו הנסיונות של האבות. וליצחק ג"כ היה נסיון בעקידה במה שמסר את עצמו להשחט. נסיונות כ"כ קשים היו להם.

וכתוב במדרש שאברהם אבינו התגבר על כל זה ולמרות הקושי הנורא הלך לקיים ציווי ד', בכל זאת, כל הדרך הוא הלך ובכה... וזה לא פלא, אדם הולך לשחוט את בנו - כל בן שיהי, ובפרט בן כזה שכל החיים שלו חכה עד שזכה לו, ועכשיו הולך לשחוט אותו, נסיון כזה גדול. ממילא אמר לו הקב"ה לדוד: האיך אתה רוצה שייגידו אלקי דוד, כמו שאומרים אלקי אברהם ואלקי יצחק ואלקי יעקב?

ולמה באמת הוא רצה שייגידו אלקי דוד? לשם מה הוא צריך את זה? האם ח"ו כדי להתגאות בזה, לשם כבוד? האם לדוד המלך היה חסר כבוד? אלא משמע שיהיה רצה למדרגה גבוהה במה שאומרים אלקי דוד, וזו מדרגה כזאת שנותנת עילוי גדול ברוחניות לגדלות של האדם. בודאי שלא היתה כוונתו לשם כבוד, רק שרצה להשיג דבר גדול כזה.

ובאמת דוד המלך זכה להיות א' מרגלי המרכבה. אמנם אין לנו ידיעה מה זה רגלי המרכבה, אך כתוב שהוא זכה לזה, אבל לדבר זה שייגידו "אלוקי דוד", הוא לא זכה. ולמה? אמר לו הקב"ה: כי לא מינסית לי! לא עמדת לפני נסיונות כמו האבות הקדושים: ואמר דוד המלך לפני הקב"ה שהוא מוכן שיעמידו אותו בנסיון, ובאמת הקב"ה ניסה אותו אך הוא לא עמד בו, וממילא לא זכה שיהיו אומרים אלקי דוד. ואע"פ שכתוב במדרשים את הגדלות שיש לדוד המלך בעולם הבא, ומבואר שם האיך שכל האופנים ושרפים ואוצרות ברד וענני כבוד ומזלות וכוכבים ומלאכי השרת רצים לפניו וכו', כמוכב בספר אור זרוע (ריש הלכות שבת) דברים נוראים עד שאי אפשר לתאר, אך בכל זאת לדבר זה שייאמרו "אלקי דוד" לא זכה.

וא"כ האדם הזה שהלך לעולמו, לפי מה שאנחנו מבינים במושגים של דורינו, באיזה נסיונות גדולים שהוא עמד. **כל החיים שלו היו חיים של נסיונות, ואי אפשר לתאר**, כמו שראיתי שמביאים מה שהוא כתב, האיך שכל שבת היה אצלו ממש מסירות נפש, נסיונות כאלה קשים היה לו. וכך הי' במשך כל החיים שלו.

א"כ אי אפשר לתאר את מדרגתו. אמנם לא יכולים לדמות לאבות לדוד המלך, אבל עכ"פ לפי הדור שלנו, בודאי הגדלות שלו היא "מוראדיג", גדלות עצומה, אחרי כאלה נסיונות שהיו לו במשך כל החיים שלו.

ואני רוצה רק להוסיף כמה דברים. אתם באתם ממדינה שרצו לעקור כל זיק של יהדות, ובאמת מחלק גדול של כלל ישראל הם הצליחו לעקור את האמונה בהקב"ה, וזה היה באמת מאד קשה. ולא להניח שניצולו ועכשיו נמצאים בארץ, ורוצים לחזור לתורה הקדושה ולהחזיר את האמונה שלקחו מהם, זה נסיון גדול מאד. ובכל זאת אם רוצים לדעת מה עושים כדי להתחזק,

אנחנו מוצאים מה שכתוב בפרשת במדבר (פרק א' פסוק מ"ט) שהקב"ה אמר למשה "אך את מטה לוי לא תפקד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל". ומבאר רש"י: אך את מטה לוי לא תפקד, כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו. דבר אחר - צפה הקב"ה שעתידה לעמוד גזירה על כל הנמנים מן עשרים שנה ומעלה שימותו במדבר, אמר אל היו אלו בכלל, לפי שהם שלי שלא טעו בעגל ע"כ.

הקב"ה אמר למשה היות שהוא יודע שיהי' גזירה על כל הפקודים שנמנו מן עשרים שנה ומעלה שימותו במדבר בגלל שכלל ישראל יחטאו, ובגלל ששבת לוי לא יחטאו, אל יהיו אלו בכלל, לפי שלא טעו בעגל. יוצא שהם לבד ניצלו, אבל כל כלל ישראל חוץ מהם (חוץ מיהושע וכלב ועוד כמה יחידים) כולם לא זכו להיכנס לארץ, ומתו במדבר, כי חטאו בעגל.

ולכאורה נראה מהדברים שכאילו כל כלל ישראל טעו בעגל, שכל הששים רבוא יהודים שהיו, כולם טעו בעגל. אך יש מדרש שמבואר לא כך! כי הנה בפסוקים כתוב שמתו בעון העגל שלשת אלפים איש. ואומר המדרש "הדא הוא דכתיב חמשה בקר ישלם תחת השור", היות שהיה שלושת אלפים, אז חמשה בקר ישלם תחת השור. ויש להבין מה שור, וכאן חמשה בקר ישלם תחת השור? ומבאר הגאון..... פשט בזה שהעגל הוא ממין של שור, ואחד מהצורות שחקוקות במרכבה זה דמות שור, ובה שחטאו בעגל שהוא ממין שור, פגמו בשור של המרכבה. וממילא, אפילו שבעצם רק איש אחד מכל אלף חטא - שהרי הם היו ששים רבוא שזה שש מאות אלף אנשים, ומכל אלף חטא אחד, יוצא שחטאו "שש מאות" איש - והי' קשה למדרש אם רק שש מאות איש חטאו, למה מתו שלושת אלפים? על זה אומר המדרש היות שפגמו בשור של המרכבה, חמשה בקר ישלם תחת השור, זאת אומרת שמחמת השש מאות שחטאו, צריך לשלם חמש פעמים תחת השור, שזה שלושת אלפים, ולכן נהרגו שלושת אלפים איש.

יוצא שלמעשה לא כל כלל ישראל חטאו, רק שלושת אלפים, ומתוכם יש שטעו ממש בעגל, ויש כאלה שעזרו קצת, אבל אלה שחטאו ממש זה רק שש מאות איש! וא"כ, כלה הפשט שרק על הלויים שלא חטאו הקב"ה אמר לא לפקוד אותם בתוך בני ישראל ואילו שאר כל ישראל מתו במדבר בחטא של העגל? הרי לא כל כלל ישראל חטא, רק שש מאות איש, ולמה רק הלויים זכו במיוחד ושאר אלה שלא חטאו לא זכו?

רואים מכאן דבר נורא: למרות שהיו רבים בכלל ישראל שלא חטאו, ממש רוב רובם לא חטאו, רק שש מאות איש, והם ג"כ כבר קבלו את העונש של שלושת אלפים, אבל לא היה איזה קבוצה מיוחדת שהתבדלו והתרחקו מאלה שהיו שייכים לחטא, וכיון שהיו שייכים אתם, אפילו שהם לא חטאו, לכן הם לא זכו לימנות לחוד וכולם מתו במדבר. אבל שבת לוי התרחק מכל אלה, נבדל מהם. שבת לוי צריך להיות לגמרי כאילו ארגון בפני עצמו, מחנה בפני עצמו. לשבת לוי אין כל שייכות עם כלל ישראל לגבי זה. אמנם בודאי הם שייכים לכלל ישראל, אבל ביחס להיות נמנים עם החטאים, הם קבוצה מיוחדת. וע"ז אמר הקב"ה "אך את בני לוי לא תפקוד", וגו', שאם לא הי' מונה אותם בנפרד, רק היו מתערבבים עם כלל ישראל, אז למרות שלא חטאו, הם היו נחשבים כמו כל האחרים שלא חטאו ובכל זאת הם נחשבים כאילו כן חטאו, ואף אחד מהם לא נשאר וכולם מתו במדבר. אך הקב"ה רצה ששבת לוי יהיו קבוצה מיוחדת, מרוחקת ונבדלת, לגיונו של מלך, לכן אמר שלא ימנה אותם ביחד - כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו - כדי שהם יהיו לגמרי כאילו עם בפני עצמו, נפרדים לחלוטין, כדי שלא יהיו כלולים עם כולם. כי אם היו כלולים ביחד עם כולם, גם הם היו מתים, למרות שלא חטאו. א"כ אנחנו רואים, עד כמה גדול הענין של מחנה מיוחד שמתרחקים מכל מי ששייך לדברים אחרים, ואתם שזכיתם ברוך השם להיכנס לארץ ישראל, ולהיבדל מאלה שחללה וחס העולמים בדרך לא טובה שזה רוב רובם של האנשים שבאו משם,

צריך מאד מאד לראות לעשות קבוצה מיוחדת, ולעשות כל מיני חיזוקים מיוחדים, כדי שאתם וכל משפחותיכם, עם הילדים שלכם, תזכו באמת לכל האושר שהקב"ה מבטיח לנושי רצונו. ואם תעשו ככה, כמו ששרב שלכם הצדיק הגדול רבי יצחק לימד אותכם ועד כמה שהוא ריחק אתכם מכל אלה שאיבדו כל משהו של זיק של אמונה, ומה שתתחזקו יותר ותעשו כל מיני מאמצים לעשות פעלים לתורה ויראת שמים, לקבל עול מלכות שמים באהבה, אתם תהיו כאילו מחנה מיוחד, ע"ז תזכו אתם ומשפחותיכם בכל טוב, ותזכו לתורה ליראת שמים, לרוחניות וגשמיות. הקב"ה יעזור לכולכם, ובזכות זה תזכו ג"כ לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

לקראת ימים הנוראים הבאים עלינו לטובה אנו מבקשים מכל מי שיש בידו ד"ת בהלכה ובאגדה או הנהגה על עניני

ר"ה - יוה"כ - סוכות - שמחת תורה ממרן רבנו שליט"א. או שיש בידו הערות והארות על הנכתב בשנים שעברו

בענינים אלו שיואל להעבירם בהקדם למערכת לזיכוי הרבים

עקב הצורך בעריכה וסידור הדברים והוצאתם מבעוד מועד לפני ר"ה נשמח ונודה לאלו שיקדימו לשלוח כדי שנוכל

להוציא את הדברים בשלימות הראוי

באיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע ועניא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

גליון
בין הזמנים
חודש מנחם אב
שנת תשע"ז

לבערות הארות הוספות על הענינים
הנבחרים בעלון, לתרומות והצטרף. נא
לפנות ל: 0527899334@skmail.co.il
או ל: 0527899334 בין הודרים או כתר.
0527899334 או בפקס 0722216414
ולציון ענני משרית עלון כאל תערוג

בין הזמנים

רבנו שליט"א היה נוסע בימי בין הזמנים לחזק תלמידי הישיבות בין הזמנים, וכן כתב במשך השנים הרבה מכתבים לחיזוק הלימוד בימי בין הזמנים והזהירות מהסכנות, ובחלק מהמכתבים הצטרף גם מרן הגרי"ש זצ"ל והבאנו חלקם כאן. וראה עוד בס' ימלא פי תהלתך עניני תורה עמ' שלד - שנב

הבאנו כאן בס"ד כל מה שנדפס בענינים אלו בגיליונות כאיל תערוג במשך השנים

מעלת הלימוד בבין הזמנים

והנה מרגלא בפומיה דרבינו על ענין בין הזמנים שיש בימים הללו יותר סייעתא דשמיא והצלחה לאלו שלומדים בבין הזמנים, ומשום שכידוע שיש כמות של שפע סייעתא דשמיא המושפעת מן השמים בכל זמן המתחלקת לכל לומדי והוגי התורה, וכשיש הרבה לומדים מתחלקת בין כל הלומדים ובימים שהלומדים בהן הם מועטים מתחלקת אותה הכמות של הסייעתא דשמיא ביניהם בלבד, וא"כ יש יותר הצלחה למי שלומד בימים אלו שמועטים הלומדים יותר מבכל השנה שמרובים הלומדים. (אעלה בתמר מתורת חזון איש עמ' נ"ו)

חשיבות הלימוד במקום רבים

איתא בגמרא בברכות (דף כ"ח א') תנא, אותו היום סילקוהו לשומר הפתח וניתנה להם רשות לתלמידים להיכנס, שהי' רבן גמליאל מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כבור, לא יכנס לבית המדרש ועכשיו שנתמנה ר"א בן עזרי' לנשיא סילקו את שומר הפתח, וניתנה רשות לכל אחד להיכנס. הוא יומא אתוספו כמה ספסלי. [זאת אומרת שהרבה תלמידים באו ללמוד], אמר רבי יוחנן פליגי בה אבא יוסי בן דוסתאי ור' יוחנן, חד אמר אתוספו ארבע מאה ספסלי, וחד אמר שבע מאה ספסלי, הוה קא חלשא דעת' דרבן גמליאל אמר: דילמא ח"ו מנעתי תורה מישאל אחוה ליה בחלמא חצבי חיורי דמליי קטמא [הראו לו בחלום חביות מלאות אפר] ופרש"י כלומר אף אלו אינם ראויים, ומסיימת הגמ' ולא היא ההוא ליתובי דעתי הוא דעבדו לי [רצו ליישב דעתו כדי שלא יהי' לו צער על שמנע תורה מישאל אבל באמת הוא מנע תורה].

תנא, עדיות בו ביום נשנית, וכל היכא דאמר' בו ביום ההוא יומא הוה [כל מקום שכתוב בש"ס בו ביום הכונה ליום ההוא] שמינו את ר"א בן עזרי' לנשיא ולא היתה הלכה שהיתה תלויה בבית המדרש שלא פירשוהו [לא הי' שום דין שהי' לא כ"כ ברור עד עכשיו שלא פירשוהו באותו יום] ואף רבן גמליאל לא מנע עצמו מבית המדרש, ומה שאמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה זה הי' ג"כ באותו יום כמו שכתב רש"י.

והשאלה היא הרי ר' אלעזר בן עזריה אומר ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא ומה הי' עד עכשיו, האם בן זומא לא הי' יכול לדרוש את זה, מה הי' כאן משמע שהיות שבאותו יום איתוספו ספסלי ונתרבה תורה זה גרם שיכח לדרוש כיון שנתרבה תורה במדה כ"כ גדולה ומסתמא עד עכשיו הי' ג"כ מאות תלמידים אמנם לא כתוב כמה הי' אבל מסתמא היו הרבה ועכשיו נתוסף ספסלי אבל איזה ספסלי אנשים כאלו שלדעת רבן גמליאל לא היו ראויים להתקבל מפני שלא היו תוכו כבור, שכל תלמיד שהי' צריך להתקבל אצל רבן גמליאל הי' צריך להיות ברור שהוא תוכו כבור ואם לא הי' יודע שזה כך הוא לא קיבל אותו ובא ר' אלעזר בן עזריה ונתוספו ספסלי ובאותו יום נפשטו כל הספיקות ולמה אתמול לא הי' כך, הרי מסתמא אלה שהיו בבמה"ד מתחילה היו תלמידי חכמים גדולים מאד ובכל זאת נשאר ספיקות שלא פירשוהו ועכשיו פירש"י שלא הי' ספק שלא פירשוהו, כי מתוך שרבו תלמידים רבו החידוד והפלפול לכן באותו יום כל הדברים שהם לא ידעו הכל פירשו, נמצא ששנים ע"ג שנים הי' רבן גמליאל נשיא והי' כ"כ הרבה ספיקות שלא פירשוהו ועכשיו כיון שרבו החידוד והפלפול כל הספיקות נפשטו ולא מובן מה קרה.

וגם מה שרבי אלעזר בן עזריה אומר ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות הרי משמע שהוא אחז גם קודם שצריך להזכיר יציאת מצרים בלילות אבל לא הי' יכול להכריח את זה שככה הדין, וכשבא

מעלת הלומדים

לתלמידי ישיבה לצעירים... שמעתי על מחשבתכם הנכונה ללמוד בין הזמנים.

הנה לא מצינו בתלמוד ענין בין הזמנים, אמנם הי' זמן שהי' עובדים בשביל פרנסה, כמבואר במס' ברכות ל"ה ב' אמר להו רבא לרבנן לא תתחזו קמאי לא ביומי ניסן ולא ביומי תשרי וכו', אבל סתם בין הזמנים לא מצינו.

אמנם בדורות האחרונות הקילו מסדרי הישיבות לפוש קצת, אבל ודאי אין שום היתר לפטור עצמו מלמוד התורה.

חזקו ותחזקנה ידיכם ללמוד כל א' להרבות תורה, וזה יוסיף גם ביראה שיהיה מתקיים. ותוסיפו חיל.

ב' ניסן תשע"א לפ"ק. - אהרן י. לייב שטיינמן. (קובץ אגרות ס"ו)

לא להתבטל

ובדברי חיזוק בעת חליו של מרן הסטייפלער (אב תשמ"ה) אמר רבנו: ובנוגע למה שהציעו כאן, נדמה לי שיש להוסיף כמה דברים [ואמנם אינני ראוי לבקש מהציבור, כי יכולים לומר טול קורה מבין עיניך, רק היות שבקשו לומר, אני רוצה להציע שני דברים], א' בנוגע לבין הזמנים, והוא כי רוב הציבור אמנם לומדים גם בבין הזמנים, אבל יש כאלה שיכולים לקחת "חצי יום" ולבזבז אותו בכלום, חצי יום! בחורים, אברכים, מרשים לעצמם... ואם הי' צריך את זה לבריאות כדי לנוח קצת, נוח, ואולי יש כאלה יחידים, אבל האם כל כך הרבה אנשים הם חלשים שצריכים את זה? כל יום או כל יומיים בלבד "חצי יום" בלי כלום, וזה לכאורה "ביטול תורה", כי מה נפק"מ בין הזמנים או אמצע הזמן, האם יש חילוק, רק אם א' חלש צריך לנוח קצת... (ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' שז)

שיחת חיזוק בפתיחת ישיבת בין הזמנים שע"י בית הכנסת רוממה ניסן תשס"ה

הנה אשריכם שאתם זוכים ללמוד תורה בבין הזמנים, ובאמת אין דבר כזה בין הזמנים, וכי בתורה יש זמנים, מתי צריך ללמוד ומתי לא, אבל עכ"פ העולם קורא לזמנים אלו בין הזמנים, וצריך לעשות חיזוק, ובי"ה שאתם מתחזקים בימים אלו שכ"כ יש צורך בחיזוק, ובכלל בדרוננו, שיש לנו כ"כ הרבה אויבים הן מאומות העולם והן לדאבונו מבני, בלי תורה לא מצאנו ידינו ורגלינו, וכל הנס שאנו מתקיימים הוא רק בזכות התורה, וכל כמה שנוסיף תורה הרי אנו מוסיפים חיים לנו ולכל ישראל בכל העולם.

בי"ה שאתם מתחזקים בלימוד התורה, וכמו"כ צריכים לראות לנצל את הזמן, כי כל כמה שלומדים זה מוסיף זכויות, שהי' חז"ל אומרים לעולם יראה אדם את העולם כאילו חצוי זכאי וחצוי חייב, ואם עושה מצוה אחת מכריע את כל העולם לכף זכות, ואם ח"ו עושה עבירה אחת מכריע את העולם לכף חובה, והנה כשמתחזקים בתורה הרי יש כאן זכות שיכול להציל את כלל ישראל, וכשאחד מישאל ח"ו נהרג בתאונת דרכים מי יודע אם אין זה בגלל שנחלשים בלימוד התורה. (גליון ארומחך מס' 44)

הלימוד בבין הזמנים אצל החזון איש

שמעתי שמרן החזו"א ז"ל אמר שבזמן שלומדים בני הישיבות גם לו יותר קל ללמוד מכיון שמרובים הלומדים, אבל בבין הזמנים שמצוי יותר בטלה אצל בני הישיבות זה משפיע גם עליו ויותר קשה לו הלימוד, והדברים נוראים.

אותו יום בא בן זומא וחדש כי מה שכתוב כל ימי חיך בא לרבות ימי חיך הימים כל ימי חיך הלילות האם בשביל זה צריך לבן זומא, והרי רבי אליעזר בן עזריה אומר לא זכית שלא יכולת לנצח זאת אומרת שאחז גם קודם שהדין כן ומסתמא הי' לו על זה איזה קבלה או משהו אחר למה לא הי' יכול להכריח את סברתו מכח הקבלה שהיתה לו, או מה שהביאו לכך משמע שבכל זאת לא קבלו ממנו שיש כזו דרשה והוא קבל קבלה שצריך להזכיר בלילות למה הוא לא יכול לומר עכשיו אני מבין כי מה שכתוב כל ימי חיך לרבות את הלילות וכמו שאח"כ בן זומא אמר את זה האם צריך כ"כ הרבה גדלות וחכמה ופילפול כדי לחדש את הפשט הזה, אם אחר מקובל כזה דין ויודע שצריך להזכיר יציאת מצרים בלילות רק הוא לא יכול לנצח להוכיח ועם מה עכשיו בן זומא הוכיח בגלל שהוא דרש ימי חיך הימים כל ימי חיך הלילות, האם הוא לא יכול להגיד את זה הרי מסתמא עלה על דעתו ג"כ דבר זה וכמו שחכמים אומרים ימי חיך העולם הזה כל ימי חיך להביא לימות המשיח כך הוא יכול לומר לרבות את הלילות.

משמע שזכות התורה הזו מכח שהי' כ"כ תלמוד תורה דרבים ממילא החידוד והפילפול שהי' אז הי' במדה כזו גדולה שעי"ז הי' סיעתא דשמיא שכל הקושיות וכל הדברים שכל הזמן נשאר בלי תירוץ ואת הספיקות יכלו לפשוט מה קרה היום מה יום מיומים האם הארבע מאות תלמידים האלה שנתוספו הם פשוטו את כל הספיקות מה שהיה הרי מסתמא לא אלה אלא התלמידים שהיו יושבים גם קודם בבית המדרש אלא כיון שהי' רב החידוד והפילפול והעיקר צריך להוסיף שהסיעתא דשמיא היתה גדולה מאד כיון שיש תלמוד תורה דרבים זה עד כדי כך גדול ובזכות תלמוד תורה דרבים כזה יכלו להבין דברים מה שבלי זה לא יכלו להבין הי' סיעתא דשמיא כזה שאפי' כל הדברים שהי' ספיקות עכשיו נפשטו.

ממילא גם זה עכשיו יכלו כ"כ פשוט לומר את הדרשה הזאת ימי חיך הימים כל ימי חיך הלילות ואף שזה כ"כ פשוט שהרי הוא לא אחז את הדרשה ימי חיך העולם הזה כל ימי חיך להביא לימות המשיח וא"כ הי' יכול לומר לרבות את הלילות לא אין לו סיעתא דשמיא כל זמן שאין כ"כ תלמוד תורה דרבים אז הסייעתא דשמיא לא באותה דרגה ומה שיש תלמוד תורה דרבים יותר גדול זכות הרבים יש סיעתא דשמיא ואז בן זומא דרש מה שאתמול הוא לא הי' יכול לדרוש ומה נשתנה לבן זומא עכשיו וגם הוא בעצמו רק עכשיו הוא ניצח למה לא קודם כי הי' חסר את הסייעתא דשמיא שיש ע"י תלמוד תורה דרבים התלמוד תורה דרבים זה כזה גדול שזה הוסיף ומאלה דוקא שלפי רבן גמליאל לא הי' מספיק תוכו כבדו. העיקר מה רואים מזה שכל הכח של התורה לעלות משמע שזה ע"י סיעתא דשמיא של תלמוד תורה דרבים, ומה שיותר תלמוד תורה דרבים.

ממילא צריך לדעת, כי עכשיו עוד מעט בני הישיבות עוזבים את הישיבות אי אפשר לומר שלא לומדים אבל צריך לדעת שמה שאפשר לעלות במקום של תלמוד תורה דרבים אי אפשר לעלות במקום אחר ואפי' דברים פשוטים לכאורה אי אפשר כל כך רק ע"י תלמוד תורה דרבים ומה שיותר תלמוד תורה דרבים יש יותר יש תועלת.

ולכן צריך לראות שכל מה שרכשו ברבים זה צריך להישאר על כל החיים ויכולים להמשיך אח"כ ג"כ אבל הכל מכח של תלמוד תורה דרבים וצריך לשאוף מתי כבר נוכל להגיע שוב להיות עם התלמוד תורה דרבים ומה שיותר תלמוד תורה דרבים יותר יעלו וזה מה שצריך כל החיים לדעת שהמקום של עליה זה היכן שיש תלמוד תורה דרבים מה שיש יותר תלמוד תורה דרבים יש יותר סיכויים שנבוא לאמת ואז הוא יכול לבוא אפי' לדברים שבלי זה הוא לא הי' יכול בשום אופן לעלות.

וזה אנחנו צריכים לעשות לנצל את הזמן אפי' בין הזמנים להשתדל מה שיותר שיהי' עם תלמוד תורה דרבים לא להיות במקום ומה שיותר רבים זה לגמרי לא דומה וזה מה שאנחנו צריכים להתחזק להשתדל בכל זמן שאפשר להוסיף תלמוד תורה דרבים גם לו וגם להשפיע על אחרים שיהי' תלמוד תורה דרבים ובזכות זה כל אחד יזכה לדברים שבלי זה הוא לא יכול לזכות, והקב"ה באמת יעזור שכל א' ינצל את כל הזמן גם בין הזמנים לנצל לתלמוד תורה דרבים ולהשתדל לחזור על מה שלמדו ועי"ז כל אחד יעלה בתורה ויראת שמים ובמידות להיות גדולים בתורה ויראה. (כ"ב אדר ב' תשס"ג - ימלא פי תהלתך עניני תורה עמ' שמג- שמה)

מניעת אסונות

מתוך דברי רבנו בעצרת התעוררות בעת נעילת ישיבת בין הזמנים חניכי הישיבות רוממה ירושלים ער"ח אלול תשס"ב

ידוע בשם הספר חסידים גדול העניין לעסוק במצוה שאין לה דורשים שהיא כמת מצוה והנה במשך השנה יש הרבה עמל התורה הביכלי התורה אך בתקופת בין הזמנים רפו הבריות ידיהם מן התורה וחסר בעולם מלימוד התורה.

חז"ל (קידושין מ, ב) אומרים כי לעולם יראה אדם את העולם כאילו חציו חייב וחציו זכאי עשה מצוה אחת הכריע את כל העולם לכף זכות ואם כן בכח לימוד התורה מרבים זכויות ומשפיעים טוב על העולם כולו.

ובפרט בתקופתנו אשר עת צרה ליעקב, ומדי יום ביומו רחמנא ליצלן יש שמועות רעות על פיגועים תאונות דרכים וכל מיני מחלות הי' ישמרנו, והסבל הוא נחלת הכלל כקטן כגדול, ויתכן לומר שהוא מהזמנים הקשים ביותר שהיו לכלל ישראל, והעולם כולו בוער באש. אשריכם תלמידי ישיבת בין הזמנים אשר בזמן זה שרבים מתרפים ונוסעים לנוח ולנפוש בשל סיבות בריאות ומנוחה אתם עוסקים בתורה ומקיימים את העולם ללא ספק זכות לימוד התורה מגינה על הכלל שיהיה פחות אסונות פחות אלמנות ויתומים ורק זכות התורה יכולה לעצור את הגזירות והכל נזקף לזכותכם רק יש ליהרר שיהיה זה בכוונה לשם שמים ולא למטרות הנאות צדדיות אלא לקיים רצון ד' ובוזה נגרמת נחת רוח לבורא יתברך שמו, וזכות זו תעמוד לכם לזכות לכל טוב ולהינצל מכל רע אתם וביתכם וכל משפחתכם. (גליון ארומןן מס' 21)

לימוד התורה ב'בין הזמנים' - בחינת 'מת מצוה'

שח רבנו: וגם אחרי תשעה באב בזמן שחלק גדול כלל ישראל יוצאים מחמת עניני ריפוי, לצורך החלמה, כל אחד עושה בשביל הבריאות ... אבל סוף כל סוף יש "ביטול תורה", ולכן צריך מאד להתחזק, בזמן שכל כך הרבה אנשים בשביל סיבות שונות לא לומדים, ולימוד התורה אז הוא בגדר מת מצוה, בזמן שאין עוסקים במצוה, היא נקראת "מת מצוה", והיות שכלל ישראל בזמן הזה לומדים פחות, צריך מאד להתחזק לנצל את הזמן לתורה ויראת שמים, ובכל מעשה המצוה מה ששייך לעשות, מי שיכול ללמוד, ומי שיכול לקיים מצוה, צריך לעשות יותר מאשר תמיד.

וכל אחד ואחד צריך לנצל את הזמן דוקא לעלות, כי אז הזמן הנכון לזכות מה שאחרים לא עושים, והוא **מקבל שחר כולם**, כי אם זה מת מצוה אז הוא מקבל את השחר של כל אלה שלא יכולים ללמוד בזמנים ההם, וכל אחד יראה לנצל את הזמן, ולעשות חיזוקים בתורה, ביראת שמים, בתפילה, בכל הדברים האלה צריך מאד להתחזק. והקב"ה יעזור שכל אחד ואחד מאלה שיתחזקו, יזכו באמת להרבה תועלת, להרבה השגה בתורה ויראת שמים, להרבה השגה בלימוד התורה, ויזכה כל אחד ואחד לכל טוב בכל המובנים, שהקב"ה יעזור לו ולכל המשפחה שלו בכל טוב סלה. (תמוז תשס"ד - מוסף שבת קודש פר' דברים תשס"ד)

שיהא רוב הזמן מנוצל בתורה ומע"ט

לכ תלמידי ישיבת גאון יעקב ד' עליהם יחי' שמעתי על רצונכם להמצא כמה ימים במקום נופש, כמובן שיחד עם זה אין לשכוח שגם בהיותם שם צריך להיות רוב הזמן מנוצל בתורה ומעשים טובים ולא לילך בתר ריקנות כדרך יושבי קרנות ועי"ז תוכלו אחרי זה להוסיף כח בעמלה של תורה יחד עם יראת שמים טהורה ותזכו כל אחד מכם לגדול כחפץ השי"ת. הדורש טובתכם.

זכו לסיים מסכת

בס"ד
לכ' בני הישיבות הק' המתכנסים ע"י ארגון בני הישיבות בשכונת רמות ירושלים.

שמחתי לשמוע כי ניצלתם את ימי בין הזמנים בלימוד התורה הק' ונקוה כי תמשיכו גם במשך הזמן הבעל"ט להגות בתורה הק' בהתמדה, ועי"ז שתתמידו בלימודיכם תעלו כמש"כ בתוס' בכתובות (ס"ג א') דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול, וזה התכלית של הבריאה לעשות רצון ה' יתב'.

וגם שמעתי שיש ביניכם כאלו אשר זכו לסיים את המסכתא שלמדו בישיבה, אין להאריך בגודל המעלה שיש בזה, שקונים עי"ז קנין במסכת שלמה, ונקוה כי יזכו לסיים עוד מסכתות ואת כל התורה כולה ויעלו לתפארת בישראל.

ויתברכו כל המשתתפים שימשיכו ללכת בדרך העולה בית ה' ויגדלו להיות ת"ח הגונים.

מורי ורבותי: כל אחד יודע שהקב"ה ברא את הבריא, הוא ברא והוא הבורא כל יום המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית, ורוצה שהבריא תתקיים כל הברואים הקב"ה נתן להם אפשרות שיוכלו להתקיים, וכל שכן האדם שהוא מבחר הברואים, הקב"ה רוצה שהוא יחיה אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

והמתבונן בחיי האדם והליכותיו ימצא בענינים הגשמיים, שהקב"ה ברוב רחמיו ברא את האדם באופן כזה שיהי לאדם אפשרות לחיות, ולמשל ע"ז שהאדם מרגיש שהוא צריך לאכול אם בנ"א לא היה מרגיש רעב ולא היה אוכל הוא לא הי יכול להתקיים כי הרי אדם לא יכול לחיות בלי אוכל ואותו הדבר בן אדם שלרוב כאשר הוא חולה הוא מרגיש יסורים ואם לא היה מרגיש את היסורים לא היה יודע היאך ליהרר ומה לעשות והי עלול למות מזה אז הקב"ה ברא את האדם בצורה כזו שכאשר הוא חולה יש לו יסורים, וע"י שיש לו יסורים הוא שם ליבו שצריך לעשות משהו כדי שיחיה וזהו בדברים גשמיים ומהו בדברים רוחניים.

ולכאורה גם בדברים רוחניים היה צריך להיות ככה, ובאמת חז"ל אומרים (שבת י, א) שתפילה נקראת חיי שעה ותורה נקראת חיי עולם, אבל אם זה חיי שעה אז רבנן תקנו שבן אדם צריך להתפלל שלש פעמים ביום, וכמו להבדיל שבן אדם צריך לאכול שלש פעמים ביום כרגיל בזמנו שאנשים רגילים לאכול שלש פעמים ביום, וכל אחד אם עבר הזמן אז הוא מרגיש שהוא שוב רעב, וצריך לאכול א"כ אותו הדבר הי צריך להיות שבן אדם כל פעם שמרגיש שנחלשת הרוחניות שלו הי צריך להחיות את עצמו במה בתורה במעשה התפלה, אבל היות והקב"ה רצה שתהיה לאדם אפשרות של בחירה שבן אדם יוכל לבחור את דרכו לטוב או רח"ל להיפך ואם בנ"א היה מרגיש אחרי שעבר כמה שעות שלא התפלל שחסר לנשמה שלו חיות ממילא לא היתה בחירה כי כל אחד היה מבין שמוכרחים לעשות מוכרחים להתפלל לכן הקב"ה עשה במיוחד שבן אדם לא מרגיש ויכול לעבור אפי' יום או יומיים ואפי' יותר והוא לא מרגיש לא מתפלל ולא לומד אבל האמת היא שבן אדם צריך לעשות דברים כדי לעורר את עצמו, בן אדם צריך לגרום לעצמו שכן ירגיש את הצורך של רוחניות, וממילא גם בזה יש פעמים שהקב"ה עושה דברים כדי לעורר את האדם שישים אל ליבו שצריך להתחזק ברוחניות שצריך להחיות את עצמו בתורה ובתפילה. (מוסף שבת קודש עקב תשס"ז)

איפה כתוב בתורה בין הזמנים?

בשיחה בסוף הזמן בישיבת ארחות תורה אמר רבנו: מצינו שיעקב אבינו לא רצה לשלוח את בנימין עם אחיו למצרים, אע"פ שהם הוצרכו לנסוע למצרים לקנות אוכל מיוסף, ויוסף אמר להם שלא יבואו רק אם יביאו איתם את בנימין, בכל זאת יעקב אבינו היסס הרבה זמן, ולא הי יכול לשלוח את בנימין "פן יקראנו אסון". והשבטים ראובן ויהודה היה להם ויכוח שלם עם יעקב, ואע"פ יעקב לא רצה לתת. אי מאיפה יהיה לאכול? הרי יעקב לא חשב שיפול אוכל מהשמים, בכל זאת לא הסכים לשלוח.

כי בזמן שיש תורה - יש הגנה מיוחדת, וכשאין הרבה תורה של ציבור, יותר קשה, לכן כל זמן שהם היו כולם ביחד [הוספה לאחמ"כ - והיו לומדים אצל יעקב אבינו, כמבואר בחז"ל שיעקב למד עם יוסף, וכן עם שאר השבטים, -] אז כנראה היה הכל בסדר, אבל לשלוח את בנימין בדרך, כשכבר חסר הספסלי של לימוד התורה, פחד מאד יעקב אבינו.

אם כן כל אחד צריך לדעת שבין הזמנים צריך לנצל כמה שאפשר, חוץ אם צריך לנוח קצת, אבל מה שחוץ מזה צריך לנצל את "כל" הזמן, ולא לחשוב שיש היתר, בבין הזמנים מותר ביטול תורה, אין היתר לביטול תורה! רק מה, אם נוקטים שזה צורך לבריאות מילא. אבל אם לא, אז בין הזמנים הוא כמו כל הזמן! מאי נפק"מ בין הזמנים מאמצע הזמן.

בתורה כתוב ושננתם לבניך ודברת בם, האם יש מיעוט ולא בבין הזמנים? חזל לומדים ודברת בם ולא בדברים בטלים, אבל לא דרשו למעט בין הזמנים.. ממילא צריך לדעת שבין הזמנים זה "זמן", רק מה שחושבים שצריך לבריאות. אבל לולא זאת כתוב ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך.

ואתם שמקיימים כל השנה את הדין ולומדים טוב מאוד, הי יעזור שגם בבין הזמנים תנצלו את הזמן, לא חלילה וחס למעלה מהכוחות, רק כמה ששייך, מה שלא מפריע לו, בזה נשאר בין הזמנים כמו באמצע הזמן, אין חילוק בין הזמנים לאמצע הזמן, איפה כתוב בתורה בין הזמנים? (פרי חיים)

לא ליפול בני הזמנים

האיך זוכים שלא ליפול בימי בין הזמנים. תשובה: ילמד הרבה כל יום.

ונתן רבנו עצה טובה לחיזוק בבין הזמנים - לקבל על עצמו לסיים איזה מסכת [קטנה] עד סוף בין הזמנים. (פרי חיים)

מסכת ברכות

סיפר בנו הגר"ש שליט"א שרצה פעם להתחיל ולסיים עם אביו רבינו כל מסכת ברכות במשך בין הזמנים, ולבסוף החל ללמוד עמו והתעכב ועמד וביירר כל דבר ודבר, ולא היה שייך ללמוד במהירות ולא הספיקו רק חלק קטן מהמסכת. (צדיק כתמר יפרח)

העולם הזה דומה לפרודזור

שח רבנו בשיחה מיוחדת לקראת ימי בין הזמנים: כתוב בחובת הלבבות (בשער חשבון הנפש חשבון עשרים וחמשה) יחשוב בנפשו על מה ששקע בו מאהבת עולם הזה והגברת תאוותיה על אהבת העולם הבא, וישתדל להוציא אהבת העולם הזה מלבו ולהגביר אהבת עולם הבא עליה בהסתכלו באחרית שני עולמים, ומה שיהיה סוף ענינו בשני המעונים וישתדל להרחיק אהבת העולם הזה מלבו ולקיים בו אהבת העולם הבא תמיד, וכבר אמר אחד מן החכמים כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא, ואמרו העולם הזה והעולם הבא כשתי צרות כאשר תרצה אחת מהם תקציף השניה ע"כ. וזה נוגע לכל אחד ואחד והלואי שנגיע לדרגה כזאת

החובת הלבבות בא לומר כי במציאות השאיפה של כל אדם היא או חיי עולם הזה או חיי עולם הבא, ואל יחשוב שיכול לקיים גם זה וגם זה, אלא כמו אש ומים שאי אפשר להיות שניהם יחד, אלא אם יש מים אין אש, ואם יש אש אין מים, ככה לא יכול להיות אהבת עולם הזה ואהבת עולם הבא, ודומים העולם הזה והעולם הבא לשתי צרות שכאשר תרצה אחת תקצוף השניה.

חובת הלבבות מגנה כ"כ חריף את מי שמתנהג באהבת עולם הזה, ולדאבוניו אנחנו לא במדרגה כזאת, ורואים זאת במציאות כי בעיקר מה בן אדם רוצה, מה בעיקר הוא שואף אהבת עולם הזה או עולם הבא? ואפי' אם הוא עושה קצת מצוות אבל אהבת עולם הזה הרי מושך הרבה הרבה וזה אומר חובת הלבבות שלא יתכן שתתחבר בלב המאמין אהבת עולם הזה ואהבת עולם הבא והם כמו אש ומים.

ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש

והנה בסיום מסכתא אנו אומרים: מודים אנחנו לפניך ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות, שאנו עמלים והם עמלים וכו' אנו רצים והם רצים אנו רצים, לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלוקים תורידם לבאר שחת וכו'.

וצריך להבין במה מדובר האם באנו לומר שאנחנו לא כמו האפיקורסים לא כמו החילונים, ולומר שאנחנו לא מחללי שבת, האם זה רוצים להגיד א"כ צריך לומר אחרת הם מחללים שבת ואנחנו לא, הם עובדי עבודה זרה הם מגלי עריות וכו' אבל לא זה מה שרוצים לומר: רק שאנחנו לומדים תורה והם לא לומדים תורה, אנו רצים ללמוד תורה והם לא רצים ללמוד תורה, וא"כ למה הם רצים לבאר שחת ואם היו עושים עבירות מובן אבל רק לא טוב להם הם לא רצים לחיי עולם הבא אבל מה זה באר שחת?

אך לפי דברי חובת הלבבות אפשר להבין, שזהו מה שאנחנו אומרים ובאמת לא באים לומר שלילי על מי שהוא מחלל שבת וכדו עליהם לא מדברים כלל, רק היות שכל אדם רץ צריך לדעת למה הוא רץ ומה הוא חושב אם הוא רוצה עולם הזה אי אפשר שירצה עולם הבא כי לרצות את שניהם אין כזה דבר כמו אש ומים, ולכן אנו אומרים אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי עולם הבא התכלית של אדם צריך להיות עולם הבא, והעולם הזה הוא רק דירת עראי וצריך רק לעבור את זה, אבל זה לא האושר שלו בכל ומים ולכן אנו אומרים אנו רצים והם רצים, אבל זה לא האושר שלו בכל מה שהוא עושה השאיפה שלו היא חיי עולם הבא שם דירת הקבע חיי הנצח ואם השאיפה שלו היא לא עולם הבא אז ע"כ היא לעניני עולם הזה, ואם הוא שואף לעולם הזה הרי ע"כ זה לא חיי עולם הבא וממילא זה באר שחת כי חיי עולם הזה זה רצים לבאר שחת ממילא מובן מה שאנחנו אומרים, שאנחנו לא מדברים על מי שהוא מחלל שבת על מי שעושה כל העבירות על זה לא צריך לומר שמת חלקו בעולם הזה ולא בעולם הבא לא צריך לומר עליו שאין לו עולם הבא על אלה לא מדברים אנו מדברים רק במי שהוא לא רץ לחיי עולם הבא ועצם הדבר מה שהוא לא רץ לחיי עולם הבא בזה הוא רץ לחיי עולם הזה.

וזה העיקר כשבן אדם מעמיד את החיים שלו שיידיע מה הוא רוצה בחייו לבנות דירת קבע או להשקיע בדירת עראי חיי עולם הזה או חיי עולם הבא ומי שהוא לא רץ לחיי עולם הבא בהכרח הוא רץ לחיי עולם הזה וביחד גם זה וגם זה לא הולך אמנם מה שבן אדם צריך כדי לחיות זה הכרח אבל זה לא צריך להיות הרצון שלו רק הרצון שלו יהי לחיי עולם הבא ורק דרך אגב הוא מוכרח המינימום מה שצריך ולו שייך בלי זה צריך לחיות צריך לאכול צריך לישון אבל התכלית שלו זהו עולם הבא וכלשונו של המסילת ישרים בפרק א' כי עיקר מציאות האדם בעולם הוא רק לקיים מצות ולעבוד ולעמוד בנסיון.

וכמו שאחז"ל העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא התקן עצמך לפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין ביתו הקבוע טרקלין של האדם הוא בעולם הבא זהו הדירת קבע שלו והעולם הזה אינו אלא מעבר דירת עראי וכל מציאותו כאן רק לקיים מצות ולעבוד ולעמוד בנסיון וזה אנחנו אומרים מודים אנחנו לפניך וכו' שאנו רצים וכו' שהתכלית שלנו זה חיי עולם הבא כי מי שלא חיי עולם הבא ממילא חיי עולם הזה זה באר שחת ממילא כמה צריך לעמוד על זה כל אחד ואחד ואז

יכול להיות מאושר שהוא זוכה להיות מאלה שהם רצים לחיי עולם הבא והלואי שנזכה לכך. ולדאבונינו אנחנו מאד רחוקים מזה אבל אנשים צעירים שיש להם את האפשרות עדיין האיך להשקיע על החיים ויקבעו בלבם את המבט של החיים אם העיקר אהבת עולם הזה או אהבת עולם הבא ומי אין לו אהבת עולם הזה על מי אפשר לומר והרי חובת הלבבות אומר שלא יתכן שניהם יחד אם יש אהבת עולם הזה שיהיה גם אהבת העולם הבא.

להרחיק אהבת עולם הזה

ממילא מה שבן אדם צעיר, יש אולי יותר אפשרות להשריש בקרבו את הטוב את מה שראוי, וכל אחד מה שיוסיף בלימוד התורה במעשה המצות ומה שיותר בן אדם מקדיש את הזמן שלו לענייני עולם הבא, יכול להיות שיבוא לידי זה שיהיה אצלו פחות אהבת עולם הזה מאהבת עולם הבא, א"כ אנחנו מאד צריכים לעסוק בזה לעמוד כדי לעקור ולהרחיק אהבת עולם הזה מלבנו כמו מלבבשים להתנאות בלבבושו ושאר דברים והבלים שיש לבחורים צעירים ולקיים אהבת עולם הבא.

והזמן מה שקוראים בין הזמנים תמיד משתדלים קצת לעשות ענייני עולם הזה נותנים כל מיני אפשרויות שבן אדם יעשה זה ויעשה זה כל מיני דברים וזה הכל נובע מאהבת עולם הזה ובזה מה שיעסוק פחות באהבת עולם הזה אולי ע"ז יגיע לתכלית לידי אהבת עולם הבא, ואז הוא מאושר הקב"ה יעזור לכל אחד ואחד מאתנו שנזכה באמת להיות מאלה שרצים לחיי עולם הבא וחיי עולם הזה יהיה דרך אגב רק כדי שנוכל לעבור את העולם הזה, אבל עיקר התכלית יהי רצים לחיי עולם הבא ועי"ז הוא יהיה מאושר. (ימלא פי תהלתך ענייני ציבור עמ' שנא)

בחור שאין לו חשק ללמוד בבין הזמנים

בחור חזר הביתה מהישיבה ולמגינת לב הוא לא רוצה ללמוד בכלל [בבין הזמנים] ופשוט לא פותח ספר. מה לעשות. אמר: זה בעיה. לנסות למשוך אותו בכסף. אולי יש תקווה. [א"ה וכדברי הגר"א באגרת ותפוז להם הפרוטות] (רשימות הרה"ג ר' מאיר שטיינמן שליט"א)

מתוך שיחה לבני ישיבת בין הזמנים שלמדו שלא ע"מ לקבל שכר

כתוב בגמרא פסחים נ, א "לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה," משמע שעיקר התורה זה לשמה, רק היות שמתוך שלא לשמה בא לשמה, אז גם זה טוב, אבל זה לא דומה, ויש הרבה דברים שבכל זאת תורה לשמה זה מדרגה אחרת. התנא רבי מאיר אומר (אבות פ"א מ"ו) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו', וזה רק בלומד לשמה, אבל בלומד שלא לשמה אין את כל המעלות האלה, למרות שמתוך שלא לשמה בא לשמה, אבל עיקר התורה זה בשביל לשמה, רק אי אפשר, כמו שכתוב בספר נפש החיים שאי אפשר להגיע תיכף ללשמה, רק מוכרחים קודם כל לעבור שלא לשמה, אבל התכלית האמיתי - לשמה!

חז"ל ב"ב (עה) דורשים מהפסוק שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו, אפילו צדיקים כל אחד נכוה מחופתו של חבירו, זאת אומרת כל אחד מהמדרגה של חבירו הוא נכוה, יש לו כויה, שורף! עד כדי כך! אם כן יוצא אפילו צדיק שלומד, אבל נכוה מחופתו של חבירו, נורא ואיומו והאיך זה יכול להיות? ובע"כ כמו שכותב הגר"א במשלי (יב, ח) שכל זה דוקא במי שלומד שלא לשמה, אבל הלומד לשמה

אין כזה דבר, אם כן רואים שההבדל בין לשמה לשלא לשמה אין לשער:

ולזכות ללשמה זה לא כל כך פשוט, העולם אומרים שאם אחד אומר שלומד תורה לשמה, התנא רבי מאיר מכחיש אותו, כי התנא רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לכל כך הרבה דברים, זוכה לממשלה ועוד כל מיני דברים, ורואים שלא כל אחד יש לו מדרגה הזאת, ע"כ שהוא לא לומד לשמה.

אם כן זה מדרגה גדולה מאד, עד שאי אפשר להשוות בכלל לשמה לשלא לשמה, אע"פ שבכל זאת אנחנו בימינו מסתפקים במועט, לכל הפחות ללמוד שלא לשמה, והעיקר שילמדו, אבל עכ"פ התכלית הוא לשמה. אם כן לפי זה כל דבר שזה מתרחק מלשמה יותר, זה ודאי פחות ערך, ובזמן שקצת יותר מתקרב ללשמה יש לזה יותר ערך.

בזמן האחרון יש הרבה מקומות שמקבלים פרס על הלימוד, אבל ברוך השם שמעתי עליכם שאתם לומדים בלי לקבל תמורה ע"ז, תחזקנה ידיכם! אתם לכל הפחות מדרגה אחת יותר קרובה ללשמה, אני לא אומר שזה כבר לשמה, לשמה זה מדרגה גדולה מאד, זוכה לדברים הרבה, אבל לכל הפחות הוא הולך בשלב להתחיל קצת להתרחק מהשלא לשמה, ומה שיותר להתרחק משלא לשמה זה גם משהו. אם כן יש מאד להעריך על הדבר הזה, שיש כאלה שמבינים שלא התכלית ללמוד בעד כסף, זה לא תכלית, כסף... "תחזקנה ידיכם". (פרי חיים)

קובץ חידושי תורה

בהתחלת בין הזמנים כאשר פנו מחשובי הלומדים מאחד הכוללים הגדולים שרוצים עצה לחיזוק לימי בין הזמנים, אמר להם רבינו שיראו לעשות קובץ מחידושי תורה שחידשו האברכים בבין הזמנים! (פרי חיים)

צריך לחזור

ורבינו הוסיף בישיבת תפארת ציון (כט ניסן ס"ז) שעכשיו יוצאין לבין הזמנים צריכים לראות לחזור על מה שלמדו. (כ' צדיק כתמר יפרח)

לנצל כל רגע

אמר רבנו דברי חיזוק לפני בין הזמנים. - שידעו לנצל את הזמן, כי "יש קונה עולמו בשעה אחת".

והביא מש"כ תוס' בב"ב דף כ"א ע"ב שביארו הא דאמרינן התם דמקרי דרדקי שלימד טעות הוי פסידא דלא דלא הדר, משום דבאותה שעה שמלמד להם טעות הם מתבטלים, ואותה שעה אין יכול להחזיר לעולם.

וכאן נתרגש רבינו ואמר: כל רגע ורגע יש לאדם אפשרות להרויח נצח או ח"ו להפסיד נצח...

ובשיחה בישיבת בין הזמנים אמר רבנו: כשאדם נמצא בעולם הזה הוא לא יודע להעריך מה שיש לו, ואם היה יודע להעריך, הרי אפילו "רגע אחד" ממש לא היה פסיק פומיה מגירסא. ואותם אנשים שמנצלים את הזמן, הם מאושרים, בעולם הבא הם מאושרים!

אבל אנשים מזלזלים, הורגים את הזמן, אפשר לקרוא לזה ממש "הורגים" את הזמן... מבזבזים את הזמן על כל מיני שטויות, על דבר הכי קטן, אדם מבזבז שעות... ולא מבינים, לא יודעים להעריך, כי אם היו יודעים להעריך, כל רגע ורגע היו מנצלים.

וב"ה אני רואה שכל אלה שנמצאים כאן רוצים לנצל את הזמן אפילו בבין הזמנים, מה שכרגיל אנשים מבזבזים את הבין הזמנים, הלואי שתנצלו את הזמן כהוגן, אז תהיו מאושרים. כי כל אדם אף אחד לא חי לעולם ועד, הרי צריך ללכת פעם, ולתת דין וחשבון, ושם בעולם העליון כשיתן דין וחשבון יראה שכל משהו שלמד, כל מילה שלמד, אין לשער ואין לתאר איזה אושר שיש לו. והקב"ה באמת יעזור שכל אחד ואחד ישים אל לבו את הדברים, לנצל את הזמן שלא לבזבז אותו.

ובפרט לימוד התורה שזה מצוה כ"כ גדולה, כל המצות שכתוב במשנה של אלו דברים חסד וכו' הם מצות גדולות מאד, אבל תורה שהיא כנגד כולם, אין לשער, כל מילה תורה שאומר, איזה אושר! ושם בעולם העליון מאד ישמח.

ואנשים צעירים לא חושבים על עולם העליון, חושבים מי יודע... אבל לא יודעים שזה לא כך, כל אחד יידע שסוף כל סוף בן אדם צריך לבוא לפני הקב"ה לתת דין וחשבון, ולא עכשיו, הלואי שיארכו ימים, אבל סוף כל סוף יבואו, ואז על כל משהו של לימוד התורה יהי מאושר.

הקב"ה יעזור שכל אחד ואחד ינצל את זה, וזה טוב גם בשבילו וגם בשביל כל העולם, כי חז"ל הרי אומרים שיראה את העולם כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה עבירה חלילה וחס מכריע לא לטוב, ואם

עושה מצוה מכריע לטוב. ומה ששייך להכריע זה לא דוקא על עצמו. הנה יש כל יום תאונות דרכים, ורח"ל נהרגים אנשים, נפצעים, ויש כאלה שנשארו לכל החיים שלהם משותקים רח"ל, כל מיני מחלות, וזה הכל מה שיש יותר מדת הדין בעולם, אז רח"ל יש כל מיני צרות, ומה שהיו לומדים יותר ומקיימים מצות יותר, היה פחות צרות. הגמ' מביאה במכות יא, א שיהודי אחד אכל אותו אריה, ומאז אליהו הנביא לא רצה לבוא לרבי יהושע בן לוי, היות שזה היה במרחק של שלוש פרסאות מרבי יהושע בן לוי, ורבי יהושע בן לוי היה צדיק כזה גדול כמו שכתוב בסוף המדיר שהוא נכנס חי בגן עדן, ולא רצה לצאת, ולא רצה לתת את הסכין למלאך המות, ומלאך המות התחנן שיתן לו את הסכין, אז הקב"ה אמר לו שיחזיר לו כי צריך את זה לבריות, אבל יוצא שהוא היה כזה בן אדם שמלאך המות לא שלט עליו, רק הוא שלט על מלאך המות, כזה אדם גדול היה, ובכל זאת פעם אחת קרה שמישהו בסביבתו במרחק של תוך שלוש פרסאות אכלו אריה, אז היתה תביעה עליו, למה? כי הוא היה צריך לעשות שגם זה לא יקרה

יוצא שאם יש רח"ל תאונת דרכים, ויהודים נהרגים או נפצעים, זה אשמה! כי אם היו יותר מתחזקים, יהודי אחד יותר היה ניצול, ועוד יהודי היה ניצול, כל מה שלומדים יותר תורה, עושים יותר מצות, זה מגין על הדור, זה מגין על הכל, וכל מה שלומדים עוד רגע, עוד שניה: עוד מילה! זה הכל יוסיף, ויכול להיות שעוד מילה אחת תורה מציל יהודי אחד שלא יהרג, או שלא יהי נפצע ח"ו, בשמים הכל מחשבים בדיוק, כל שניה מחשבים.

ה' יעזור שבאמת כולנו נתחזק בלימוד התורה ובמעשה המצות, לחשוב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסידה, וכל אחד שלמד יכול להיות שע"ז יעצור כל מיני אסונות, כל מיני דברים רעים. הלואי שנתחזק להרבות עוד מילה תורה ועוד מילה תורה, ובזכות זה נזכה שנעצור את כל הצרות, והקב"ה יעזור שנוזה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה. ((פרי חיים))

להשאר מחובר

איתא בכתובות (דף מ"ה ע"ב) ת"ר נערה המאורסה שזינתה סוקלין אותה על פתח בית אביה אין לה פתח בית האב סוקלין אותה על פתח פתח שער העיר ההיא, ובעיר שרובה עכו"ם סוקלין אותה על פתח בית דין וכו'.

וביאור הדבר בזה דסתם "שעריך" הבינו חז"ל דהיינו שער העיר, וכן מש"כ שופטים ושטרים תתן לך בכל שעריך היינו שער העיר, משום דסתם עיר בזמן חז"ל, ובימי מתן תורה, היתה מוקפת חומה, ולא היו יכולין ליכנס ולצאת אלא דרך שער העיר, לכן השער היה המרכז של העיר וזה נקרא העיר. אך עיר של עכו"ם לא מקרי בשעריך דאי"ז שער של ישראל.

ומה דשער בית דין נקרא בשעריך, נראה משום דאף שהעיר של עכו"ם בכללות אינה נקראת בשעריך, דהוא שער של עכו"ם, אבל בית דין לא שייך שיתבטל אל העכו"ם, דמקום שנשמרים שם כל דיני התורה, ודנים שם ורוצים שדיני התורה ישלטו, ושם נמצאים הסנהדרין שצריכים להשגיח על כל דיני התורה שישמרו כדין, אי אפשר שיתבטל להקרא שער העכו"ם, והוא נשאר "שעריך". וממילא ג"כ לא רק הבית הזה של הבית דין, אלא גם כל השייכים לבית הזה ומקום הזה מרכז אותם, וכמו שמבואר בסוף פ"ק דסנהדרין דסנהדרין קטנה צריך שיהיו בעיר לכל הפחות מאה ועשרים איש, ממילא כשיש כל אלו האנשים אי אפשר לומר שזה מקום של עכו"ם, ומתבטל אליהם, אלא להיפך זה מקום של תורה ומקום של מצוות ולכן זה נקרא שעריך, דמקום זה הוא שער לכל אלו האנשים שהם תחת יד הבית דין, ובית דין מפקחין עליהם.

וא"כ העצה היחידה לאדם שנמצא בסביבה לא טובה, ואינו רוצה להתבטל לסביבו, הוא כשיש מקום שבו נשמרים כל דיני התורה בכל טהרתם וקדושתם, דאז אינם יכולים להתבטל ונשארים בטהרתם וקדושתם, אבל כל שאר מקומות הם בטלים לעכו"ם. ולכן בכל מצב שהאדם אינו רוצה להיות מושפע מסביבותיו, אפי' כשהסביבה היא רעה ומשפיעה על כל האנשים, כגון שהם עכו"ם או שאינם שומרי תורה ומצוות והכל בטלים אליהם, המקום היחידי שאינו בטל הוא כשיש מקום מרכזי שבו נשמרים כל דיני התורה בכל טהרתם ובכל קדושתם.

ובימינו אין סנהדרין, והמקום המרכזי בשביל זה הוא מקומות התורה, דמקום תורה הוא מרכז את כל האלו שרוצים להתרכז שם ורוצים להיות שייכים לזה, להם מקום זה הוא מקום מפלט שלא להיות

בטלים אל העכו"ם והחילוניים, וחופץ מזה כל המקומות בטלים אליהם.

ולכן בימינו כל זמן שנמצאים במקום תורה, אך כשנגמר הזמן יש כבר סכנה כי הפחות שנמצאים במקום תורה, אך כשנגמר הזמן יש כבר סכנה כי עוזבים את כותלי הישיבה את המקום תורה, ואפי' שנמצאים בין יהודים כשרים וטובים, מ"מ אם אי"ז "מקום תורה" המקום המרכזי שנשמרת שם התורה בקדושתה - זה סכנה! וחלילה וחס כבר אינו נקרא בשעריך. והעצה היחידה לזה, הוא: שימשיך תמיד את השייכות עם המרכז, והשייכות מתבטא בזה שיש לו קשר לכותלי ביהמ"ד, וכל מי ששייך למרכז יש תקוה שלא יתבטל כנגד הרוב מה ששורר מחוץ לביהמ"ד לחלילה וחס. וזה העצה היחידה דבכל עת יהיה שייך למקום תורה כמו באמצע הזמן כך גם בבין הזמנים. וכמובן שצריך לקבוע עתים לתורה וכו', אך העיקר שירגיש כל הזמן שהוא עדיין חלק מהמקום תורה, חלק מהמרכז הרוחני, דאז הוא נמצא עדיין בשעריך. וכן בב"ד כל אלו השייכים לב"ד שבשביל זה נעשה הב"ד אינם בטלים. ולכן אם ירגיש כל הזמן שהוא עדיין בן ישיבה וכן תורה, וכל מגמתו וכל השקפתו תהיה על דרך זה, אז יש תקוה שלא יתבטל ויוכל להמשיך הלאה באהלה של תורה בד' אמות של הלכה והרוב לא ישפיע עליו. וכמו שאומרים בשם החזון איש שנשאל, על מה שכתב הרמב"ם דכשהסביבה רעה צריך לברוח למדברות, אמר כי בזמן הזה המדבר שצריך לברוח לשם זה הישיבות. וא"כ גם בבין הזמנים צריך שיהיה שייך למדבר הזה. ויעזור הקב"ה שכל אחד ואחד לא ינתק את עצמו מהישיבה וירגיש את השייכות לזה, ועי"ז יעזרהו הקב"ה שיזכה תמיד להיות באהלה של תורה ולשמוח, ויהיה תלמיד חכם וירא שמים. (ימלא פי' התהלך עניני תורה)

כמה יש להיזהר מלהתפלל ביחידות

איתא באבות ואל תהי רשע בפני עצמך, ומפרש רבי חיים וולאזינר זצוק"ל ברוח חיים, רצה לומר שלא תתפלל ביחידות בפני עצמו כי אם תתפלל ביחידות יכול להיות שתהיה נקרא רשע ח"ו כי התפילה ביחיד צריך כוונה יתירה ובאימה ויראה, ומסירות נפש, ואם לאו תפלתו נדחית לבר, וזה אינו מצוי שיהא עם כל הפרטים האלו בעוונותיו הרבים בזמנינו, אבל עם הצבור אף שלא תהי' כונתו כ"כ בכוונה שלמה עם כל זה אינה נמאסת כמ"ש בזה"ק פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם כי ערער פי' יחיד כמו כערער בערבה ר"ל שתפילת יחיד פונים אותה על כל צד בדקדוק וחיפוש בכל עולם ועולם דרך עליות אם היא ראויה לעלות אם לאו ח"ו פי' כי התפילה צריכה לעבור כל מיני עולמות עד שבאה לפני הקב"ה להתקבל לפניו ועוברת כמה וכמה מעברים ובכל מעבר בודקים כמו שרואים כיום למשל שכשצריך לעבור ממקום למקום בודקים ובודקים בכל מקום כך התפילה שצריכה לבוא לפני הקב"ה בינתיים בודקים אותה אם התפילה בסדר או לא וקשה מאד שתעבור את כל המעברים בשלום ועל זה אמר התנא אל תהיה רשע בפני עצמך אבל כשהוא בצבור אין מדקדקיין כל כך.

וממסקיין הרוח חיים לבאר אבל לא בזה את תפילתם ר"ל תפילת צבור דאף אם אינה ראויה כ"כ לעלות אין מדקדקיין עליה כ"כ בזכות הצבור ואינה נמאסת עכ"פ והיינו דאפי' אם אינה מתקבלת מ"מ אינה נמאסת, עכ"פ רואים כאן דבר נורא ראשית מה שאומר רבי חיים וולאזינר זצוק"ל דתפילה בכדי שתתקבל צריך שתהיה בכוונה יתירה ביראה ומסירות נפש, מי יכול לומר שהתפילה שלו היא עד היא עד כדי כך מסירת נפש אימה יראה בכונה ובדקדוק כל תיבה ותיבה כל אות ואות מי יכול לעמוד בזה כמ"ש הרוח חיים שזה אינו מצוי בעוה"ר בזמנינו וזה אמר בדורו ודורינו הרי נתרחק עוד יותר אבל עם הציבור אפי' אם לא תהא כ"כ בכונה מ"מ אינה נמאסת לכל הפחות. ומשמע דבלא זה היא נמאסת ח"ו לא רק שאינה מתקבלת אלא נמאסת והאיך אפשר שכן אדם מעיז ללכת ולהתפלל ביחידות בו בזמן שהיא נמאסת.

והנה התנא אומר אל תהי רשע בפני עצמך דכשבדקים את מעשיו הוא נמצא רשע ולכאוי הרי לא מדובר ברשע דוקא אלא גם יהודי טוב כשרוצה להתפלל ביחידות אומר לו התנא אל תהי רשע בפני עצמך ומשמע דגם יהודי טוב יכול להיות שימצאוהו רשע והאיך יתכן רואים דכשמדקדקים במעשיו יתכן שכמעט כל אחד ימצאוהו רשע. והעצה היחידה היא להתפלל בציבור אמנם ציבור שאמרו הרי בודאי אינו דומה ציבור לציבור דאם יהיה ח"ו ציבור שכל אחד ואחד חלש בידישקייט האם זה נחשב ציבור האם מעלת ציבור לזה אולי מעט מעלה יש בזה אבל עדיין זה לא ציבור דציבור צריך לכל הפחות שיתפללו בדרגה כמוהו, והרי לא מדברים ברשע שמחלל שבת ואוכל נבילות האם לאדם כזה אומרים שלא יתפלל יחיד, אלא התנא מדבר לאדם שומר תורה ומצוות שומר שבת ואוכל כשר ונזהר בכל המצוות

בכל זאת אם יתפלל ביחידות היות וצריך באימה ויראה בכוונה יתירה ומסירת נפש ואם לאו תפילתו נדחית כי מוצאים אותו רשע ולכאן האריך הוא נמצא רשע הרי הוא שומר שבת ומקיים כל המצוות ולמה הוא רשע אלא דאם מדקדקים אפשר למצוא על כל אחד ואחד וקשה למצוא שיהא נקי, ואפשר דהנה יש מצוות עשה שהאדם מחוייב לקיים כמו תפילין וכדו' אבל יש מצוות שאיננו מחוייב לקיים ואם אינו מקיים אינו נקרא עבריין, אבל מ"מ אם ידקדקו יעשו אותו ג"כ רשע.

הנה חז"ל אומרים במנחות מא, א דאדם שאין לו בגד של ד' כנפות אע"פ שאינו מחוייב בציצית מ"מ אמר לו המלאך לרב קטינא דבעידן ריתחא עונשים על זה, ויש לדקדק מזה דאם בעידן ריתחא עונשים על זה ע"כ שזה עבירה כי אם אי"ז עבירה למה בעידן ריתחא עונשין על זה הרי לא עשה עבירה, וע"כ דעבירה היא, אלא דאי"ז חשוב עבירה כ"כ כמו שעבר ממש על המצוות. אך מ"מ זה נחשב עבירה שהרי יש לך אפשרות לקיים מצוה למה אתה לא מקיים, תחפש פטורים, תחפש היתרים, למה, הרי יש לך אפשרות לזכות במצוה, למה אתה לא זוכה, ולכן בעידן ריתחא מענישין על זה והנה בעולם הבא לא שייך חילוק זה של עידן ריתחא ולא עידן ריתחא וא"כ דבר כזה שבעולם הזה עונשין עליו בעידן ריתחא בעולם הבא יתבעו אותו למה לא עשית את זה ולא יועילו שום תירוצים כי שם אין תירוצים ואמתלאות ואם עושים בדיקה כזו על כל בן אדם הרי לא ימלט כמעט שיצא האדם נקי מזה ויתבעו אותו היית יכול לעשות את זה ולעשות את זה ואם לא קיים את זה הוא נמצא רשע ח"ו אל תהי רשע בפני עצמך ואף אם לגבי תפילה מועיל שיתפלל בציבור זה רק לענין תפילה דמסתתר כביכול תחת כלל הציבור ואין מדקדקין כ"כ אבל אם יש עליו תביעה שנקרא בשביל זה רשע נשאר רשע גם כשהוא בציבור רק שאין הקב"ה מדקדק אז לבדוק את מעשיו וא"כ בעולם הבא הוא נשאר עדיין רשע.

וע"כ לגבי התפילה לכל הפחות צריך להשתדל מאד להתפלל בציבור דאל"כ הרי תפילתו נדחית לבד ונמאסת רח"ל דמדקדקין על כל תיבה ותיבה שמתפלל אם אומרה באימה ויראה ומסירת נפש ואם לא היא נמאסת ורק בציבור וא"כ כשיתפלל בציבור יש תקוה שבמשך הזמן יעלה וישתפר ויהיה יותר טוב עד שיזכה להיות צדיק אבל כשאנו מתפלל בציבור ותפילתו נמאסת הרי אין תקוה ח"ו.

ולכן כמה השתדלות צריך האדם לעשות שלא ישל ח"ו, וצריך מאד לדקדק להשתדל שלא יהיה בגדר רשע, ע"י שידקדקו במעשיו. (מוסף שבת קודש עקב תשס"ז)

עניני בין הזמנים

פר' ויקהל לה, כד והנשאם הביאו. פרש"י א"ר נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת הבית בתחלה ... ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם ...

כל-י, ומה שנחסר יו"ד דוקא ... ואצל הנשיאים היתה בלי ספק רוח-גאוה באמרם דרך התפארות: מי ימלא מה שאנחנו מחסרים, אבל אנחנו ממלאים כל מה שהציבור מחסרים. על כן לקח הקב"ה משמם אות יו"ד, כי רק אות זה מן השם הגדול היה חקוק בשמם, עכ"ד.

גם בעשיית תשובה, לא חוזרים למדרגה הראשונה

לכאורה, הם עשו תשובה, כי הביאו בעתיד לראשונה קרבן לחנוך את המזבח.

אמנם, המדרגה הרוחנית כבר איבדו. כמו שהוכחנו (עיין בדברי מרן שליט"א סוף פרשת בראשית ה, כט וז"ל: אבל אדם הראשון, יציר כפיו של הקב"ה, וכל הדורות הסמוכות לבריאה, וכן בניו שראו אותו ושמעו ממש, ועוד לא היו הדורות כל כך פרוצים, אין מספיק חסידותו לתקן מה שנתקלקל, וגרם מרידה בבריאה) מאדם הראשון, שאחרי החטא לא היו המלאכים שואפים לומר שירה, כי את מדרגתו כבר איבד.

וכן מצינו במו"ק טז: בתחילה היה דוד הורג 1.000 בפעם אחת ואחר כך רק 800 והיה מתאנח על מאתים ואומר: איכה ירדף אחד אלף. יצאה בת קול ואמרה: רק בדבר אוריה החתי. כי אע"פ שעשה תשובה, אבל את הדרגה להרוג אלף בבת אחת, כבר הפסיד.

התשובה הועילה להרבות להם מידה-טובה, אבל לא לתקן את העבר והנה כאן נחסר את אחת מהנשיאים, וכשהביאו קרבנות לחנוכת-הבית כפלה התורה בפרשת נשא י"ב פרשות של הנשיאים מרוב חביבות, ומרובה מידה טובה ממידת פורענות.

והנה, הזכות לזכות שכל אחד יהיה ממנו אותיות-התורה, גוף התורה - אין לשער. וכאן נחסר מהם.

הערכות השונות, נובעות מגאוה

וענין הגאוה שלהם, אפשר שהעריכו שלא יהיה לעם התלהבות. או הרגש שהיה להם: אנחנו ניתן מה שהם יחסרו. זה נובע מגאוה.

כל החשבונות, חיסרון. כשיש מצוה, טול מיד וזכה בה. כשיש זמן, נצל אותו

בכל אופן, כל החשבונות - הם חיסרון. כשיש מצוה, לא לחשוב יותר מדאי.

ובענינו, לא לדחות שום זמן לזמן יותר טוב, רק תטול ותזכה במצוה. ובזמנינו, בין סדר לסדר ובין הזמנים לא לדחות, רק לנצל הזמן לתורה. (אילת השחר ויקהל שם)

ט"ו באב - דמוסיף יוסיף ימים

בליל ט"ו באב, מזכיר רבינו את דברי הגמ' בב"ב דף קכ"א ב' תניא רבי אליעזר הגדול אומר כיון שהגיע חמשה עשר באב וכו' מכאן ואילך דמוסיף יוסיף, ופי' רשב"ם מט"ו באב ואילך דמוסיף מן הלילה על היום לשנות, יוסיף ימים, כדכתיב כי הוא חייך וכו' שמתוך שהלילות מאריכין והימים מתקצרין צריך לעסוק בתלמודו גם בלילה, ודלא מוסיף יסף.

וביאר רבינו דאף שהשקיעה כבר מתחילה להיות מוקדם מלפני כמה שבועות, בכל זאת כונת חז"ל לזמן שכבר ניכר, דבשביל רגע אחד לא נחשב עדיין שהלילה נעשה ארוך יותר.

והרבה שנים תמה רבינו למה אמרי' דלא מוסיף יסף, ומי שאינו מוסיף לתלמוד בלילה מט"ו באב והלאה נענש במיתה. מה נפק"מ אם זה יום או לילה, הא חייב לתלמוד בין ביום בין בלילה.

ואע"פ שיש מי שסוברים דבליילה עדיף כמו שמשמע ברמב"ם דאין רנה של תורה אלא בלילה, ובאמת בעירובין דף ס"ה ע"א פליגי אמוראי מה עדיף, מ"מ לא מסתבר דאם מחליף ולומד בזמן יום במקום לילה עובר איסור וחייב עבור זה מיתה. (פרי חיים)

הלכות הנוגעות לבין הזמנים

כשרבנו שליט"א נוסע לירושלים נוהג לברך תפילת הדרך כשעוברים ליד צומת לטרון, ונעצרים ויורדים מהרכב ולובש כובע ואומר את הברכה.

ואומר כפי הנוסח שמקובל בידו מרבתי דבריסק והוא שונה מעט מהנדפס בסידורים והעתקנו מכת"י רבנו.

יהי רצון מלפניך השם א' וא' אבותינו שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום ותגיענו למחוז חפצנו לשלום ותחזירנו לשלום ותצילנו מכל כל אויב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך, ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם, ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתננו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים, ותשמע קול תפלתנו, כי אתה שומע תפלת כל פה, ברוך אתה ה' שומע תפילה.

ואינו מקפיד להסמיכה לברכה אחרת.

ובנסיעה מב"ב למודיעין עילית אינו אומר, אולם ממודיעין עילית לירושלים אומר תפילה הדרך בלי שם ומלכות.

תפילת הדרך

הורה מרן החזו"א לברך תפילת הדרך לכל יוצא מן העיר ואפילו בנסיעה קצרה מאוד. וביאר רבינו שליט"א שנימוקו של מרן ז"ל הי דאע"פ שאין מקומות שוממים בדרך והכל מלא בישובים, אבל עיקר התקנה הי' על כל היוצא לדרך שיברך, ורק בתוך אותו העיר לא תקנו ברכה ע"ז, אבל מי שיוצא מן העיר אפי' לדרך קצרה כמו מבני ברק לתל אביב צריך לברך בכל אופן עכ"ד. (אענלה בתמר מתורת החזון איש) [וע"ע בהוראה זו ממרן ז"ל בספר לשכנו תדרשו ח"א עמ' צ"ג] וציון ע"ז מן הגרמ"ק בהערות שם: אני שאלתי אותו אם צריך לברך תפילת הדרך כשנוסעים מבני ברק לפתח תקוה, ואמר לי שגם בנסיעה בבני ברק אני יכול לברך, שבכל הנסיעות יש סכנה אלא שבמקום ישוב אין חיוב, אבל כשיוצאים מחוץ לעיר צריך לברך מעיקר הדין, אבל היום נדמה לי שפ"ת מחוברת ממש לב"ב ואם כן אין חיוב לברך רק רשות אם רוצה שפיר דמי. וכמזדמה שאמר שיטתו בזה בשם הטי"ז (סי' ק"י סק"ו).

נגיעה במקומות המכוסים בים

השו"ע בסי' ד' סעי' כ"א כתב, צריך לזהר בתפילה או באכילה שלא ליגע במקומות המכוסים באדם, לפי שיש שם מלמולי זיעה. ויל"ע במי שרחץ בים ויצא לסעוד פת, ובאמצע הסעודה נגע בגופו, ועתה הגוף נקי ואין בו מלמולי זיעה, האם בעיני נטילה או לא, ובספר כף החיים סי' ד' ס"ק פ"ה כתב שאין צריך נטילה. והגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר שצריך נטילה, דחכמים תיקנו דין נט"י בנגיעה במקומות המכוסים משום מלמולי זיעה, א"כ אף באופן שאין מלמולי זיעה לא פלוג רבנן. [ונידון זה נפק"מ למעשה לנוהגים כרמ"א יו"ד סי' ר' בטבילה דאורייתא, דברכת הטבילה נוהגים לברך לאחר הטבילה בעודה עומדת בתוך המים, שתעמוד באופן שהמים יגיעו עד צווארה ויהיה ליבה מכוסה במים ותחצוץ בזרועותיה מתחת לבה ותסתכל מחוץ למים ותברך, ע"כ, דלדעת הגרא"ל כשחוצצת בזרועותיה מתחת לבה צריכה להקפיד שלא תיגע ידיה בגופה, וכ"כ להלכה הגר"ש ואזנר שליט"א בספר שיעורי שבת הלוי סי' ר' שם שיש להזהר שלא ליגע בגופה עם כפות ידיה]. (שיעורי שלמי תודה הל' בין המצרים, א"ה אולם בס' הליכות שלמה תפלה עמוד רמ"ה הביאו ממזן הגרש"ז זצ"ל שמי שיצא מן הים צריך ליטול ידי דלא פלוג וכדברי רבנו, ומ"מ מי שנמצא בתוך המקווה ששם אין מילמולי זיעה אין צריך ליטול)

ברכה על הים

כל שלושים יום שעבר ולא ראה את הים הוי כראיה חדשה ומברך. ובביה"ל סי' רי"ח (ס"א ד"ה במקום) כתב דבכל ברכת הראיה אם ראה עכשיו ולא בירך ולמחרת ראה עוד פעם, אינו יכול לברך, עד שיעברו לו יום חדשים מראיה אחרונה. ושמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א, דאם ראה את הים ולא בירך ושוב נפסק הראיה אפילו לזמן מועט, חשיב כב' ראיות והפסיד הברכה, ועל כן אם בדרך לנסיעה לים ראה את הים ולא בירך, ובהמשך הנסיעה שוב לא ראה, ואח"כ הגיע לים, איבד את הברכה בראיה ראשונה. וד"ז מצוי מאוד בכביש החוף שרואים את הים, ואח"כ עובר במקום שיש הרים שמסתירים את הים, ואחר מכן שוב רואה את הים, דאינו מברך, אבל כשרואה כל הזמן מסתבר דחד ראה הוא ומברך אע"פ שלא בירך בתחילת הראיה. (שיעורי שלמי תודה הל' בין המצרים עמ' פ"ג)

ראית הים מב"ב

ראיית הים מעיר אחרת כגון ראיית הים התיכון מגבעות העיר ב"ב נחשבת לראיה לענין הרואה את הים בתוך לו' יום שאינו מברך כשרואה שוב מקרוב, כך הורו הגר"ח קניבסקי והגרא"ל שטיינמן. (שלהי דקייטא עמ' ש"ע"ז)

הסכנות בבין הזמנים

לסכנות, ולראות את הנולד, ולעמוד על המשמר, ולא לתת לבניהם לצאת לטיולים, אלא אם יש הכרח יצאו בטיולים מאורגנים בפקוח הראוי המונע סכנות רוחניות וגשמיות. אהרן יהודה לייב שטיינמן. הנני מצטרף להנ"ל הכו"ח על משמר החינוך יוסף שלו אלישיב

ליזהר בצניעות

בס"ד ט"ו אב תשס"ז. לתלמידי הישיבה ד' עליהם יחי אודיע צערי לכ' על מה ששמעתי שיש מקומות שבחורי ישיבה נמצאים עד כמעט כל הלילה, מפטפטים בדברים של מה בכך, ולבושים כשלא מכוסה כל הגוף כגון גופיה, וזה דבר גובל באיסור, וכל שכן שאין רוח חכמים נוחה להיות גילוי בשר. ועיין משנה ברורה סימן ב' ס"ק א' וז"ל: וכן צריך לזהר תמיד מחמת טעם זה שלא במקום הכרח מלגלות מבשרו ואפילו מעט כל מה שדרכו להיות מכוסה בבגדים לעולם אבל רשאי לגלות ידו עד קובדו וצוארו עד החזה. ובשער הציון מובא שזה מהפמ"ג וארצות החיים, וכל שכן שזה מאד לא דרך בני תורה וזה גורם לקצת פריקת עול, ומאד יש להקפיד להיות צנוע גם במלבושיו. יש להוסיף שגם כשנמצאים במקום כמו שקוראים "קעמפ" יש להקפיד בכל הדברים הנ"ל. א.ל. שטיינמן.

לא ללכת לאתרים שאינם שומרי שבת

... ידוע שענין שמירת שבת כ"כ חביב בעיני הקב"ה, ולהיפך זה מאד שנוא. והנה בזמן האחרון רוצים לעשות חיזוק שלא יעשו דברים במקומות שידוע שמחללים שבת בפרהסיא, וע"פ רוב זה דברים כגון טיולים וכהנה, דברים שאין זה נוגע לחיי אדם, ובכל זאת לחלק מהציבור אשר שייכים לשומרי תורה ומצות קשה לוותר על זה, ושוכרין מקומות אשר מחללים שבת, זה מוכיח שענין השבת לא תופס כ"כ מקום חשוב, ומסתפק במה שהוא בעצמו אינו מחלל שבת, וזה מהדברים אשר צריך לקבל לא לבזות את השבת... כ' תמוז תשס"ו. אהרן יהודה לייב שטיינמן

סכנה בטיולים

סכנת הטיולים אמר רבינו טיולים סכנה גדולה מאוד בפרט היום סכנה גדולה גם רוחנית וגם גשמית ולפעמים ח"ו..... ורואים במהלך הדורות שיהודים התרחקו מדברים אלו. כתוב בחלקת מחוקק בשו"ע אהע"ז סי' י"ז אות נ"ה על אדם שנפל בנסיון לעבור נהר ומת ולא ידעו מיהו ולא טיפלו בקבורתו היות שהיה להם ברור שיהודי לא יסתכן לעבור בנהר במקום לעבור במעבורת בשביל לא לשלם כסף. (מזקנים אתבונן)

דירת נופש באזור של "קלי דעת"

לגבי "נופש" ב"בין הזמנים" היתה הצעה לדירה בעיר שרובה חרדית אך הרחוב הוא מאוכלס באנשי "קלי דעת" האם אפשר להיות שם רק למספר ימים. אמר: לא כדאי, אפילו כשרחוקים מהם הם מושכים, כשמתקרבים אליהם, בודאי שאפשר להתפתות [א.ה. ד"ז נוגע גם לחינוך החבוגרים, ולא רק לחינוך הנערים, ופשוט]. (רשימות הרה"ג ר' מאיר שטיינמן שליט"א)

זהירות מטיולים

בס"ד ניסן תשס"ז. זה כבר הרבה שנים שבזמן שלא לומדים בישיבות, כגון בחודש ניסן תשרי ואב, הרבה מנצלים הזמן ג"כ ללימוד התורה הנקרא ישיבות בין הזמנים. אמנם יחד עם זה יש כאלה שעושים טיולים למקומות שונים, ויש מקומות מסוכנים לטייל שם, סכנה רוחנית וסכנה גשמית, ובעצם כל טיול כרוך בסכנה, הלא חז"ל אמרו האומר מה נאה אילן זה מה נאה ניר זה הרי זה מתחייב בנפשו. ודבר זה תובעים מבני הישיבות יותר משאר בני אדם, כיון שהם טעמו טעם של תורה, ואין להם לבלות זמנן, אלא אם צריך עזר לכבוד החג, או שהתאמצו בביגית התורה וצריך לנוח קצת, אבל אין לנצל הזמן בטיולים, אפילו אם כוונתו לראות גדלות השי"ת, וכתוצאה מהטיולים כל שנה ישנם כאלה שקרה להם אסונות, השי"ת ישמרנו. והנה מזמן לזמן גילו גדולי ראשי הישיבות דעתם על הסכנה בטיולים אלה, ומ"מ כמעט בכל שנה קרה דברים נוראים, גם השנה תיכף בגמר הלימוד בישיבות קיפחו שני בחורים חייהם, והדברים צועקים עד לב השמים.

אנא, תלמידי הישיבות! אשרי חלקכם שבחרתם דרך התורה, למה תלכו בדרכי עקלתון, ואשר מביאים לכל כך צער, בכך נא להיזהר מלעשות דברים המסכנין חיי אדם, ותנצלו את הזמן במקרה שצריך במנוחה, וחלק הכי גדול בלימוד התורה, ובזכות למוד התורה ושמירת הבריאות תזכו לעלות אל המסלה הנכונה ולגדול כרצון הקב"ה וכל ישראל. אהרן יהודה ליב שטיינמן. (קובץ אגרות טט)

שלא לצאת לטיולים בימי בין הזמנים

בס"ד י"ד באב תשס"ז. הן עדיין אנו בתחילת ימי בין הזמנים, וכבר קיפחו חייהם שני בחורי ישיבות, ה"י. ולכן אנו שבים וקוראים לבחורי הישיבות לנצל את הזמן למטרה המיועדת, למנוחה, ולחיזוק לימוד התורה"ק ביתר עוז, ולא להסתובב במקומות שאינם ראויים, או לצאת לטיולים שהדבר הינו בחשש סכנה, אם לא שהנהלת הישיבה מצאה צורך בדבר, ובתנאי שיעשה הדבר בפקוח הישיבה. בברכת התורה. א, ל שטיינמן

עוד בענין הנ"ל

בס"ד כ"ג ניסן תשס"ט לפ"ק. כבר גילינו דעתנו בשנים קודמות על הסכנה בטיולים, והיות שיש שבוע שלם שעדיין לא לומדים בישיבות, וזה עלול מאד לגרום שח"ו הזמן ינוצל לסכנות, באנו להתריע להמנע מאד מזה, ומי שלא מביא עצמו לידי סכנה יקיים בו הפסוק ה' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך. א"ל (קובץ אגרות עא)

על ההורים להיות מודעים ולעמוד על המשמר

בס"ד ניסן תשס"ט - עמלנו אלו הבנים בענין הפירצה הנוראה ששמענו, שבחורים ממשפחות טובות שוכרים חדרים באכסניות וצימרים באזור טבריה והצפון, ויש בהישג יד מכשירים טמאים, ועוד דברים שאין להעלותם על הדעת, והגיעו למכשולות נוראות, ה' יצילנו, שבחורים שוכרו חדר על מנת לנוח ולא עמדו בנסיון, ונכשלו והדרדרו עד מאד. על ההורים להיות מודעים

בין הזמנים שד רבנו

מהו הנופש של רבינו

(אב תשע"ד) רבים מבקשים ברכה מרבינו כשנוסעים לנופש, שמעתי מרבינו שהוא לא נסע לנופש, רק מעת לעת כשהיה צעיר שלחו אותו מהבית להבראה, לפעמים לקמניץ אצל דודו שהיה מורה הוראה שם, והיה צדיק גדול, ולפעמים למקום אחר, והיו מקפידים שיהי' עליו אחראי אדם מבוגר. (צדיק כחמד יפוח) וסיפר רבינו שכשהיה כבן ארבע עשרה שלחוהו הוריו למקום נופש בשם "דוביצא" ביחד עם תלמידי מרן הגר"ז זצ"ל, וישן בחדר אחד עם הגאון ר' לייב פומרנצ'יק זצ"ל בעל העמק ברכה, והיה שם גם הגה"צ ר' דוד בליאכר זצ"ל שהיה ראש ישיבה בישיבת נוברדהוק במעזריטש, ומסר שם שיחה מוסרית. (פרי חיים)

בישיבת תורת חסד

ומספר רבינו שבישיבת תורת חסד בברסק אצל בעל האמרי משה זצוק"ל היו מאריכין את הסדר קצת בליל ט"ו באב, לאות דמאן דמוסיף יוסיף. [ובין הזמנים לא הי' נוהג, אלא במשך חדשי הקיץ החמים, היו יוצאים מפעם לפעם בחורים בודדים שהיו צריכים מנוחה, למקומות קיט להינפש, מדגיש רבינו "שהישיבה תמיד המשיכה" ולא בטל בית המדרש אפילו יום אחד!]. (פרי חיים)

תפילה ישבתית בכפר סבא

כאשר רבנו התגורר בכפר סבא כראש ישיבת חפץ חיים בשנת תש"ו ואילך, הקפיד להתפלל רק במנין ישיבתי, שכמובן לא היה מצוי שם, בפרט בימי בין הזמנים, ומעיד רבי יצחק לבה זצ"ל [שהוא זה שעמד אז לצידו לסייען] שטרחו רבות כדי לקבץ עוד בן תורה ועוד יהודי ירא שמים תושבי המקום, או מהאורחים, שמעונינים להתפלל 'תפילה במתינות' בחול ובשבתות. (מאחורי הפרגוד עמ' 121)

בין הזמנים של רבנו

סח בנו הגר"ש שליט"א: אצל אאמו"ר מרן רה"י שליט"א מעולם לא היה מושג של נופש, או "בין הזמנים", כילד, ידענו תמיד כי ההבדל היחיד בין ימות השנה לימים בהם נקרא בפי כולם בין הזמנים, שאז אינו מוסר שיעורים בישיבה... מלבד זה, כל סדר היום היה רגיל. מעולם לא יצא לנופש, טיול, מנוחה, שלא לדבר על מלון או צימר. אחרי שאחי ר' משה נישא ונולדו לו ילדים הוא הפציר מאוד בהורי שיבואו לבין הזמנים כמה ימים לביתו, התירוץ היה שיכירו את הנכדים (והרצון האמיתי שלו היה שקצת יחליפו אויר), אבי לא הסכים אך אחרי הרבה הפצרות הוא בא ליום יומים.

נסיעה לים

סיפר רבנו שבשנת תשי"ז כל יום בבוקר בין שש לשבע היו נוסעים בטנדר לים [רבנו, הגרמ"ל, הגר"ב, הגר"ג והגר"ג, ור' דוד קורלנסקי] והים היה ריק, ונסעו צורך בריאות, וכן ידוע על החזון איש שהיה נוסע ונמצא כעשרים דק' בים. שח בנו הגר"ש: היה תקופה של כמה שנים, בערך בשנת תשט"ז, שהיה נוסע כל כשבועיים או שלוש ביום ישי אחר צהריים לים. הסיבה העיקרית היתה שנסע בשביל הילדים, אבל חוץ מזה הוא סבר שאויר הים טוב לבריאות לכן לא סירב להצעה. ההצעה ליסוע הגיע מצד הרב אברהם דוד קורלנסקי, אבא של רבי בנימין זצ"ל, היה לו אוטו והיה גר ברחוב אדמו"ר מגור. לנסיעה הוא הזמין את אאמו"ר מרן שליט"א עם הילדים, את רבי מיכל יהודה (ויתכן שגם בניו נסעו, כבר לא זוכר) ואחרי מנחה של יום ישי, עלינו לאוטו ברחוב אדמו"ר מגור זכורני שבים פגשנו כל מיני תלמידי חכמים שאמו"ר שמח בהם, אחד מהם למשל היה רבי מיכל פיינשטיין שהיה גר באותה תקופה בתל אביב והלך לים רגלי. היה פעמים רבות שרבי יהודה בויאר, שהיה גיסו של רבי אברהם דוד, גם הצטרף לנסיעה. זכורני, אחד הפעמים בהם הייתי עם אאמו"ר בים, הוא פנה אלי ואמר לי: היות ובין כה אנו נמצאים בים, הבה נקיים את דברי הגמרא קידושין כטא. חייב ללמדו אומנות, לשחות בים, ולימד אותי כיצד לצוף במים.

נסיעה למירון

עוד סיפר הגר"ש: היה שנה אחת, כמדומה שנת תשכ"ב, היינו אז אני ואחי ר' משה ילדים קודם בר מצוה, שבאחד הימים בחודש אב ראינו את רבי יהודה בויאר מסתודד עם אבינו, כעבור כמה ימים אבינו מרן שליט"א אומר לנו שכעת ניסע למירון. הוא ואנחנו - שני הבנים. נסיעה למירון לא היתה תענוג אז בכלל... כחצי יום של נסיעה בשלוש אוטובוסים, ולבסוף הגענו למירון יגיעים. ושם ישנו משך שלוש ימים על הריצפה בלי שום מזרון, יחד עם פשפשים רבים, אכלנו לחם צר שקנינו, וכדי להתפלל במנין ירדנו מהכפר למטה שם היה אז מנין מתפללים. מרן שליט"א עצמו למד כל היום בלי הפסקה בציון עצמו, ובבוקר למד איתנו קצת זמן. קצת איתי קצת עם אחי. אני עצמי למדתי בהמשך הבוקר וקצת מהצהרים חברותא עם אחי ר' משה ולקראת הערב יצאנו קצת להרים, היה זה רחוק מנופש ממש. למעשה, מעולם לא אמרו לנו מה הסיבה שהחליט פתאום ליסוע, אבל ההשערה היתה שהיות ובאותה תקופה היה קייטנות של שבוע ויותר, לבני נוער צעירים בבני ברק, שאורגן על ידי ארגוני נוער פ"א וכדומה, והפיקוח ותוכן הקייטנה לא היה מתאים לבני תורה, מאידך, כמעט כולם השתתפו בה, כולל משפחות בני תורה, אני משער שהוא העדיף שניהיה רחוק יותר ובכך לא נבקש ללכת לקייטנה... [ולמים אמר רבנו שהעיד לישון שם רק אחרי ששמע מהמבנים שגופו הטהור של רשבי" קבור עמוק מאוד משם, דבלא"ה לא היה מעיז להיות שם מחמת הקדושה העצומה שיש שם].

הנופש ככולל

באחד השנים (לפני כשלושים שנה) הציע אחד ממקורביו של מרן שליט"א להכין בעבורו דירה בצפון לימי בין הזמנים, כדי שינוח קמעה מעול הציבור, ועול הנהגת הישיבה והכולל. הוא נכנס והציע זאת למרן שליט"א, אך הוא השיב: "לא, תודה! הגן עדן שלי בבין הזמנים הוא, שאני הולך לכולל פוניבז' ומנותק מכולם שעות ע"ג שעות מבלי שאף אחד מפריע" (היה זה באותם השנים שהיה עולה ללמוד שם - בחדר הכולל פוניבז' למעלה סמוך לעזרת נשים). (מאחורי הפרגוד)

נופש בבין הזמנים

על מה שנוסעים בבין הזמנים: אמר רבינו: "אנשים גולים, ועוד משלמים על כך כסף". ובהזדמנות כשהציעו לרבינו לנסוע כמה ימים לנוח אמר: נופש למעלה!!! והוסיף מי יודע מה יהיה למעלה? שמעתי מהרב יצחק רוזנגרטן שליט"א שהציע פעם לרבינו לנסוע לנופש, אמר לו רבינו ב"ה שה' זיכה אותי לברך ולייעץ ליהודים, איך אני יכול לנסוע ולעזוב את הבית? (צדיק כחמד יפוח)

יצאנו ידי דאציה

שח הרה"ג רש"א שליט"א: לפני כעשר שנים, נקרא רבינו שליט"א למסור דרשת חיזוק לפני בחורי מחנה בני תורה שבראשות הגרב"מ אזרחי שליט"א, שהתקיים באותה שנה באיזה יישוב סגור באיזור חיפה, והוזמנתי להצטרף לנסיעה במכונית. המקורבים ואנשי ביתו, בראותם שמעולם מרן שליט"א אינו יוצא להבראת גופו, חפצו לעשות איזה דבר כדי שיתקיים בו וקווי ה' יחליפו כח, וסיבבו קצת מלפניו, שההזמנה למסור השיחה הוא ב10:30, בעוד שהזמן האמיתי היה 11:00, וכך יצאו מוקדם יותר מהבית בתכנית להתעכב בדרך באיזה מקום מרגוע. וכך הוה, כשהתקרב לאיזור חיפה לצד עתלית, עמדו ואמרו, שזה עתה התקשרו מהמחנה, שאינם מוכנים שם עדיין לביאת מרן שליט"א, וממילא צריך להתעכב, והציעו לפני מרן שליט"א, שירדו מעט לצד שפת הים שבכאן כדי לשאוף אויר צח. [וניכר היה שמרן שליט"א מיד הבין שאין זה מקרה... וכפי שיתואר] ובתחילה התחיל לומר שזה לו כבר עשרות שנים [!!!] שלא ראה את הים, וסיפר איזה סיפור מהגר"י אדלשטיין שליט"א שמרן החזו"א שיגרו לים אף קודם התפילה, אך הוא עצמו כבר הרבה שנים לא ראה את הים. והתרצה שירדו עם המכונית קרוב יותר לשפת הים. בעוד המכונית יורדת, שאל לשם המקום, וכשאמרו לו שזה עתלית, סיפר שכבר היה במקום זה בביאתו לארץ, וכמסופר במק"א. כשהתקרב עד סמוך לשפת הים, מרחק 1500 מטר מהמים עצמם, ירדו כל הנוסעים מהמכונית ורובם החלו להתקדם לקראת שפת הים, אך מרן שליט"א רק ירד ממקומו ועמד על צד המכונית, והסתכל על הים מעט, ושאל כאילו לעצמו, מפני מה אין המים מתקדמים להלאה, והחל לדבר על נפלאות הבריאה איך שהקב"ה אומר לים עד תבוא, ועד כמה ניכר גדלות מעשיו יתב' בהתבוננות זו, וכשגמר לדבר דיבור זה, מיד שאל שוב לעצמו, איך ההכרעה לברך על ים של ארץ ישראל? עושה מעשה בראשית או עושה הים הגדול? והשיב שמברכים עושה בראשית, ועצר מעט ובירך הברכה כדרכו בברכות ברוב כוונה. ומיד אמר לסובבים בחיך "יצאנו ידי דאציה?" וחזר מיד לישוב במכונית, ולא הועיל למקורבים כל תכניתם כמעט ולא מיד. ובאמת, עם כל העיכוב הזה שלקח עם הסיבוב והירידה וההתעכבות לא יותר מ20 דקות, עדיין הגיעו מוקדם מדאי למחנה.